

DECIZIE
mun. Hîncești

din 26 martie 2021

Cu privire la aprobarea Strategiei
de dezvoltare socio-economică a raionului
Hîncești pentru perioada anilor 2021-2027

nr.01/05

În scopul asigurării unei dezvoltări socio - economice echilibrate și durabile a întreg teritoriului raionului, în conformitate cu prevederile art. 43 alin. (1) lit.(j); 46 din Legea nr.436-XVI din 28.12.2006 privind administrația publică locală, **Consiliul Raional Hîncești DECIDE:**

1. Se aprobă Strategia de dezvoltare socio-economică a raionului Hîncești pentru perioada anilor 2021-2027 și Planul de Acțiuni privind implementarea Strategiei nominalizate pentru anii 2021-2027 (anexa nr.1).
2. Coordonarea procesului de implementare, monitorizare și evaluare ce ține de Strategia sus-menționată se atribuie vicepreședinților raionului pe domeniile economic, social și agricultură.
3. Se obligă direcțiile, secțiile și serviciile Consiliului raional să realizeze obiectivele stabilite în Strategie, să conlucreze în mod eficient cu autoritățile, instituțiile și organizațiile de profil (inclusiv internaționale) pentru atragerea investițiilor externe și celor interne în vederea dinamizării procesului de dezvoltare socio-economică a raionului. Subdiviziunile structurale nominalizate vor actualiza și raporta anual, compartimentele respective ale Planului de acțiuni pentru realizarea Strategiei raionale vizate.
4. Se recomandă consiliilor locale, după caz, să coreleze strategiile locale cu prezenta strategie și să asigure realizarea acesteia în partea care vizează problemele de interes local din unitățile administrativ-teritoriale respective.
5. Controlul asupra executării prevederilor prezentei decizii se pune în sarcina Președintelui Raionului Hîncești, dl Iurie LEVINSCHI.

Președintele ședinței:
Contrasemnează:

Secretarul Consiliului Raional Hîncești

Igor EREMIA

Elena MORARU TOM

CUPRINS

1. CAPITOLUL: AUDITUL SOCIO-ECONOMIC AL RAIONULUI HÎNCEȘTI	2
1.1. PREZENTAREA GENERALĂ A RAIONULUI HÎNCEȘTI	2
1.1.1. DATE GENERALE.....	2
1.2. CAPACITATEA ADMINISTRATIVĂ A RAIONULUI HÎNCEȘTI	5
1.2.1. CADRUL NORMATIV, ORGANIZATORIC ȘI FUNCȚIONAL A CONSILIULUI RAIONAL HÎNCEȘTI..	5
1.2.2. FINANȚELE PUBLICE.....	7
1.2.3. DEZVOLTAREA DURABILĂ A LOCALITĂȚILOR RAIONULUI.....	8
1.2.4. TRANSPARENȚA ȘI ACTUL DE GUVERNARE LOCALĂ.....	9
1.3. CAPITALUL UMAN ȘI DEZVOLTAREA URBANĂ	13
1.3.1. PROFILUL DEMOGRAFIC AL RAIONULUI HÎNCEȘTI.....	13
1.3.2. FORȚA DE MUNCĂ A RAIONULUI HÎNCEȘTI.....	17
1.4. INFRASTRUCTURA	23
1.4.1. RESURSALE NATURALE ALE RAIONULUI HÎNCEȘTI.....	23
1.4.2. INFRASTRUCTURA DE TRANSPORT.....	25
1.4.3. REȚEAUA DE FURNIZARE A APEI POTABILE ȘI CANALIZARE.....	27
1.4.4. REȚEAUA DE DISTRIBUIRE A GAZELOR NATURALE ȘI ALIMENTARE CU ENERGIE TERMICĂ..	30
1.4.5. INFRASTRUCTURA ENERGETICĂ ȘI MANAGEMENTUL EFICIENȚEI ENERGETICE.....	32
1.5. SERVICII PUBLICE	34
1.5.1. ORDINEA PUBLICĂ.....	34
1.5.2. SALUBRIZAREA PUBLICĂ.....	34
1.5.3. INFRASTRUCTURA DE PROTECȚIA SOCIALĂ ȘI ASISTENȚĂ MEDICALĂ.....	36
1.5.4. SISTEMUL EDUCAȚIONAL.....	48
1.6. DEZVOLTARE ECONOMICĂ	59
1.6.1. DEZVOLTAREA BUSINESSULUI MIC ȘI MIJLOCIU.....	59
1.6.2. INVESTIȚIILE ȘI PROCESUL INVESTIȚIONAL (2013-2020).....	62
1.6.3. AGRICULTURA.....	75
1.7. POTENȚIALUL TURISTIC	81
1.7.1. SITUAȚIA ACTUALĂ A POTENȚIALULUI TURISTIC.....	81
1.8. DOMENIUL CULTURĂ ȘI SPORT	84
1.8.1. INFRASTRUCTURA.....	84
1.8.2. CADRUL INSTITUȚIONAL ȘI SURSELE DE FINANȚARE.....	85
1.9. TINERET ȘI SPORT	95
1.9.1. NECESITĂȚILE TINERILOR DIN RAIONUL HÎNCEȘTI.....	95
1.9.2. INFRASTRUCTURA ÎN DOMENIUL SPORTULUI.....	99
II. CAPITOLUL: ETAPELE PROCESULUI DE PLANIFICARE STRATEGICĂ	104
2.1. ELABORAREA STRATEGIEI DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ A RAIONULUI HÎNCEȘTI.....	104
2.2. VIZIUNEA ȘI OBIECTIVE STRATEGICE.....	106
III. CAPITOLUL: CADRUL OPERAȚIONAL AL STRATEGIEI	107
3.1. PLANUL STRATEGIC DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMIC AL RAIONULUI HÎNCEȘTI 2021-2027..	107

1. CAPITOLUL: AUDITUL SOCIO-ECONOMIC AL RAIONULUI HÎNCEȘTI

I.1. PREZENTAREA GENERALĂ A RAIONULUI HÎNCEȘTI

I.1.1. DATE GENERALE

Teritoriul raionului Hîncești este situat în partea de centru a Republicii Moldova, în zona Codrilor. Centrul rezidențial este mun. Hîncești, care este situat la o distanță de 35 km de capitală și 120 km de municipiul Iași, România.

La est raionul este mărginit de România, la nord de raioanele Nisporeni și Strășeni, vest - Ialoveni, sud-Cimișlia. Raionul Hîncești este traversat de importante căi de acces spre România și Ucraina (autostrăzi naționale și internaționale).

Teritoriul raionului este de **1483,4 km²**, ce constituie **4,6%** din suprafața Republicii Moldova.

Raionul Hîncești are în total **63 de localități**, inclusiv **1 municipiu** – Hîncești și **62 de sate**. În structura teritorial administrativă sunt **39 de primării**.

Relieful este predominant colinar cu înălțimi cuprinse între 100 și 350 m. Relieful raionului este diferențiat pe trei zone: zona codru - păduri deluroase; zona păduri stepă deluroase; stepa Prutului.

Zona codru - păduri, se caracterizează prin relief acoperit cu suprafețe de mlaștini. De la nord la sud, teritoriul zonei este intersectat de râul Cogîlnic cu râulețul Galbena. Zona păduri - stepă, se caracterizează prin relief mai liniștit. De la nord la sud teritoriul zonei este intersectat de râul Lăpușnița și râul Sărata – afluent al Prutului. Zona de stepă a Prutului este caracterizată prin relief mai liniștit și puțin împădurit. Această zonă este intersectată de râul Călmățui.

Clima este continental-moderată, deosebindu-se printr-un caracter instabil. Temperatura medie a aerului este egală cu +9°C. Temperatura minimă absolută se înregistrează în luna ianuarie (-30, -32°C), iar cea maximă – în luna iulie (+39, +40°C).

Populația. Numărul de locuitori al raionului Hîncești constituie 118 922 mii persoane, clasându-se pe locul al treilea în Republică. Din componența acesteia, populația urbană constituie 14%, ceea ce presupune aproximativ 17 300 persoane. Un indicator pozitiv privind structura populației reprezintă numărul ridicat de persoane în vârstă aptă de muncă – 80577, ocupând locul doi pentru regiunea centru.

În prezent, cea mai mare parte a unităților industriale este în proprietate privată. În raionul Hîncești, cea mai importantă ramură industrială este industria alimentară: prelucrarea fructelor și legumelor, producerea produselor de panificație și patiserie, pastelor făinoase, uleiurilor, produse lactate, prelucrarea strugurilor și producerea vinurilor, etc.

În prezent, cea mai mare parte a unităților industriale este în proprietate privată. În raionul Hîncești, sunt circa 859 de întreprinderi, cu peste 6804 persoane angajate, numărul lor fiind în creștere în ultimii 3 ani. În afară de ramurile industriei legate de prelucrarea materiei prime agricole, o pondere semnificativă în economia raionului o are ramura de confecții și comerțul. Astfel, în anul 2019, veniturile producției industriale fabricate de către întreprinderile din raion a constituit 615,4 mil. lei, iar veniturile din vânzări provenite din comerț au fost de peste 2 121,18 mii lei.

Teritoriul raionului Hîncești, cu cca 34 mii ha de păduri seculare, este unul dintre cele mai împădurite din țară, cca 18,3% din suprafața împădurită este conservată sub diverse forme de arii naturale protejate. Cele mai mari ca suprafață sunt: rezervația peisagistică „Pădurea din Hîncești” și rezervațiile naturale de plante medicinale (Sărata Galbena, Logănești). Pe teritoriul raionului sunt 2 izvoare cu apă minerală (Nemțeni, Mănăstirea Hîncu), care în diferite perioade au fost captate și îmbuteliate sub mărci cunoscute.

În raionul Hîncești activează 92 instituții de învățămînt și preșcolare, inclusiv: 3 școli primare-gradinițe 31 – gimnazii, 5 – complexe educaționale gimnazii – grădinițe, 7 licee, 2 școli-internat, un colegiu, o școală profesională polivalentă, 43 de instituții preșcolare.

În raion sunt și instituții sportive: școala raională sportivă Hîncești – 330 copii, școala sportivă orașenească a primăriei – 200 copii, școala sportivă din s. Fundul-Galbenei, Federația raională de Fotbal, Clubul Sportiv „Petrocub”, Clubul „Adversar” și Clubul „Lion K1”. Tipurile de sport cele mai practicate în raion sunt: judo, tenis de masă, fotbalul, boxul, k1, sambo, luptele libere. Raionul se mândrește cu sportivi care au câștigat titlul de campioni europeni și mondiali.

Serviciile medicale populației raionului sunt asigurate de către cele 2 spitale: Spitalul raional Hîncești și Spitalul Cărpineni și cele 7 Centre de Sănătate autonome CS Hîncești, CS Sarata Galbenă, CS Bujor, CS Ciuciuleni, CS Bobeica, CS Crasnoarmeiscoe, CS Lăpușna-Pășcani.

Produsul cultural al raionului este asigurat de 47 case și cămine de cultură, inclusiv: casa raională de cultură, 22 colective artistice MODEL, 3 centre de meșteșugărit, 55 biblioteci inclusiv: Biblioteca Publică Raională ÎPS Antonie Plămădeală, 4 instituții de învățămînt artistic, 3 muzee, IP Centrul raional de cultură Conacul Manuc-Bey.

Până în prezent, în majoritatea localităților rurale s-au păstrat vetre medievale. La Stolniceni se găsește una dintre cele mai mari cetăți geto-dacice din pământ (sec. IV-III î.e.n.). Cercetările arheologice au descoperit mai multe elemente ale culturilor popoarelor autohtone, precum și ale celor migratoare. La Lăpușna s-a conservat partea subterană a unei vechi reședințe domnești de la „vama de pe Marele drum tătäresc”. Astfel, în centrul satului s-au păstrat hrubele subterane ale fostei vămi din sec. al XV-lea.

Pe teritoriul comunităților rurale din Hîncești sunt înălțate 39 de edificii de cult creștin ortodox, perla Hînceștilor e Complexul Istorico-Arhitectural Manuc-Bey. Complexul este format din mai multe construcții, printre care palatul, Castelul Vînătoresc, Casa Iamandi și Casa Vechilului.

Consiliul Raional Hîncești întreține relații de parteneriat cu:

- Consiliul Județean Vaslui (România);
- Consiliul Județean Iași (România);
- Consiliul Județean Prahova (România);
- Consiliul Județean Cluj (România);
- Consiliul Județean Galați (România);
- Consiliul Județean Neamț (România);
- Consiliul Județean Maramureș (România);
- Primăria Sectorului 6 al mun. București (România);
- Euroregiunea „Siret-Prut-Nistru”, România;
- Regiunea Matera, Italia;
- Regiunea Tamașov-Mayovețk, Polonia;
- Provincia Guizhou, Republica Populară Chineză.

Totodată, au fost încheiate acorduri bilaterale de colaborare de către autoritățile de nivelul I:

- 12 primării din localitățile raionul Hîncești și 12 comune din județul Iași;
- 5 primării din localitățile raionul Hîncești și 5 comune din județul Prahova;
- 2 primării din localitățile raionul Hîncești și 2 comune din județul Mureș;
- 1 primărie din localitățile raionul Hîncești și 1 comună din județul Neamț;
- 2 primării din localitățile raionul Hîncești și 2 comune din județul Vaslui;

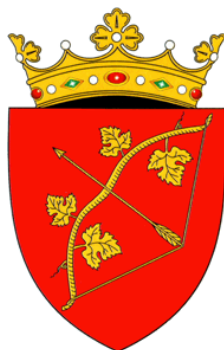
- 1 primărie din localitățile raionul Hîncești și 1 comună din județul Suceava;
- 1 primărie din localitățile raionul Hîncești și 1 comună din județul Sibiu.

Presa scrisă în raion este reprezentată de ziarul raional „Curierul de Hîncești”.
Funcționează presa audio: Radio Hîncești și portalul HN24.

Drapelul raionului Hîncești

Stema raionului Hîncești

Adresa juridică al Consiliului raional Hîncești:
Strada Mihalcea Hîncu 138, municipiul Hîncești
Republica Moldova, MD – 3401

Pagina web oficială: www.hincesti.md
Facebook /Youtube: ConsiliulRaionalHîncești
tel: [+373 269 22058](tel:+37326922058) , *email:* consiliu@hincesti.md

I.2. CAPACITATEA ADMINISTRATIVĂ A RAIONULUI HÎNCEȘTI

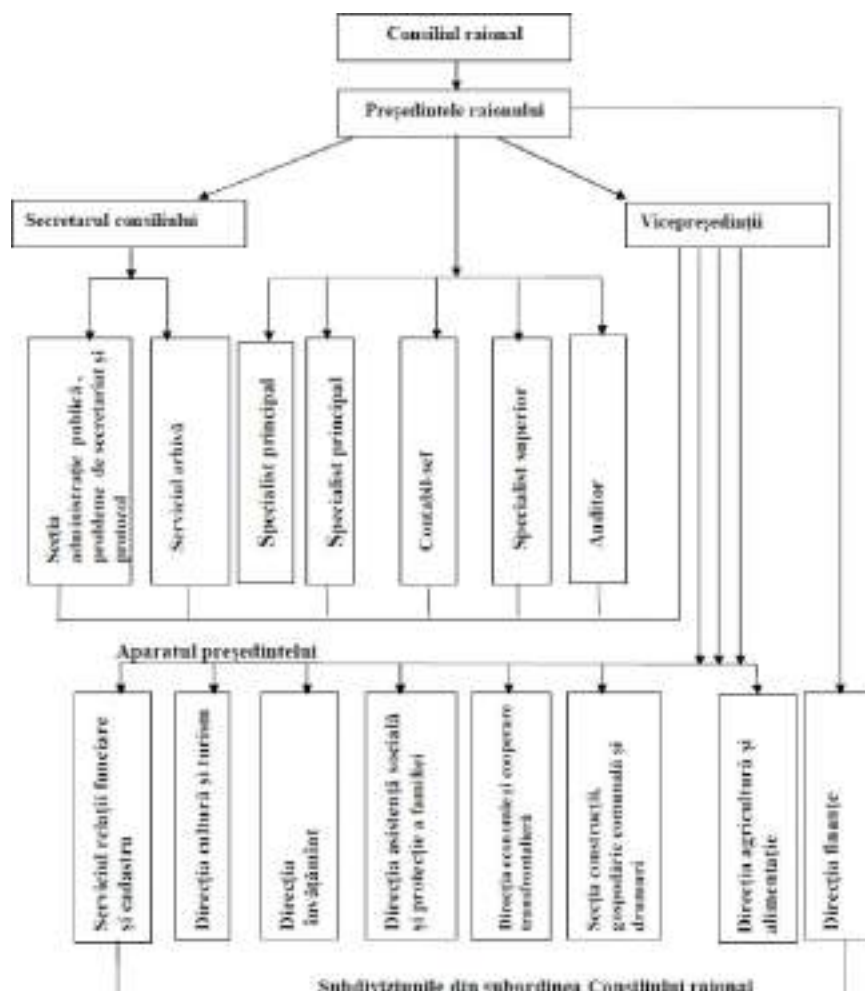
I.2.1. CADRUL NORMATIV, ORGANIZATORIC ȘI FUNCȚIONAL A CONSILIULUI RAIONAL HÎNCEȘTI

Existența actelor normative referitoare la statutul localității, la modul de organizare și funcționarea a autorităților locale scoate în evidență potențialul Consiliului de a face față noilor provocări ce țin de dezvoltarea capacităților sale instituționale.

Consiliul Raional întrunește un număr de 35 consilieri, care activează în 4 comisii de specialitate:

1. *Comisia pentru buget și finanțe*
2. *Comisia agricultură, comerț și ecologie*
3. *Comisia sănătate și protecție socială*
4. *Comisia învățămînt, cultură și sport*

Un rol aparte revine gestiunii și potențialului resurselor umane din cadrul instituției. În conformitate cu Decizia Nr. 03/02 din 30 mai 2012 „Cu privire la organigrame și structura aparatului președintelui raionului, a direcțiilor și a altor subdiviziuni subordonate Consiliului Raionului Hîncești”, mai jos se prezintă organigrama aparatului președintelui și subdiviziunilor din Subordinea Consiliului Raionului Hîncești:

Tabelul 1. Structura personalului

Direcția	Nr. personalului			
	2017	2018	2019	2020
Aparatul Președintelui		28	29	36
Direcția Învățământ		8	8	9
Direcția Finanțe		15	15	14
Direcția Asistență Socială		10	10	10
Direcția Agricultură și Alimentație		5	5	5
Direcția Cultură și Turism		5	5	5

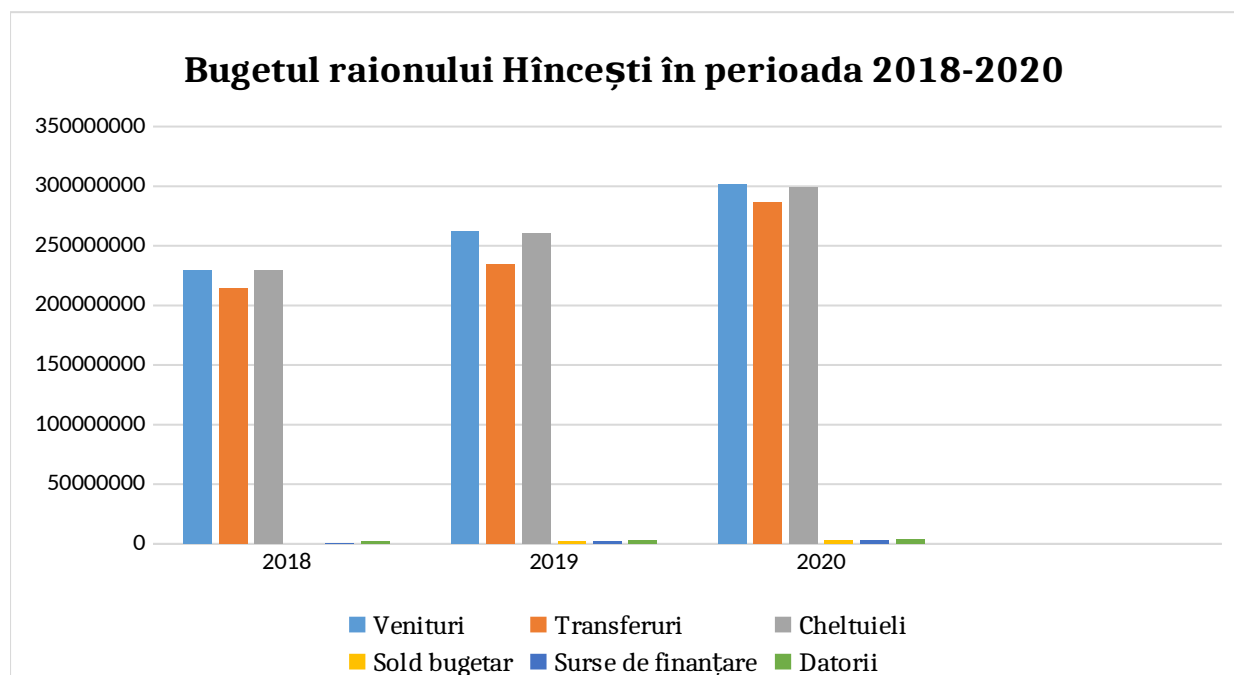
Se atestă faptul că evoluția numărului de personal este una pozitivă în 2020, comparativ cu 2018. Cu toate acestea, în rezultatul informației calitative și a discuțiilor purtate cu reprezentanții APL, s-a determinat că numărul de personal din cadrul instituției este insuficient pentru soluționarea și acoperirea problemelor întregii comunități. În acest sens, s-a constatat că una dintre cauze nu este atât insuficiența personalului, cât faptul că personalul nu este suficient pregătit pentru a face față provocărilor cu care se confruntă societatea. Același lucru se poate vorbi și despre autoritățile de nivelul întâi, unde există lipsă de cadre care să gestioneze cu anumite probleme cu care se confruntă localitățile. Atare problemă persistă și la nivel de autorități de nivelul întâi, unde personalul nu este suficient calificat pentru a putea valorifica resursele existente, precum și de a dezvolta spiritul de incluziune civică.

Cu toate că există curențe ale resurselor umane, este apreciazabilă calitatea atragerii investițiilor în raion. Până la moment au fost atrase resurse financiare interne și externe pentru dezvoltarea comunității, dar totuși se resimte instruirea personalului în domeniul atragerii investițiilor, inclusiv scrierea proiectelor la nivelul autorităților de gradul întâi.

Referitor la colaborările externe, raionul Hîncești în ultimii 5 ani a reușit să dezvolte mai multe parteneriate cu autoritățile din România. Datorită acestui fapt, au fost implementate un șir de proiecte transfrontaliere în comun. În perioada 2015 – 2020 au fost semnate acorduri de parteneriat cu următoarele județe din România: Cluj, Sector 6 Municipiul București, Galați, Neamț, și Maramureș.

În raionul Hîncești își desfășoară activitatea 5 Instituții publice și 2 Întreprinderi Municipale al căror fondator este Consiliul raional. Domeniul de activitate este unul vast și acoperă spectrul de servicii necesare populației raionului. În alte 6 întreprinderi municipale calitatea de fondator îi revine administrației publice locale de nivelul I. Astfel acestea prestează servicii de amenajare a teritoriului, servicii de captare, tratare și distribuție a apei populației din localitățile Hîncești, Mingir, Sarata Galbenă, Onești, Cărpineni, Bobeica, Lăpușna

Figura nr. 3 Situația bugetară din raionul Hîncești în perioada 2018-2020

I.2.3. DEZVOLTAREA DURABILĂ A LOCALITĂȚILOR RAIONULUI

Economia în dinamica sa are consecințe directe asupra dezvoltării. Acțiunile de amenajare a teritoriului au ca scop armonizarea politicilor economice, tehnologice, sociale și culturale ale societății la nivel teritorial. Cadrul de reglementare al acestui proces implică reguli și legi care contribuie la salvagardarea patrimoniului natural și cultural, toate prin prisma conceptului de dezvoltare durabilă.

În acest context, documentele de planificare și amenajare a teritoriului reprezintă premisa unei dezvoltări durabile și asigură coordonarea activităților în ceea ce privește direcționarea și amplasarea proiectelor investiționale, dar și a elementelor de infrastructură, prin folosirea rațională a potențialului teritorial și sporirea coeziunii economice, sociale, teritoriale, precum și competitivitatea economică a teritoriului.

Concepția dezvoltării durabile a localităților, elaborată în conformitate cu Legea nr. 835/17.05.1996 „Privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului” constituie criteriul coordinator al activității de urbanism și amenajare a teritoriului conform căruia satisfacerea necesităților generațiilor actuale trebuie să asigure o astfel de evoluție, care să nu compromită libertatea generațiilor viitoare de a decide regeitor la existență și dezvoltare.

Consolidarea și dezvoltarea în anii 1950- 1980 a sistemului de locuire a făcut posibilă evitarea urbanizării haotice a teritoriului, crearea unor legături funcționale reciproce între localitățile de deferite categorii și constituirea fundamentului pentru dezvoltarea grupurilor de localități. Toate urbele și majoritatea localităților rurale dispuneau în acea perioadă de planuri urbanistice generale, în baza cărora s- au dezvoltat ulterior infrastructurile sociale, edilitare, de transport, comunicații etc.

Toată documentația de urbanism, întocmită conform principiilor, planificării și dirijării centralizate și dezvoltării extensive a localităților, a devenit insuficientă și incapabilă în condițiile promovării noilor relații socio- economice.

Actualmente, în condițiile când baza legislativ- normativă în domeniul urbanismului și amenajării teritoriului se consideră constituită, se promovează descentralizarea funcțiilor și delegarea acestora în teritoriu. Astfel, lipsa inițiativei, și deseori, iresponsabilitatea autorităților publice locale, în ultima instanță, nu-și exercită funcțiile legale de asigurare localităților și teritoriilor cu documentația de urbanism și amenajare a teritoriului. Conform prevederilor Legii nr. 835/17.05.1996 „Privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului” și Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr.1362 din 07.12.2001 „Cu privire la dotarea localităților și teritoriilor cu documentație de urbanism și amenajare a teritoriului”, în grija autorităților administrației publice locale revine reponsabilitatea de a finanța lucrările de elaborare a:

- planurilor de amenajare a teritoriului raional;
- planurilor urbanistice generale ale localităților urbane și rurale.

Conform metodologiei moderne în domeniu la moment este elaborat doar planul urbanistic în mun. Hîncești, satul Leușeni și com. Cotul Morii sau 7,69%, ceea ce este absolut insuficient în condițiile dezvoltării relațiilor de integrare în spațiul European.

Lipsa planurilor urbanistice și de amenajare a teritoriului generează:

- dificultăți în evidența strict și operativă a teritoriilor, imobilelor, rețelelor edilitare de transport și comunicații;
- agravarea situației urbanistice în mediu;
- adoptarea unor decizii inoportune privind valorificarea terenurilor, construirea, modernizarea și reprofilarea întreprinderilor, utilizarea resurselor naturale;
- extinderea practicii construcțiilor neautorizate.

1.2.4. TRANSPARENȚA ȘI ACTUL DE GUVERNARE LOCALĂ

Principiile bunei guvernări implică respectarea transparenței în elaborarea și adoptarea actelor normative. Legea de bază în domeniu este Legea nr. 239 din 13.11.2008 privind transparența în procesul decizional, care, pornind de la obiectul de reglementare stipulat în art. 1, stabilește normele aplicabile autorităților administrației publice centrale și locale, precum și altor autorități publice, în vederea asigurării transparenței în procesul decizional, reglementând raporturile acestor autorități cu cetățenii, cu asociațiile constituite în corespundere cu legea, precum și cu alte părți interesate, în vederea participării la procesul decizional.

Principalele mecanisme pentru asigurarea transparenței decizionale sunt panourile informative și pagina web a Consiliului Raional www.hincesti.md. În acest sens, au fost efectuate modificări substanțiale paginii web a CR, au fost elaborate adrese electronice separate pentru fiecare direcție/secție/specialist. În vederea asigurării transparenței procesului decizional au fost organizate audieri și dezbateri publice asupra proiectelor de decizii cu președinții fracțiunilor și comisiilor de specialitate ale Consiliului Raional.

În raion există mecanisme adecvate pentru informarea populației privind deciziile aprobate: ziar local, panouri informative, pagină web, rețelele de socializare. Totuși, la moment, atât în cadrul CR, cât și în cadrul APL-urilor de nivel I nu există cutii pentru sesizări și propuneri, precum nici linie fierbinte ce vizează doleanțele cetățenilor; Cu toate acestea, mecanismele existente necesită modificări în sporirea coeficientului de încredere și incluziune din partea societății civile și mediului de afaceri; de implicare a cetățenilor în procesul decizional la nivel local.

Conform art.7 din Legea nr.239-XVI din 13.11.2008 cu privire la transparența procesului decizional, autoritățile publice sunt obligate să anunțe inițierea procedurilor de elaborare a proiectelor de acte normative prin intermediul mai multor mijloace, inclusiv website-ul propriu. Dacă acesta este realizat la nivel raional, atunci la nivel de primării aplicarea legii se face fragmentar și ocazional. Doar 7 primării din întreg raionul Hîncești (Hîncești, Cărpineni, Negrea, Sarata Galbenă, Mingir, Cotul Morii, Buteni) dispun de pagină web, care, la rândul lor, sunt caracterizate de o reflectare insuficientă a procesului decizional; Deși digitalizarea a luat amploare în ultimii ani, oportunitățile oferite de atare instrument modern nu sunt pe deplin valorificate de către autoritățile publice locale, ale căror pagini web sunt depășite de cerințele de informare pe care le manifestă un cetățean activ.

Analizând fișele de monitorizare ale ședințelor, observăm o creștere semnificativă a numărului de ședințe în care s-au întrunit aleșii locali, frecvența întrunirilor la nivel raional fiind peste minimul prevăzut de lege.

Din totalul de ședințe la nivel raional, toate au fost deliberative și nu s-au atestat cazuri când numărul consilierilor nu a fost suficient pentru ca ședința să se desfășoare.

Tabelul nr. 2. Numărul ședințelor organizate în perioada 2017-2020

2017	2018	2019	2020
7 (4 ordinare, 3 extraordinare)	8 (4 ordinare, 4 extraordinare)	7 (4 ordinare, 3 extraordinare)	6 (3 ordinare, 3 extraordinare)

Atestăm în această situație o participare foarte activă a aleșilor locali la nivel de raion și totodată ținem să menționăm că pe parcursul anului 2020, participarea aleșilor locali a crescut. Transmiterea live a ședințelor este un element de maximă transparență a procesului decizional. Deși este un procedeu relativ nou pentru Republica Moldova, Consiliul raional Hîncești a folosit desfășurarea ședinței prin intermediul portalurilor online (Platforma ZOOM) și a transmis live doar o singură ședință, unde cetățenii au putut urmări de la fața locului activitatea organelor deliberative locale.

Astfel, din cele 28 de ședințe deliberative desfășurate , în 28 de cazuri Consiliul raional a publicat deciziile adoptate. Odată, introducerea modificărilor în art.46 din Legea privind administrația publică locală, ce au intrat în vigoare la 28 octombrie 2018 prin care se stabilește termenul de 5 zile în care președintele ședinței și secretarul consiliului raional semnează și, respectiv contrasemnează deciziile și sa introdus un nou termen de maximum 5 zile de la semnare în care aceste decizii să fie făcute publice. Astfel, Consiliul raional au publicat deciziile adoptate în termen variați, începând cu 1 zi care este cea mai rapidă publicare și terminând cu termenul maxim prevăzut de lege.

Concluzionând asupra celor constatate în urma monitorizării gradului de transparență a procesului de pregătire și desfășurare a ședințelor autorității deliberative de nivelul II, trebuie să remarcăm că în, mare parte, este respectată transparența în procesul decizional la nivel

raional. Plasarea anunțurilor s-a efectuat, prioritar, prin canale online- pe pagina web în cazul a 28 de ședințe din 28 în perioada de raportare (100%). Este de remarcat faptul că numărul de subiecte suplimentare incluse spre examinare pe ordinea de zi, este în diminuare pe parcursul anului 2020.

De asemenea subliniem, că transparența procesului bugetar prin examinarea indicatorilor specifici: publicarea proiectului bugetului, a bugetului adoptat și publicarea rectificărilor bugetare au fost în mare parte respectate. Administrația publică locală au întreprins unele măsuri pentru a implica părțile interesate în procesul bugetar, și participarea nemijlocită la procesul bugetar. În acest sens regretăm că în cazul părților interesate, care apriori sunt elementul activ al societății, gradul de cunoaștere a bugetării participative este mai scăzut. Numărul persoanelor implicate în categoria părților interesate este în continuare unul foarte mic. Pagina web rămâne a fi cel mai popular instrument de comunicare în contextul consultărilor privind elaborarea și aprobarea bugetului, dar totuși este de menționat că, prin intermediul paginii, părțile interesate mai degrabă s-au informat decât au înregistrat propuneri sau sugestii.

Sumând informațiile prezentate supra, observăm o implicare redusă a cetățenilor în procesul de elaborare a bugetelor locale și mai ales în procesul de distribuție a resurselor. Este adevărat că pentru o implicare activă și pentru implementarea bugetării participative este nevoie de o informare și popularizare a conceptului de bugetare participativă în rândurile cetățenilor, dar și a administrației publice locale.

Analiza SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Capacități sporite a funcționarilor din cadrul Consiliului Raional de atragere a fondurilor structurale și elaborarea proiectelor europene	Lipsa unui personal calificat din cadrul autorităților de nivelul I
Dotarea tehnico materială a instituțiilor APL;	Capacitatea redusă în rândul autorităților locale de nivelul I de atragere a fondurilor externe și a investițiilor
Abilități și cunoștințe în managementul proiectelor a personalului APL nivel II	Lipsa mecanismelor de relaționare și implicare a societății privind dezvoltarea locală,
	Nivel redus de transparență a procesului decizional
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Potențial pentru valorificarea parteneriatelor publice private în baza infrastructurii existente	Interes scăzut al cetățenilor la participare în viața socială și dezvoltare locală
	Grad redus de încredere a cetățenilor în instituția autorităților locale

Propuneri și recomandări:

Se propun următoarele recomandări de ameliorare a situației existente, de remediere a problemelor cu care se confruntă raionul din cauza capacităților, pe alocuri defectuoase, a autorităților locale:

- Elaborarea unui plan de dezvoltare a capacităților administrative al funcționarilor publici din cadrul autorităților locale de nivelul I și II;
- Realizarea unui program de formare a reprezentanților APL de nivelul I și II în domeniul planificării, atragerii fondurilor externe;
- Îmbunătățirea condițiilor adecvate pentru desfășurarea activității autorităților locale de nivelul I și dotarea cu tehnică modernă a acestora;
- Crearea și/sau îmbunătățirea instrumentelor aplicabile pentru ameliorarea transparenței procesului decizional.

I.3. CAPITALUL UMAN ȘI DEZVOLTAREA URBANĂ

I.3.1. PROFILUL DEMOGRAFIC AL RAIONULUI HÎNCEȘTI

Evaluarea stării demografice actuale a raionul Hîncești, rezidă în cunoașterea implicațiilor acestei stări asupra situației socio-economice a raionului, precum și determinării unor soluții pentru viitor. În ultimii ani, populația raionul Hîncești (la fel ca și populația republicii, în ansamblu) a înregistrat o tendință de scădere ca urmare a evoluției nefavorabile a natalității, mortalității și migrației. Populația raionului Hîncești reprezintă aproximativ 11% din efectivul populației din zona Centru. La 01 ianuarie 2019, populația raionul Hîncești (numărul mediu al populației stabile) a fost de 112,5 mii locuitori, fiind în scădere continuă cu 3,0 mii persoane față de 01 ianuarie 2017 (Tabel 2). Populația raionului este caracterizată de o preponderență numerică a persoanelor din mediul rural ce constituie 86,1%, iar 13,9% din mediul urban, dintre care de sex feminin 50,6% și respectiv 49,4% de sex masculin. Densitatea populației raionului este de 82,6 loc/km².

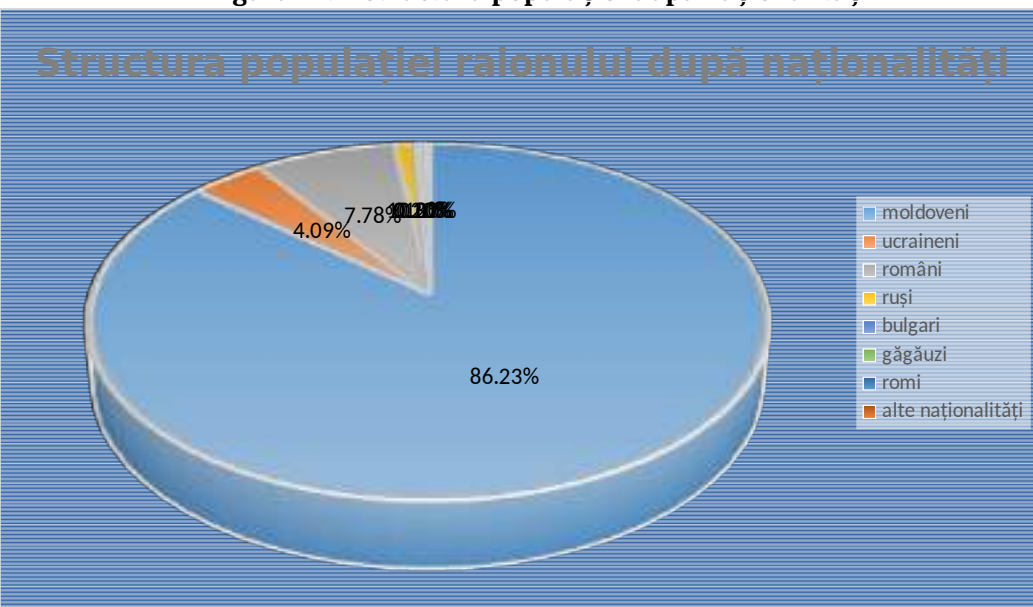
Tabelul 3. Numărul populației pe sexe și medii de rezidență, 2017 – 2019, mii locuitori

	2017	2018	2019
Hîncești, total	115,5	113,4	112,5
Masculin	59,1	58,8	58,5
Feminin	60,5	60,3	60,0
Urban	17,2	17,2	17,2
Rural	102,4	101,9	101,3

Sursa: BNS, www.statistica.md

Astfel, populația totală a raionului constituie 3,4 % din populația totală a Republicii Moldova. Recensămîntul populației din anul 2014 indicînd populația sub aspectul naționalităților în raionul Hîncești este reprezentat în felul următor:

Figura nr. 4 Structura populației după naționalități

Sursa: BNS, www.statistica.md

Evoluția proceselor demografice se caracterizează prin următorii indicatori ai mișcării naturale a populației: natalitatea și mortalitatea populației.

Tabelul 4. Mișcarea naturală a populației în raionul Hîncești, 2017- 2019

	2016		2017		2018	
	RM	Hîncești	RM	Hîncești	RM	Hîncești
Născuți-vii, persoane	37 394	1 292	34 060	1 182	32 606	1 145
Decedați, persoane	38 489	1 479	36 768	1 333	37 200	1 395
Mișcarea naturală	-1095	-187	-2708	-151	-4594	-250
Rata sporului natural (la 1000 locuitori)	-0,3	-1,6	-0,8	-1,3	-1,3	-2,1

Sursa: BNS, www.statistica.md

Sporul natural (rezultat din diferența între natalitate și mortalitate) a demonstrat variații diverse ce justifică creșterea ratei mortalității în anii 2016 -2018.

Evaluarea securității demografice a raionului Hîncești în baza indicatorului Integral teritorial de Securitate Demografică (IITSD).

În anii 2014-2016, Indicele Integral Teritorial de Securitate Demografică (IITSD) se menține la același nivel în majoritatea unităților administrativ-teritoriale ale Republicii Moldova. În anul 2016, IITSD a oscilat în limitele de 69,2-45,8 puncte, ceea ce semnifică că gradul de securitate demografică este asigurat la nivel de 69,2-45,8%. Cea mai înaltă valoare a IITSD se înregistrează pentru mun. Chișinău – 70,2, raionul Hîncești situându-se în categoria raioanelor în care situația s-a înrăutățit și a scăzut punctajul IITSD, fiind între 45 – 50,1 puncte.

IITSD este un indice compozit ce se calculează în baza la patru indici: Indicele Teritorial Demografic, Indicele, Teritorial al Sănătății, Indicele Teritorial Social și Indicele Teritorial Ocupațional, estimarea cărora au la bază indicatori relativi primari. Punctajul maxim care poate fi obținut constituie 100 de puncte.

Indicele Teritorial Demografic compozit este calculat în baza a patru indicatori: rata de îmbătrânire demografică, sporul natural, sporul migrațional și rata totală de fertilitate. În anul 2016, Indicele Teritorial Demografic în raionul Hîncești și-a păstrat poziția ocupată în 2014.

Tabel 5. IITSD și indicatorii compoziți ai acestuia la nivel teritorial

Pozitia	Raion	IITSD	Indicele Demografic	Indicele Sănătății	Indicele Ocupațional	Indicele Social
1	Chișinău	69,2	67,5	64,3	53,6	91,4
2	Bălți	61,3	62,3	64,6	37,2	80,9
3	Ialoveni	56,9	67,2	63,1	35,0	62,4
4	Criuleni	56,2	64,1	60,6	35,8	64,5
5	Anenii Noi	55,8	61,5	60,6	33,8	67,4
6	Cahul	55,3	57,6	66,2	32,5	64,9
7	Dubăsari	54,8	62,2	59,2	31,3	66,5
8	Strășeni	54,6	64,0	55,7	33,8	64,7
9	Orhei	54,6	58,6	61,7	33,3	64,7
10	UTAG	53,7	62,5	55,3	32,1	64,9
11	Ungheni	53,6	62,2	56,5	30,6	65,3
12	Soroca	52,5	54,3	58,0	31,2	66,6
13	Nisporeni	52,3	57,1	65,9	29,8	56,2
14	Stefan-Vodă	52,1	61,3	58,2	30,0	59,1
15	Fălești	51,5	56,8	56,2	28,5	64,6
16	Leova	50,8	54,4	57,7	34,6	56,3
17	Sângerei	50,7	62,0	49,9	27,8	63,0
18	Râșcani	50,6	43,6	63,5	27,4	68,0
19	Căuzeni	50,5	54,7	57,7	32,2	57,5
20	Glodeni	50,5	52,5	57,8	27,3	64,3
21	Briceni	50,4	42,6	64,7	30,6	63,5
22	Rezina	50,3	53,3	48,9	32,8	66,4
23	Drochia	50,0	42,2	59,8	27,5	70,6
24	Călărași	49,8	53,0	53,5	32,6	60,2
25	Cimigălia	49,2	42,5	58,4	35,8	59,9
26	Edineț	48,9	46,6	55,1	26,2	67,7
27	Taraclia	48,7	49,0	51,5	31,9	62,4
28	Cantemir	48,5	59,0	49,5	29,8	55,7
29	Basarabeasca	47,7	40,6	55,4	31,2	63,8
30	Telenești	47,7	47,6	55,3	30,8	57,2
31	Florești	47,6	44,1	51,4	27,1	67,7
32	Hîncești	47,6	52,6	53,3	28,5	55,8
33	Ocniița	46,6	37,2	57,5	24,7	67,1
34	Dondușeni	46,3	37,3	56,1	24,2	67,8
35	Șoldănești	45,8	48,9	45,3	27,3	61,7

Cea mai bună situație Cea mai rău situație

Sursa:

BNS,

www.statistica.md

Indicele Integral teritorial de securitate demografică: dinamica în anii 2014-2016

Aceste schimbări se datorează creșterii indicatorilor sporului natural și migrațional, rata totală de fertilitate neavând schimbări esențiale sau chiar păstrând aceleași valori. În anul 2016, în raionul Hîncești, cât și în celelalte unități administrativ-teritoriale din țară s-a constatat creșterea ratei de îmbătrânire demografică, ceea ce sporește procesul de depopulare și creșterea sporului natural negativ.

Indicele teritorial al sănătății

Unul din factorii principali de asigurare a securității demografice îl reprezintă starea de sănătate a populației. Menținerea unui nivel înalt al morbidității și mortalității populației duce la pierderi umane, sporind reducerea efectivului populației țării.

Indicele Teritorial al Sănătății se calculează în baza a șase indicatori compoziți: speranța de viață la naștere, rata mortalității infantile, prevalența prin bolile aparatului circulator, prevalența prin tumori, numărul de persoane în vârstă de 18 ani și peste recunoscute cu dizabilitate primară la 100 mii de locuitori, numărul medicilor de familie la 10 mii de locuitori.

În perioada anilor 2014-2016 situația în domeniul sănătății a rămas nesatisfăcătoare. Se constată nivelul relativ înalt al morbidității populației, al mortalității infantile, accesul redus la serviciile medicale și tendința de reducere a numărului de medici de familie. În anul 2016 se constată o dinamică negativă în comparație cu anul 2014 și în raionul Hîncești alături de alte 14 raioane din țară, indicele fiind între 50 – 55,1 puncte. A fost observată creșterea mortalității infantile și a prevalenței prin bolile sistemului cardiovascular, a fost semnalată o ușoară creștere a ratei dizabilității primare a populației adulte și a prevalenței prin tumori. Menționăm că indicele sănătății este cel mai mult influențat de înregistrarea statistică a morbidității și mortalității.

Indicele Teritorial Social este calculat în baza a patru indici compoziți: mărimea medie a pensiei pentru limita de vârstă în raport cu media pe țară, ponderea pensionarilor care beneficiază de pensii cu cuantum minim, mărimea medie a salariului și ponderea elevilor care învață în prima jumătate a zilei. În raionul Hîncești a fost semnalată o înrăutățire a situației comparativ cu anul 2014.

Acest indice reliefează situația unităților teritorial administrative cu privire la securitatea socială a acestora. În comparație cu anul 2014, la nivel de țară se constată creșterea punctajului obținut pentru acest indice (88,4-49,5).

Principalii factori ce au determinat înrăutățirea situației sunt:

- stagnarea sau reducerea mărimii medii a pensiei pentru limita de vârstă în raport cu media pe țară,
- de asemenea a fost semnalată și stagnarea sau creșterea ponderii pensionarilor care beneficiază de pensii cu cuantum minim.

Indicele Teritorial Ocupațional este calculat în baza a patru indici compoziți: ponderea locurilor de muncă nou create față de totalul pe republică, ponderea șomerilor angajați în câmpul muncii din totalul șomerilor, ponderea populației în vârstă aptă de muncă în totalul populației și ponderea pensionarilor angajați în câmpul muncii. În 2016, Indicele Ocupațional oscilează în limitele de 53,6-24,2 puncte, ceea ce semnifică că potențialul de muncă al țării este valorificat la 53,6-24,2%.

O îmbunătățire a situației s-a sesizat în raionul Hîncești, fapt ce se datorează creșterii numărului de angajări a șomerilor și într-o măsură mai mică creșterii ponderii locurilor de muncă nou create în total pe republică.

În anul 2016, atât în raionul Hîncești, cât și în toate raioanele republicii, au fost înregistrate reduceri esențiale față de anul 2014 a ponderii populației în vârstă aptă de muncă în totalul populației, precum și a ponderii pensionarilor angajați în câmpul muncii. Situația respectivă este determinată de factori obiectivi și subiectivi, cum ar fi: lipsa locurilor de muncă, salarizarea joasă, oportunități de angajare neatractive, formarea profesională necorespunzătoare exigențelor pieței muncii, migrația etc.

Ca rezultat, Indicele Integral de securitate demografică în raionul Hîncești pentru anul 2014 – 49,4, 2015 – 47,1, 2016 – 47,6, fiind în continuă descreștere și situându-se în poziție negativă per general.

Principalele probleme ale domeniului demografic

- Depopularea;
- Îmbătrânirea accelerată, fiind depășit nivelul critic al coeficientului de îmbătrânire;
- Procesele intense ale migrațiunii, inclusiv munca în străinătate;
- Starea de sănătate, ce ține de starea reproductivă și problemele accesului la serviciile de asistență medicală;
- Medicul macroeconomic, ca unul dintre cei mai importanți factori de influență asupra dezvoltării populației, determinat de oportunitățile de angajare în câmpul muncii limitate, în special în cazul tinerilor, motivul fiind nivelul scăzut de retribuire a muncii și, ca rezultat, nivelul scăzut de trai;
- Nivelul înalt al persoanelor cu nevoi speciale, care provoacă insuficiența incluziunii sociale acestora în programele speciale de integrare în sfera socio-economică;

Concluzii și recomandări:

- Îmbunătățirea indicatorilor demografici este strâns legată de sănătatea populației—reducerea mortalității și creșterea speranței de viață la naștere prezintă o rezervă importantă de conservare a potențialului uman și reducere a sporului natural negativ. În acest context, creșterea accesibilității serviciilor medicale de calitate pentru toată populația, în special pentru cea din mediul rural, reprezintă unul din cele mai importante obiective ale sistemului de ocrotire a sănătății.
- Îmbunătățirea Indicelui Teritorial Ocupațional necesită promovarea politicilor active de ocupare a forței de muncă prin atragerea investițiilor în diferite regiuni socio-economice, crearea locurilor de muncă noi și de calitate, ceea ce va contribui la reducerea refluxului migrațional al populației din unitățile administrativ-teritoriale cu oportunități reduse de ocupare în câmpul muncii.
- Perfecționarea sistemului de salarizare în raport cu necesitățile reale ale angajaților ce țin de acoperirea cheltuielilor pentru bunurile și serviciile de primă necesitate, de asemenea, prezintă un factor important în ceea ce privește îmbunătățirea indicatorilor sociali— parte componentă a securității demografice.
- Pentru consolidarea bazei informaționale a procesului de elaborare și implementare a măsurilor de dezvoltare teritorială este necesar de a îmbunătăți calitatea statisticilor referitoare la situația demografică, socială și economică în profil teritorial.
- Susținerea familiilor tinere și cu copii mici în îmbunătățirea condițiilor de locuit prin oferirea creditelor preferențiale.
- Perfecționarea sistemului de indemnizații la nașterea copilului și pentru îngrijirea acestuia, creșterea cuantumului indemnizației pentru concediul de îngrijire a copilului, consolidarea diferențierilor în mărimile indemnizațiilor în funcție de numărul de copii.

I.3.2. FORȚA DE MUNCĂ A RAIONULUI HÎNCEȘTI

Situația de pe piața muncii este ambiguă atât la nivel de țară, cât și în raionul Hîncești. Pe de o parte, dacă ne uităm strict la rata șomajului, situația pare să fie bună. În 2018, Biroul Național de Statistică arăta o rată medie a șomajului de doar 3%, în scădere de la 4,9% în 2015, sugerând practic absența șomajului involuntar. În 2019, metodologia de calcul a ratei șomajului s-a modificat, BNS publicând rate ale șomajului mai ridicate – 7,7% pentru primul trimestru și 4,5% pentru al doilea trimestru. Rata șomajului este mai mică în rândul femeilor (3,1% în al doilea trimestru al anului 2019). Un prim semn de întrebare este dat de rata mai mare a șomajului din mediul urban în comparație cu cel rural, sugerând că rata totală a șomajului e artificial scăzută datorită neraportării adecvate a fenomenului în mediul rural. Totuși, deși valorile în sine sunt discutabile, tendința de scădere este evidentă până în 2018 și pe parcursul anului 2019. La prima vedere, așadar, dinamica generală a pieței muncii este pozitivă la nivel de țară.

Problemele pe piața muncii sunt determinate de un șir de factori, cum ar fi: dezvoltarea economică precară, sărăcia, salariile, șomajul etc., care la rândul lor alimentează migrația forței de muncă peste hotare. Salariul fiind principala sursă de venit a angajaților și familiilor acestora, constituie unul din indicatorii principali care influențează și asupra nivelului de trai a populației raionului Hîncești.

Tabelul 6 Evoluția salariului nominal mediu lunar al unui lucrător în economie, anii 2017 – 2019, lei

Indicatori	2017		2018		2019	
	RM	Hîncești	RM	Hîncești	RM	Hîncești
Salariul nominal mediu lunar al unui lucrător în economie total, lei	5 697,1	4 192,9	6 446,4	4 611,2	7 356,1	5 613,8
Ritmul de creștere a salariului, % față de anul precedent	9,2	8,66	8,6	9,07	8,08	17,8

Sursa: BNS, www.statistica.md

Analizând evoluția salariului mediu lunar al unui lucrător din raionul Hîncești am constatat că salariul lunar al unui lucrător în anul 2019 a demonstrat o creștere cu 25,3% față de anul 2017, fapt care este justificat că la sfârșitul anului 2018 au fost majorate salariile în instituțiile bugetare.

Tabelul 7 Câștigul salarial mediu lunar brut pe vârste, anii 2017 – 2019

	2017		2018		2019	
	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați	Femei	Bărbați
Hîncești	4 177,8	4 369,4	4 787,3	5 128,3	5 667,2	5 816,9
Total pe țară	5 204,0	6 017,0	5 800,7	6 779,4	6 709,8	7 808,0

Sursa: BNS, www.statistica.md

Analiza indicilor din tabelul de mai sus ne demonstrează că în raionul Hîncești, la fel ca și în întreaga țară, salariul bărbaților este mai mare față de femei, constatăm o discrepanță încă mare dintre salariul femeii și bărbați.

Conform unui studiu al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” - *DIMENSIUNEA EGALITĂȚII DE GEN ȘI MĂSURI PENTRU AVANSAREA FEMEILOR PE PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ*, spune: „...Femeile au devenit competitive în rând cu bărbații pe piața forței de muncă, în ciuda stereotipurilor existente, datorită accesului egal la educație, dreptului la vot, opțiunilor egale pe piața muncii, etc. Dar, șansele femeilor de a fi angajate la posturi importante și bine plătite sunt mai mici decât cele ale bărbaților, deoarece multiplele sarcini pe care le au femeile ca acelea de mamă, gospodină, menajera casei, le fac să pară vulnerabile în fața angajatorilor atunci când este vorba de asumarea unor înputerniciri cu înalte responsabilități.” Un alt moment important menționat în același studiu, este vorba despre fenomenul migrației și efectele lui, „... În acest context, trebuie spus că migrația femeilor apte de muncă în străinătate are consecințe majore asupra dezvoltării instituției familiei prin scăderea numărului de căsătorii, reducerea ratei natalității și creșterea ratei divorțurilor. Deoarece cel mai des pleacă femeile tinere cu vârsta cuprinsă între 25-34 de ani, scade capacitatea reproductivă (Tab.1). De asemenea, cum s-a menționat în acest studiu, o problemă acută privind dimensiunea de gen constituie „specializările și profesiile feminizate”, cea mai ponderată fiind pedagogia.”

Tabelul 8. Numărul salariaților, forme de proprietate, anii 2017 – 2019

	2017		2018		2019	
	Proprietate publică	Alte forme de proprietate	Proprietate publică	Alte forme de proprietate	Proprietate publică	Alte forme de proprietate
Hîncești	6 923	5 592	6 899	5 110	6 872	5 787
TOTAL pe țară	301 594	418 724	298 341	441 026	294 262	447 805

Sursa: BNS, www.statistica.md

În ultimii ani se înregistrează o descreștere a populației ocupate, care adus și la diminuarea numărului scriptic al salariaților, atât în domeniul public, cât și în cel privat.

Întreprinderile mici și mijlocii joacă un rol important în asigurarea cu locuri de muncă, reducerea șomajului și a sărăciei. În raionul Hîncești ponderea salariaților antrenați în afacerile IMM în anul 2018 s-au redus 0,9% față de anul 2017, iar în anul 2019 a crescut cu 1,1%.

Datele reflectate în tabelul de mai jos, ne demonstrează că cea mai mare pondere a salariaților o deține cei din domeniul comerțului cu ridicata și amănuntul, urmând cei din domeniul industriei extractivă și prelucrătoare și transporturi.

Tabelul 9 Numărul salariaților și câștigul salarial mediu pe activități economice, 2017 – 2018

Activitățile	Numărul mediu anual al salariaților	Remunerarea muncii pe activități economice

	2017	2018	2017	2018
Industria extractivă și prelucrătoare	1020	1148	40 892,8	52 008,7
Energie electrică, gaze și apă	228	258	11 294,9	12 941,8
Construcții	291	352	16 268,4	22 903,0
Comerț cu ridicata și amănuntul, întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor	1572	1662	63 130,8	79 267,7
Transporturi, depozitare	540	507	15 720,7	16 083,7
Activități de cazare și alimentație publică	147	107	3 854,3	2 608,9
Informații și comunicații	78	78	5 975,7	6 128,6
Tranzacții imobiliare	102	92	4 819,5	2 408,4
Activități profesionale științifice și tehnice	42	40	932,1	1 163,6
Activități de servii administrative și activități de servicii de suport	68	66	2 114,2	2 497,0
Alte activități de servicii	50	49	1 866,8	2 022,5
Alte activități care nu fac obiectul cercetării	19	S	888,4	S

Tabelul 10 Ratele de ocupare pe grupe de vârstă, 2019

	2017						2018						2019					
	15-24 ani	25-34 ani	35-44 ani	45-54 ani	55-64 ani	65 ani și peste	15-24 ani	25-34 ani	35-44 ani	45-54 ani	55-64 ani	65 ani și peste	15-24 ani	25-34 ani	35-44 ani	45-54 ani	55-64 ani	65 ani și peste
Centru	14,0	39,0	53,8	57,7	46,2	10,7	17,0	44,0	55,8	59,1	47,2	21,7	13,4	41,8	48,7	52,9	35,2	4,2
Total pe republică	17,2	44,8	57,4	59,4	44,3	11,6	19,3	45,4	57,0	60,2	46,6	16,1	19,0	52,1	58,0	59,7	40,5	7,6

Sursa: BNS, www.statistica.md

Tabelul 11 Ratele de șomaj pe grupe de vârstă, 2017 - 2019

	2017						2018						2019					
	15-24 ani	25-34 ani	35-44 ani	45-54 ani	55-64 ani	65 ani și peste	15-24 ani	25-34 ani	35-44 ani	45-54 ani	55-64 ani	65 ani și peste	15-24 ani	25-34 ani	35-44 ani	45-54 ani	55-64 ani	65 ani și peste
Centru	10,5	6,7	4,1	2,3	1,6	-	3,5	2,3	1,6	1,3	0,7	-	13,7	7,4	8,1	3,7	4,6	0,8
Total pe republică	11,8	5,1	3,9	2,8	2,1	0,2	7,4	4,2	2,3	2,5	1,9	0,3	10,4	5,8	5,3	4,1	3,9	0,1

Sursa: BNS, www.statistica.md

Prezența șomajului în raionul Hîncești este cauzată de diverse efecte ce au avut loc pe piața forței de muncă, cum ar fi: lipsa locurilor de muncă atractive, salarii mici, necorespunderea cererii cu oferta forței de muncă, reducerea personalului, etc.

Conform datelor ANOFM Hîncești, în raion sunt înregistrați anual circa 1301 șomeri (2019), dintre care femei 642(49,3 %), bărbați 659.(50,6%) La începutul anului 2019 erau înregistrați 534 șomeri, iar pe parcursul anului 2019 au fost înregistrate 767 de persoane.

Tabelul 12. Numărul șomerilor înregistrați și plasați în câmpul muncii pe grupe de vârstă și sex, anii 2017- 2019, persoane, raionul Hîncești

	2017		2018		2019	
	Total	Femei	Total	Femei	Total	Femei
Șomeri total	1770	819	1419	582	1301	542
16 -24 ani	254	115	182	97	137	75
25 -29 ani	194	114	128	75	95	55
30-49 ani	932	455	734	379	582	383
50-65 ani	390	135	375	131	385	129

Sursa: BNS, www.statistica.md

Analiza structurii pe vârstă a șomerilor demonstrează că, ponderea cea mai mare le revine celor cu vârsta cuprinsă între 30 – 49 ani, categoria respectivă înregistrând 52,4 % din numărul total de șomeri înregistrați în anul 2019, fiind urmați de cei cu vârsta de 50 -65 ani (29,6%), iar ponderea cea mai mare le revine celor din domeniul comerțului cu ridicata 27,7%.

Migrația este un fenomen foarte intens în Republica Moldova. Tendințele înregistrate în raion sunt similare cu cele înregistrate în țară. Un număr impresionant de imigranți (majoritatea fiind emigranți reîntorși) și emigranți a fost înregistrat în ultimii cinci ani. În 2017 (ultimul an pentru care datele pe migrație pot fi estimate la moment), aproape 110 mii imigranți au (re)venit în Moldova și aproape 160 mii emigranți au părăsit țara, formând o migrație netă negativă de aproximativ 50 mii persoane în anul respectiv.

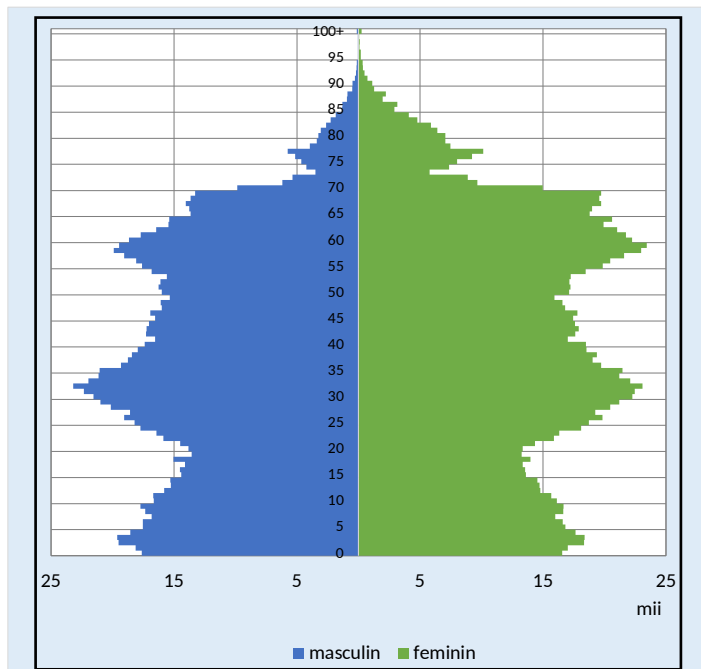
Atât bărbații, cât și femeile, sunt implicați în procesul migrației, însă în ultimii 2 ani au fost înregistrați mai mulți bărbați decât femei.

În 2017, ratele migrației arată nivele impresionante în special pentru tineri adulți de 20-24 ani, când mai mult de 50 bărbați la 1000 au imigrat în Republica Moldova și mai mult de 100 bărbați la 1000 au emigrat, rezultând un spor migrator negativ de circa 60 la 1000 bărbați. Copiii, de asemenea, au ratele migrației destul de înalte, aceasta însemnând că familiile întregi sunt implicate în procesul migrației.

Femeile, de asemenea au ratele migrației înalte, chiar dacă în 2017 (la fel ca în 2016) sunt mai joase față de cele ale bărbaților - ratele migrației atingând valori maxime pentru vârstele de 20-29 ani.

Populația Republicii Moldova îmbătrânește foarte repede. Proporția femeilor vârstnice a crescut în perioada scurtă de 5 ani de la 13,2% la 16,3% și cea a bărbaților de la 8,4% la 11,0%. Această îmbătrânire în ultimii ani se datorează, în special, atingerii graduale a vârstei de pensionare pentru cohorțele mari născute în perioada baby-boom-ului de după cel de-al doilea război mondial, un proces care se va încheia în câțiva ani de acum încolo când cea mai mare cohortă a baby-boom-erilor va intra în grupa de vârstă de 65+ și va fi înlocuită din acel moment în continuare de cohorțe mult mai mici.

Figura 5 Populația cu reședință obișnuită la 01.01.2019 (date provizorii) pe țară

Piramida populației pentru 2019 arată clar un model de micșorare a populației la vârstele de 30-54 ani, ceea ce reflectă efectul cumulativ al ratelor migrației nete negative pentru adulții tineri din ultimele decenii.

Micșorarea numărului de copii de asemenea poate fi explicată prin emigrarea cohortelor părinților lor: unii copii au emigrat cu părinții săi, alții nici nu s-au născut în Republica Moldova (RM), din cauza emigrării adulților tineri în vârstă fertilă.

Cohortele mari de după cel de-al doilea război mondial, în ultimii ani, au intrat în grupa de vârstă de 65 ani și peste, astfel mărind proporția persoanelor în vârstă semnificativ.

Sursa: BNS, www.statistica.md

Analiza SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Existența potențialului uman (resurselor umane) necesar pentru dezvoltarea socio-economică a raionului	; Lipsa forței de muncă calificată, ca rezultat al deficienței sistemului educațional, migrației
Dinamica stabilă a efectivului populației în mediul urban;	Dinamica negativă a efectivului populației în mediul rural
	Necoresponderea cererii și ofertei pe piața muncii
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Corelarea politicilor în domeniul ocupării forței de muncă cu alte politici din domeniul social-economic	Problema migrației, în special în rândul tinerilor între vîrsta 20-24 ani;
Existența programelor naționale de stimulare a migranților pentru a se reîntoarce în țară.	Situația economică precară;
	Scăderea proporției populației vîrstnice aptă de muncă;

I.4. INFRASTRUCTURA

I.4.1. RESURSALE NATURALE ALE RAIONULUI HÎNCEȘTI

Terenurile agricole, suprafețele acvatice și păduri constituie principalele resurse naturale ale raionului Hîncești. Fiind plasat în zona geografică de Centru a Republicii Moldova, raionul Hîncești ocupă o suprafață de 147 213 sau 4,4, la sută din suprafața totală a republicii.

Clima este continental-moderată, deosebindu-se printr-un caracter instabil. Temperatura medie a aerului este egală cu +9 ° C. Temperatura minimă absolută se înregistrează în luna ianuarie (-30, - 32° C), iar cea maximă – în luna iulie (+39, + 40° C). Relieful este predominant colinar cu înălțimi cuprinse între 100 și 350 m. Relieful raionului este diferențiat pe trei zone: zona codru - păduri deluroase; zona păduri stepă deluroase; stepa Prutului. Zona codru - păduri, se caracterizează prin relief acoperit cu suprafețe de mlaștini.

De la nord la sud, teritoriul zonei este intersectat de râul Cogîlnic cu râulețul Galbena. Zona păduri - stepă, se caracterizează prin relief mai liniștit. De la nord la sud teritoriul zonei este intersectat de râul Lăpușnița și râul Sărata – afluent al Prutului. Zona de stepă a Prutului este caracterizată prin relief mai liniștit și puțin împădurit. Această zonă este intersectată de râul Călmățui. Principalele râuri care trec pe teritoriul raionului sunt Prut, Lăpușnița și Cogîlnic.

Teritoriului raionului îi corespunde o suprafață neomogenă de cernoziom, parțial degradată; unele părți conțin soluri argiloase, altele sunt întretăiate de văi și eroziuni. Teritoriul raionului Hîncești este înzestrat cu mai multe zăcăminte naturale, inclusiv : nisip, lut, amestecuri de nisip și prundiș, piatră brută pentru construcții capitale, apă minerală ș.a. În prezent, aceste resurse nu sunt utilizate suficient de către agenții economici. Reieșind din condițiile climaterice existente și bogăția naturală a solurilor, raionul Hîncești dispune de un potențial agricol care necesită valorificat prin atragerea investițiilor pentru modernizarea și re tehnologizarea acestei ramuri, care poate să asigure venituri considerabile și un nivel de trai decent al populației.

Suprafața terenurilor cu plantații forestiere din raionul Hîncești constituie 39411 ha, fișii forestiere de protecție a câmpurilor 990 ha. Speciile forestiere ce predomină în pădurile din raion sunt stejarul și salcâmul, împreună cu speciile de carpen și plop.

În structura plantațiilor forestiere din raionul Hîncești predomină plantațiile forestiere aflate în proprietatea publică a statului – 89%, în proprietatea publică a UTA se află 11%, ponderea proprietății private fiind minoră – 0,3%.

Pădurile proprietatea publică a statului din raionul Hîncești cu suprafața totală de 384211ha sunt gestionate de Întreprinderea Silvică "Hîncești-Silva", care este subordonată Agenției "Moldsilva".

Un aspect pregnant al reliefului este prezența activă a alunecărilor de teren, diferite ca forme, dimensiuni și vârste în terenurile degradate, fragmentarea terenului fiind și ca rezultat al proceselor de eroziune.

Lacuri naturale pe teritoriul întreprinderii nu sunt. Principalele colectoare de ape sunt: râul Prut, râulețele Botna, Cogîlnic cu afluentul Galbena, Lăpușna

Suprafețele acvatice în raionul Hîncești ocupă 1655 ha din care suprafața iazurilor constituie 958 ha. Suprafețele acvatice se împart în 810 ha – proprietate publică și 148 ha proprietate privată.

Suprafața totală a terenurilor agricole ale raionului Hâncești constituie 72 298 ha, din care pământul arabil ocupă 57 989 ha sau 80,2 la sută. Structura mai detaliată a pământului agricol este prezentată în tabelul 1.

Tabelul 13. Structura suprafețelor agricole ale raionului Hâncești.

Destinația terenurilor agricole	Anul 2020	
	ha	%
Pământul arabil	57 989	80,2
Plantații multianuale, total	11 534	16,0
Fânețe	26	0,1
Pășuni	981	1,3
Pârloagă, vegetație forestieră etc.	1 768	2,4
Total terenuri agricole	72 298	100

După formele de proprietate pondere considerabilă a terenurilor agricole – 98,7% sau 71 326 ha o constituie terenurile, aflate în proprietatea privată a agricultorilor. Restul suprafețelor agricole – 43 ha se află în proprietatea publică a statului și 928 ha proprietatea publică a unităților administrativ teritoriale.

Dat fiind faptul că majoritatea suprafețelor agricole și, mai ales, a celor forestiere se află pe pante (pante terasate) o mare parte a cărora este supusă proceselor erozionale, aprecieri topografice și cele cadastrale constată nivelul accelerat de degradare a solurilor. În total pe teritoriul raionului Hâncești 5 711 ha sunt ocupate cu mlaștini sau sunt supuse proceselor de alunecare sau sunt ocupate cu râpi.

Alături de valoare naturală a pământului ca factorul principal de producție agricolă, piscicolă și forestieră teritoriul raionului Hâncești este înzestrat cu mai multe zăcăminte naturale, inclusiv: nisip; lut; amestecuri de nisip și prundiș, piatră brută pentru construcții capitale, apa minerală etc. De menționat, că în prezent aceste resurse naturale sunt insuficient utilizate de către agenții economici, iar o mare parte practic nu se utilizează deloc.

I.4.2. INFRASTRUCTURA DE TRANSPORT

Rețeaua rutieră a raionului Hâncești este reprezentată de 355,11 km de drumuri publice, dintre care 215,77 km, sunt de importanță națională, și 139,34 km de importanță locală. Această situație a rămas neschimbată pe parcursul ultimilor ani.

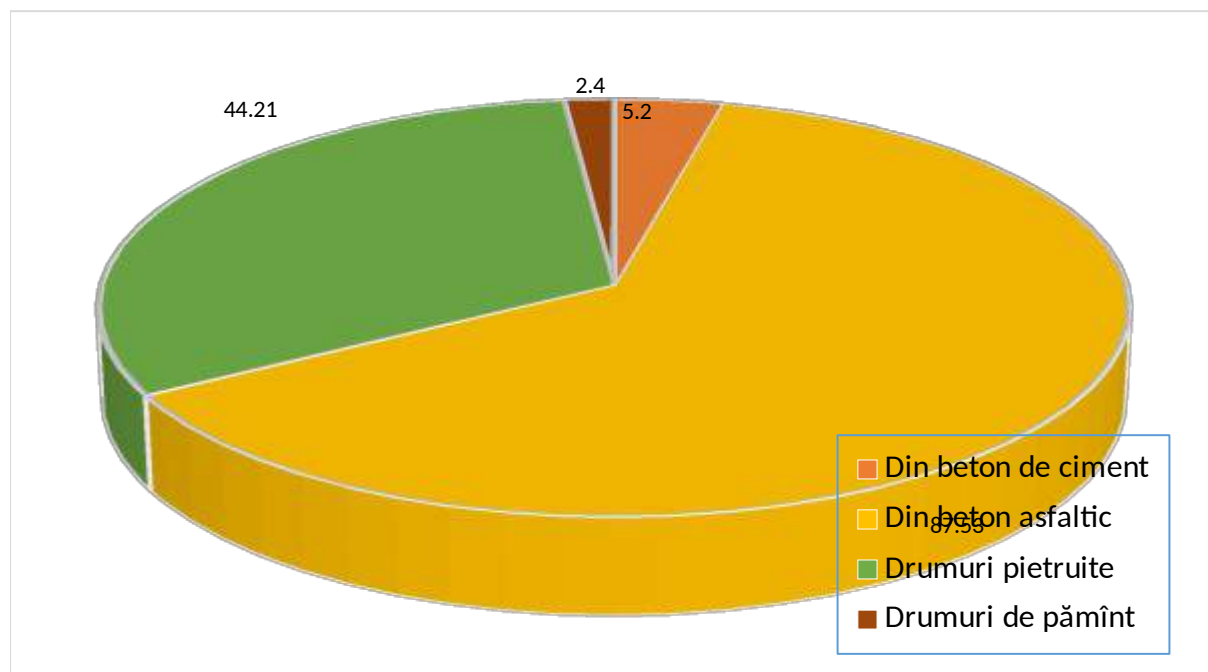
Tabelul 14. Infrastructura drumurilor

Rețeaua drumurilor din raionul Hincesti				
Drumuri publice – total km	Drumuri naționale, km			Drumuri locale, km
	expres	republicane	regionale	
355,11	8,7	82,04	125,03	139,34

Daca analizăm îmbrăcămintea rutieră a drumurilor naționale din totalul de 215,77 km: drumurile cu îmbrăcăminte din beton asfaltic constituie 81,4 % iar drumurile pietruite respectiv 18,6%.

La capitolul drumuri locale tipul de îmbrăcăminte rutieră în raionul Hîncești în anul 2020 este reprezentat astfel:

Figura nr. 6 Tipul de îmbrăcăminte rutieră a drumurilor locale

Poziția geografică oferă un avantaj comparativ prin amplasarea pe traseul coridorului rutier E581 și E577 cu legături către spațiul Uniunii Europene și către Marea Neagră. Orașul Hâncești este situat la o depărtare de 36 km de Chișinău, spre sud-vest, în lunca râului Cogâlnic, fiind traversat de importante căi de acces spre România și Ucraina (E 581: Mărășești – Tecuci – Albița – Leușeni – Chișinău - Odessa; E 577: Poltava – Kirovograd – Chișinău – Giurgiulești - Galați), precum și de nivel național (R3 – Chișinău – Hâncești – Basarabeasca și R34 Hâncești – Leova – Cantemir), ceea ce îi asigură o bună accesibilitate rutieră și mobilitate către piețele internaționale.

Totodată, orașul este amplasat la distanța de 44 km de vama Leușeni, aflată la frontieră cu România, 35 km de stația de cale ferată Chișinău, 50 km de Aeroportul Internațional Chișinău, 160 km până la Aeroportul Mărculești și 172 km până la Portul Liber Internațional „Giurgiulești”. Aproximativ de cel mai dezvoltat centru economic al țării (Chișinău) este una destul de avantajoasă, subliniind în același timp necesitatea și importanța creării unui climat investițional competitiv.

Raionul nu dispune de alte tipuri de rețele de transport în afară de transportul auto. În anul 2019 cu autobuze și microbuze, care efectuează transporturi regulate de călători pe traseele de folosință generală, au fost transportați 725,4 mii călători, comparativ cu anul 2018 s-a micșorat numărul de pasageri transportați cu 7,8%. În anul 2020 rețeaua de transportare regulată a pasagerilor cuprinde 301 curse, care asigură mobilitatea cetățenilor.

Starea drumurilor în raion merita o atenție deosebită, în special drumurile ce fac legătura cu APL, necesită reparații capitale și construcții noi. În prezent bugetele reduse ale primăriilor nu permit reparația capitală a drumurilor ce traversează localitatea.

Conform legislației în vigoare, mijloacele fondului rutier au o destinație specială, fiind utilizate atât pentru întreținerea, reparația și reconstrucția drumurilor publice naționale, cât și a celor locale. Astfel în ultimii 3 ani din Fondul rutier pentru reabilitarea drumurilor publice din raionul Hîncești au fost repartizați circa 46, 0 mln lei, dintre care 45% din acestea doar în anul 2020. Cu toate că investițiile pentru reparația și întreținerea drumurilor, în fiecare an, sunt în creștere, starea generală a infrastructurii rutiere și pietonale din raionul Hîncești este una satisfăcătoare

Astfel, problema infrastructurii terestre reprezintă o constrângere în calea mobilității persoanelor, bunurilor și a serviciilor, astfel poate fi catalogată ca o constrângere și în calea dezvoltării raionului. Esențial este de a înțelege că mijloacele financiare disponibile la nivelul raionului nu vor permite modernizarea drumurilor în timp util. Este necesar de a căuta susținere la instituțiile abilitate ale statului, iar în paralel de elaborat un plan al obiectelor de infrastructură rutieră prioritar pentru dezvoltarea

ANALIZA SWOT

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Rețeaua rutieră locală este conectată la cea națională în mărime de 100%;	Drumurile locale fără reparație capitală; -
Cota drumurilor bune și mediocre este superioară cotei naționale; -	Calitatea drumurilor locale nesatisfăcătoare
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Existența programelor de finanțare a proiectelor de infrastructură fizică.	Lipsa suportului financiar pentru implementarea studiului de fezabilitate;
	Lipsa transparenței în procesul executării contractelor de reabilitare/renovare capitală a drumurilor.

Concluzii și recomandări

Identificarea surselor financiare pentru reparația drumurilor poate fi efectuată doar printr-un dialog direct și corect cu instituțiile abilitate ale statului.

În paralel este necesar de a face o listă prioritizată cu drumurile necesare de a fi reabilite. Propunem două abordări posibile pentru această prioritizare.

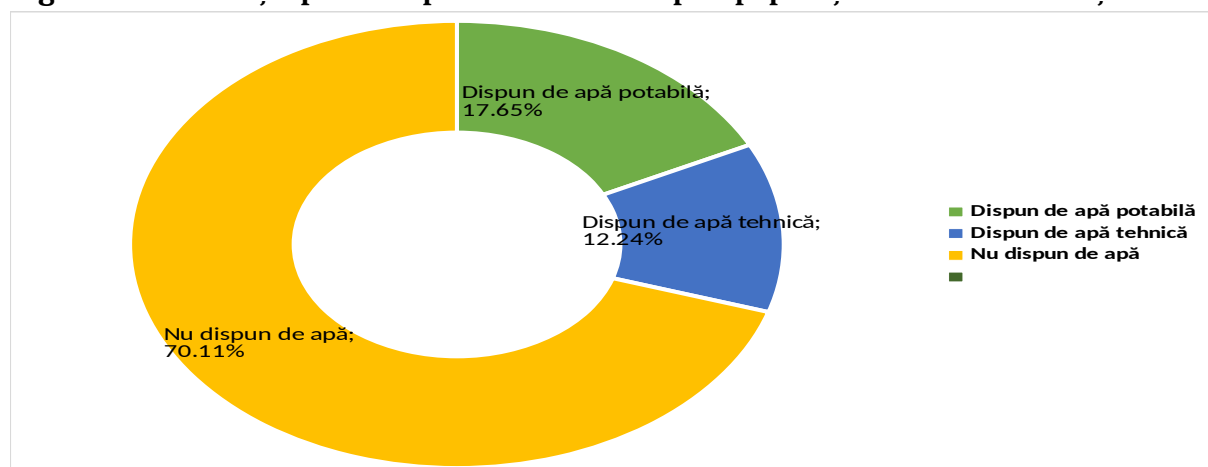
1. Prioritatea să derive din potențialul economic al localităților. Astfel, o serie de indicatori – cifra de afaceri a entităților înregistrate, numărul de contribuabili (persoane fizice și/sau juridice), numărul plătitorilor de TVA/accize, intensitatea schimburilor între diferite localități, existența traseurilor turistice, economiile asociate cu existența căilor adecvate de acces și alte criterii relevante, ar permite selectarea porțiunilor de drum cele mai importante pentru raionul Hîncești.
2. Cea de a doua posibilitate de prioritizare poate fi făcută după criteriile și indicatorii sociali, de exemplu numărul de locuitori, accesul spre instituțiile cu caracter educațional clasificate după numărul de elevi/copii, accesul spre instituții medicale și curative și alți indicatori relevanți.

I.4.3. REȚEAUA DE FURNIZARE A APEI POTABILE ȘI CANALIZARE

În raionul Hîncești doar 28,2% din totalul locuitorilor au acces direct la rețeaua de furnizare a apei. Astfel, în raion se simte lipsa apei potabile de calitate și în cantități suficiente, precum și lipsa sistemelor de apeduct și canalizare în mai multe localități ale raionului. Din totalul rețelelor de apeduct care alcătuiesc circa 727,76 km, funcționale sunt doar 598,7 km. Din cele 63 de localități a raionului 30 nu au acces la sursa de apă și necesită investiții în construcția sau reabilitarea rețelelor interne de aprovizionare cu apă a populației, 33 localități sunt asigurați cu apă potabilă sau tehnică, ceea ce constituie 52%. Rețeaua de canalizare alcătuiește 61,9 km. În raionul Hîncești în perioada ultimilor 3 ani au fost construite sau renovate circa 126,06 km de rețea de aprovizionare cu apă și canalizare.

Daca analizăm asigurarea cu apă a celor 63 de localități ale raionului, situația actuală va fi reprezentată în felul următor:

Figura nr. 7 Situația privind aprovizionarea cu apă a populației raionului Hîncești

Populația raionului folosește apă potabilă și din fântâni, majoritatea cazurilor calitatea apei din fântâni nu corespunde indicilor chimici și biologici. În majoritatea satelor lipsește pașaportizarea fântânilor, în care să fie indicate componentele chimice și biologice ale apei. Din cele 233 de sonde arteziene funcționează doar 54 (23 %). Mai mult de atât, aceste surse de apă scad și seacă de la an la an. De exemplu, în ultimii ani s-a constatat o scădere a numărului de fântâni cu peste 70% de unități. Instituțiile publice din raionul Hîncești

Asigurarea cu apă și canalizare este cea mai mare problemă depistată la acest capitol. În raionul Hîncești există apeducte în jur de 45 % din localitățile raionului și un grad și mai mic al populației, iar sistem de canalizare există doar în 20% din teritoriul raionului.

ANALIZA SWOT

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Implicarea Consiliului Raional în demararea unor proiecte de dezvoltare a sistemelor de apă;	Grad scăzut de acces a populației, la serviciu de alimentare cu apă și în special la serviciu de canalizare;
Existența unei infrastructuri aferente alimentării cu apă și canalizare care acoperă o parte din localitățile raionului;	Capacitatea scăzută a populației de a prelua costurile de utilizare și întreținere;
Existența unei documentații tehnice premergătoare demarării unor proiecte de investiții;	Slaba conștientizare a populației cu privire la necesitatea racordării la rețelele edilitare.
Existența resurselor semnificative (comparativ cu alte raioane) a apelor de suprafață.	Capacitate limitată a autorității locale de a cofinanța proiectele de investiții din domeniu
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Existența unor documentații tehnice oferă posibilitatea demarării mai rapide a proiectelor de investiții;	Imposibilitatea suportării contravalorii serviciilor de alimentare cu apă și canalizare datorită mijloacelor financiare limitate; -
Posibilitatea accesării mai multor surse de finanțare pentru infrastructura de apă potabilă, creșterea suportului financiar din partea donatorilor externi (BERD, BM, UE);	Lipsa apei potabile calitative, prezintă un pericol pentru siguranța locuitorilor
Posibilitatea de extindere a infrastructurii existente sau în construcție în localitățile din apropiere.	Riscul unui management defectuos ce ar frâna administrarea și realizarea proiectelor de infrastructură.
Posibilitatea implementării proiectelor de investiții prin FNDR;	Imposibilitatea continuării cofinanțării unor proiecte poate duce la deteriorarea lucrărilor efectuate; -
Existența infrastructurii de apă și canalizare poate contribui la dezvoltarea unor activități economice productive, cu impact major asupra dezvoltării de ansamblu a raionului;	Creșterea nivelului de poluare a componentelor mediului

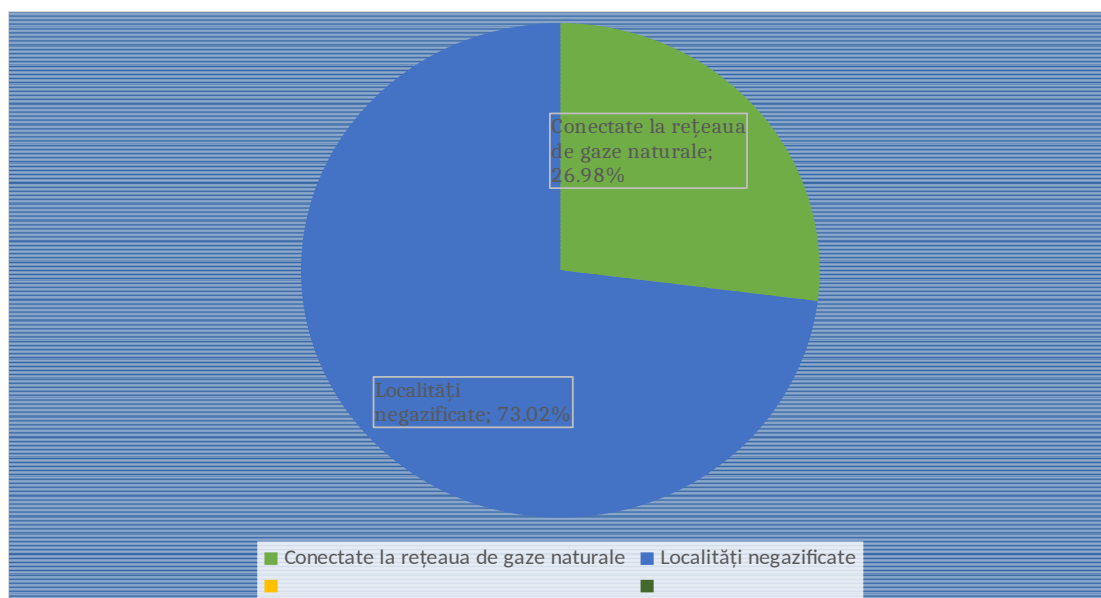
Concluzii și recomandări

- ✿ Considerăm că îmbunătățirea sistemului de apă și canalizare poate fi efectuat și cu resurse proprii, dar cu ajutorul organismelor internaționale – BERD, Banca Mondială, BEI etc. Cel mai important pentru a readuce sistemele menționate la autosuficiență deplină este ajustarea tarifelor către consumatorii finali. Altă soluție decât un tarif ce ar permite companiilor din sector pentru a se dezvolta singure nu există.
- ✿ În același timp, companiile de apă vor trebui să întreprindă un set de măsuri în vederea restructurării și diminuării costurilor (pentru durabilitatea tehnică, operațională și financiară) și în paralel se va efectua reabilitarea facilităților existente de aprovizionare cu apă și canalizare.
- ✿ Reparația și modernizarea rețelei de apeduct, astfel încât să fie posibilă conectarea de noi consumatori și din localitățile învecinate. În acest sens, propunem selectarea unor localități, unde ar fi posibilă regionalizarea/extinderea ariei de deservire către localitățile învecinate astfel încât să cuprindă un număr cât mai mare al populației. Beneficiul acestei abordări este că raionul ar putea contribui/ajuta companiile să investească în localitățile mai mici, care altfel nu ar fi incluse în alte programe de canalizare.
- ✿ În localitățile unde nu este fiabilă o astfel de abordare este necesar de a evalua posibilitatea de a crea/reabilita fântânile arteziene. În același context este necesar de a crea un catalog al resurselor de apă potabilă calitativă pentru a înțelege și raționaliza posibilitățile raionului.
- ✿ Obiectele de infrastructură socială (școli, grădinițe, spitale, etc.) trebuie conectate la rețelele de apă potabilă și la cele de canalizare. În afară de cele menționate, există posibilitatea de canalizare cu ajutorul gropilor de canalizare, special amenajate. Costurile pentru astfel de soluții ar putea fi mai mici pentru unele localități, dar implică cheltuieli de transport a deșeurilor către stațiile de epurare.
- ✿ O altă recomandare ar fi introducerea acordurilor de deservire, care definesc drepturile și obligațiunile (și indicatorii de performanță) a localităților și companiilor sale de apă și canalizare. Astfel, monitorizarea și evoluția acestui sector ar fi mai ușor de administrat.

I.4.4. REȚEAUA DE DISTRIBUIRE A GAZELOR NATURALE ȘI ALIMENTARE CU ENERGIE TERMICĂ

Din totalul de 63 de localități doar 17 sunt conectate la rețeaua de gaz, ceea ce reprezintă 26,9% din populația raionului Hîncești. Numărul consumatorilor ce beneficiază de accesul la rețeaua de distribuția a gazelor este și mai scăzut înregistrând 24,9 % din totalul gospodăriilor din raionul Hîncești, respectiv din totalul de 38354 gospodării sunt conectate la sistemul de alimentare cu gaze naturale doar 9564 gospodării. Restul localităților utilizează gazul lichefiat, accesul la acesta este destul de ușor, însă implică o serie de pericole.

Figura nr.8 Alimentarea cu gaze naturale a raionului Hîncești

Dezvoltarea sectorului este în mare parte dependentă de Programul Național de gazificare al Republicii Moldova. Municipiul Hîncești este gazificat în proporție de 99%, inclusiv toate instituțiile publice. În raionul Hîncești asigurarea acestui serviciu este realizat în 15 localități de către Î.M. "Rotalin Gaz Trading" SRL și în 2 localități Mingir și Nemțeni de către operatorul Cimișlia Gaz.

Instituțiile publice și cele de învățământ din raion se alimentează cu energie termică din cazangeriile proprii, excepție fiind doar mun. Hîncești unde toate instituțiile sunt conectate la sistemul centralizat de aprovizionare cu gaze. Din totalul instituțiilor publice din raion 35 au la baza încălzirea cu lemne și cărbune, 31 de instituții asigură încălzirea cu gaz, 12 instituții au trecut la încălzirea pe biomasă(peleți, brichete)

Raionul Hîncești este asigurat cu energie electrică de la Rețelele Electrice de Distribuție Centru, prin intermediul Î.C.S. „Premier Energy” S.R.L și în prezent nu cunoaște probleme de ordinul întreruperii alimentației cu energie electrică a instituțiilor publice și private, agențiilor economici și gospodării casnice.

Oricum rețeaua de furnizare a energiei electrice este învechită și necesită modernizări pentru spori calitatea serviciilor acordate, dar și a reduce pierderile din rețea.

Pentru sporirea fiabilității și a nivelului calității serviciului de distribuție a energiei electrice către consumatorii finali deserviți, Î.C.S. „Red Union Fenosa” S.A. desfășoară în prezent în mai

multe localități lucrări de renovare a rețelelor electrice de tensiune medie și joasă. Astfel, în mun. Hîncești, cu un buget de 1,5 milioane de lei, a fost renovată capital o porțiune de 3,5 km de LEA cu nivelul de tensiune de 0,4 kV și un alt segment de 0,5 km de LEA cu nivelul de tensiune de 10 kV.

Investițiile în modernizarea și renovarea rețelelor electrice continuă și în alte localități ale raionului Hîncești, pentru aceasta în anul 2019 fiind planificat un buget total de 16 milioane de lei, suficient pentru renovarea a 48 km de LEA cu nivelele de tensiune medie și joasă.

Sectorul de distribuție Anenii Noi din cadrul Î.C.S. „Red Union Fenosa” S.A., la care este atribuit și raionul Hincesti, deservește în total 5 raioane din partea de centru-sud a țării. În procesul de modernizare a rețelelor electrice se utilizează materiale și echipamente performante, ce asigură în continuare o exploatare sigură la parametri înalți de calitate.

Prin modernizările realizate în infrastructura energetică din localitățile deservite Î.C.S. „Red Union Fenosa” S.A. sporește esențial calitatea și siguranța serviciului de distribuție a energiei electrice către consumatorii finali. Aceste lucrări au un impact direct asupra dezvoltării activităților economice și sociale noi, extinderea obiectivelor locative și de menire publică, oferind astfel administrațiilor publice locale condiții favorabile suplimentare de îmbunătățire a mediului de afaceri, pentru creșterea atractivității investiționale și a nivelului de trai.

La capitolul iluminare publică a raionului Hîncești doar 2 localități nu dispun de un sistem funcțional de iluminare, celelalte 61 sunt asigurate total sau parțial. Dacă analizăm tipul sistemului de iluminare constatăm că 41 localități sunt asigurate cu sistem de iluminat modern de tip LED, acesta la rîndul lui oferă un consum redus de energie și aduce o serie de avantaje socio-economice, cum ar fi siguranța și confortul cetățenilor; 11-localități sunt alimentate prin intermediul unui sistem mixt de iluminat public și în 9 localități încă mai persistă corpurile de tip vechi incandescent.

În opinia noastră un sistem performant de iluminat public este cartea de vizită a unei localități pe timp de noapte. Acesta are posibilitatea să ofere o altă imagine, mult mai bună și plăcută asupra situației reale. Sistemul de iluminat trebuie să răspundă în primul rînd la necesitățile vieții moderne ale populației. Comparativ cu un sistem de iluminat de tip vechi, cel modern îmbină și elemente inteligente soft care ajută la o mai bună gestionare a sistemului de iluminat, cu un consum minim de energie și fiabilitate maximă. Acesta oferă posibilitatea de aplicare a celor mai noi soluții și tehnologii de eficientizare a consumului de energie, iar gestionarea lui este posibilă de la distanță.

Concluzii și recomandări

- 🌈 Accesul limitat la rețeaua de gazificare a localităților raionului. Costuri ridicate ale lucrărilor de gazificare.
- 🌈 Majoritatea gospodăriilor folosesc gazul lichefiat, iar pentru încălzirea locuințelor sunt folosite lemnele și cărbunii. Toate acestea prezintă costuri adiționale pentru consumatorii finali.

- Rețeaua de energie electrică existentă necesită modernizări, care ar reduce consumul de energie și ar aduce o serie de avantaje socio-economice, cum ar fi siguranța și confortul cetățenilor
- O abordare vizionară a strategiei energetice la nivel de raion, axată pe surse de energie regenerabile (de exemplu morile eoliene) și protecția mediului, ar putea contribui la dezvoltarea unui centru industrial modern cu industrii și servicii conexe, și, în același timp, ar stimula eforturile conducerii raionului de a crea o zonă eco-turistică atractivă și cunoscută în regiune. Aceste eforturi trebuie ulterior susținute prin elaborarea unor studii de fezabilitate corespunzătoare.

I.4.5. INFRASTRUCTURA ENERGETICĂ ȘI MANAGEMENTUL EFICIENȚEI ENERGETICE

Viziunea raionului privind eficiența energetică până în anul 2020 constă în creșterea confortului pentru utilizatorii ca urmare a lucrărilor de reabilitare energetică. În același timp se vor obține economii anuale de energie de aproximativ 3.325 MWh – echivalentul în economii la bugetul local de până la 4,30 mil. MDL.

Conform Programului Regional Sectorial în Eficiență Energetică pentru Regiunea de Dezvoltare Centru consumul anual de resurse energetice de către întreprinderile și organizațiile din raionul Hâncești constituie aproximativ 3.271 de tone de cărbune, 2,980 mil. m³ de gaze naturale și aproximativ 4.100 m³ de lemne. Suprafața estimată a instituțiilor de învățământ este de aproximativ 151.704 m². Consumul de energie al instituțiilor de învățământ din raion este estimat la cca. 28.473 MWh pe an. Spitalul Raional din Hâncești are o capacitate de aproximativ 540 de paturi și consumul de energie este estimat la 7.081 MWh pe an. Fondul total al clădirilor publice educaționale (preșcolare și secundare), medicale (spitale, ambulatorii și policlinici) și administrative (primării și consilii raionale) este estimat la aproximativ 210.470 m², cu un consum anual de energie termică și electrică de aproximativ 41.718 MWh.

Managerul Energetic are un rol foarte important în procesul de dezvoltare și implementare a măsurilor tehnice și complementare la nivel local. Mai mult ca atât, Managerul Energetic trebuie să acționeze ca un punct de conexiune între partenerii de la nivel național și cei de la nivel local, inclusiv partenerii din domeniul privat.

Autoritățile Publice Locale dețin un rol foarte important în realizarea obiectivelor de economisire a energiei la nivel regional și național. Lipsa documentelor de planificare în domeniul eficienței energetice la nivel raional constituie o barieră majoră în identificarea priorităților locale și resurselor necesare pentru realizarea obiectivelor propuse. În pofida potențialului considerabil de eficientizare a consumului de energie, în prezent, la nivel raional există o necesitate sporită de dezvoltare a capacităților pentru elaborarea și implementarea proiectelor investiționale durabile în domeniul eficienței energetice

În contextul Programului Regional Sectorial pe domeniul Eficiență Energetică în clădirile publice, până în anul 2020 se estimează că raionul Hâncești va trebui să reabiliteze energetic aproximativ 21.046 m² de clădiri publice, ceea ce ar însemna aproximativ 14 clădiri publice cu

o suprafață medie de 1.500 m². Costurile estimate ale investiției necesare pentru realizarea acestui obiectiv constituie aproximativ 82,02 mil. MDL. Aceste investiții ar putea rezulta economii anuale de aproximativ 3.325 MWh – echivalentul în economii financiare la bugetul local de până la 4,30 mil. MDL. Acest nivel de investiții ar necesita surse financiare, inclusiv din exterior, sub formă de granturi și împrumuturi. În scopul obținerii surselor de finanțare este important ca raionul Hâncești să asigure în următorii ani suficiente proiecte dezvoltate până la etapa de finanțare.

ANALIZA SWOT

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Existența materiei prime din culturi, suficientă producerii brichetelor și peleților;	Informarea redusă a populației cu privire la utilizarea surselor alternative de energie;
Existența pe piață a producătorilor de brichete și peleți;	Lipsa documentelor de planificare în domeniul eficienței energetice.
	Cunoașterea insuficientă a posibilităților de utilizare a surselor alternative de energie
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Conștientizarea populației despre utilitatea surselor alternative de energie;	Costurile relativ înalte la tehnologiile necesare consumului surselor alternative de energie;
Posibilitatea utilizării surselor alternative de energie	
Existența programelor de stat de susținere a eficienței energetice a clădirilor publice.	Costurile înalte de întreținere a utilajelor și surselor energetice în instituțiile publice din raion.

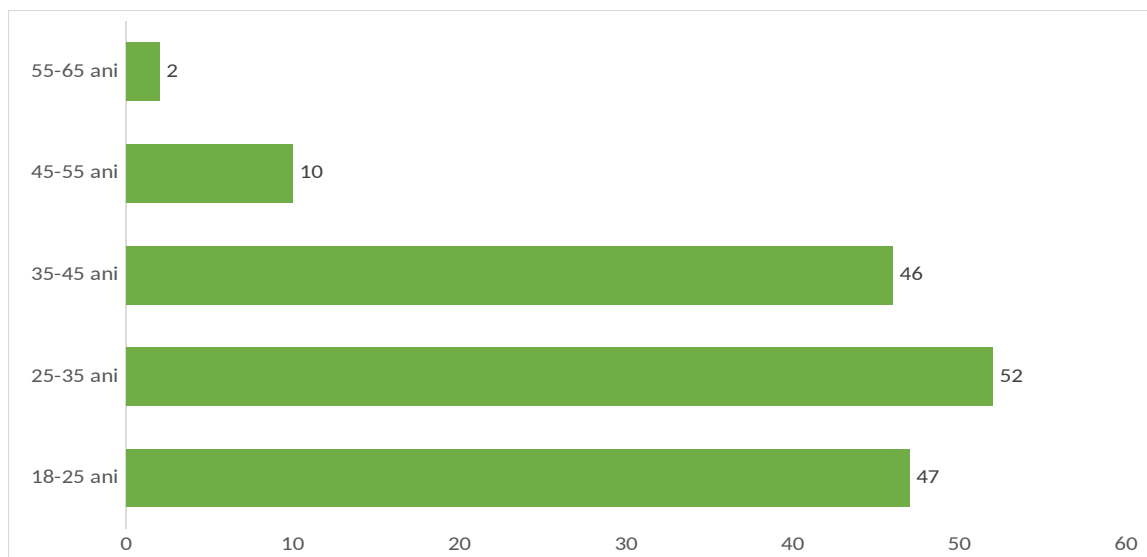
I.5. SERVICII PUBLICE

I.5.1. ORDINEA PUBLICĂ

Poliția este o instituție publică specializată a statului, în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, care are misiunea de a apăra drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei prin activități de menținere, asigurare și restabilire a ordinii și securității publice, de prevenire, investigare și de descoperire a infracțiunilor și contravențiilor. Activitatea acestora este reglementată de Legea nr. 320 din 27.12.2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului. Conform prevederilor legii, Poliția a fost organizată în Inspectoratul General al Poliției, subdiviziuni specializate și subdiviziuni teritoriale.

Pe teritoriul raionului Hîncești sunt formate și activează 6 secții de poliție în localitățile Hîncești, Ciuciuleni, Lăpușna, Cărpineni, Leușeni și Bujor, avînd în aria deservită o populație de 122574 persoane. Numărul total de colaboratori este de 157 persoane, dintre care 125 sunt bărbați sau 79,6%, iar 32 sunt femei sau 20,4%. Dacă analizăm personalul angajat în sistem, după structura de vîrstă, atunci observăm că ponderea principală – 33,1% o detine categoria de vîrstă 25-35 ani, pe locul 2 categoria de vîrstă 18-25 ani cu 29,9%, urmat de 35-45 ani cu o pondere semnificativă de 29,2%. Repartizarea personalului după categoria de vîrstă este reprezentat în figura nr. 9.

Figura nr. 9 Structura personalului Inspectoratului de Poliție Hîncești

I.5.2. SALUBRIZAREA PUBLICĂ

Un management corespunzător al deșeurilor constituie un element esențial pentru eforturile de a utiliza cât mai eficient resursele

În prezent managementul deșeurilor cade în responsabilitatea autorităților publice locale. Astfel, în municipiul Hîncești, serviciul de salubritate este realizat de către o

întreprindere publică (Întreprinderea Municipală „Regia ARA” – HÎNCEȘTI). Colectarea și transportul deșeurilor se realizează de către întreprinderea de salubritate în baza contractelor încheiate cu generatorii de deșuri (populație, agenți economici, instituții publice), iar eliminarea deșeurilor se face într-un depozit care aparține localității și este administrat tot de către întreprinderea de salubritate.

Prin intermediul Agenției Elvețiene pentru Dezvoltare și Cooperare serviciul de salubritate a fost îmbunătățit în 6 localități din raionul Hîncești - Cărpineni, Mingir, Negrea, Sofia, Bălceana și Voinescu. ÎM „Cărpineni Servicii” asigură depozitarea și evacuarea deșeurilor pentru 22.000 de locuitori ai satelor menționate.

În comuna Sarata Galbenă managementul deșeurilor este asigurat de către ÎM „Galbver”. În celelalte localități din raion colectarea și depozitarea deșeurilor nu este asigurată nu este

În concluzie, menționăm că în raionul Hîncești infrastructura și managementul deșeurilor menajere este slab dezvoltată, atât cantitativ, cât și calitativ. Se atestă un nivel înalt de poluare a solurilor, apelor și alte componente mediului cauzat de tradițiile neprietenoase ale mediului și infrastructura slab dezvoltată, dar și de indiferența populației. Pentru majoritatea localităților este specifică colectarea neseparată a deșeurilor și lipsește serviciul de reciclare a acestor deșuri.

Concluzii și recomandări

- Există foarte puține gunoiști autorizate, în rest sunt neautorizate și nici nu se duce evidență la toate gunoiștile existente;
- Serviciul de salubritate și colectare a deșeurilor există doar în mun. Hîncești și 7 localități.
- Lipsa utilajului și tehnicii speciale pentru colectarea deșeurilor menajere în localitățile rurale
- Insuficiența bazei tehnice a serviciilor publice de salubritate existente.
- Situația ecologică nesatisfăcătoare la rampele de depozitare a deșeurilor menajere solide.
- Elaborarea Regulamentului cu privire la funcționarea serviciilor de colectare a deșeurilor în raionul Hîncești;
- Lichidarea gunoiștilor ilegale prin recultivarea terenurilor și evacuarea deșeurilor în caz de necesitate;
- Organizarea unei campanii de informare a populației despre necesitatea salubrității locale;
- Participarea populației la procesul de luare a deciziilor la nivel local este un factor important în dezvoltarea social-economică a satului;
- Dotarea gospodăriilor și întreprinderilor cu urne speciale pentru colectarea deșeurilor;
- Selectarea locurilor de amplasare a platformelor de acumulare a deșeurilor;
- Lichidarea gunoiștilor neautorizate, curățarea și amenajarea izvoarelor.

I.5.3. INFRASTRUCTURA DE PROTECȚIA SOCIALĂ ȘI ASISTENȚĂ MEDICALĂ

I.5.3.1. Protecția socială

În raionul Hîncești numărul total al beneficiarilor de pensii și alocații sociale de stat constituie

24 801 de persoane, dintre care pensionari de toate categoriile constituie 22 438 persoane, iar beneficiari de alocații sociale constituie 2 363 de persoane.

În raionul Hîncești analizînd evoluția ultimilor 3 ani se constată o tendință de descreștere a numărului de pensionari. de la 22 670 persoane până la 22 331 persoane, sau cu 1,02 %.

Tabelul 14. Dinamica numărului de pensionari în raionul Hîncești în perioada 2017-2019

	2017	2018	2019
Total pe tara	694 792	703 899	696 011
Raionul Hincesti	22 698	22 670	22 331

Sursa: statistica.md

În structura numărului pensionarilor predomină pensionarii pentru limita de vîrstă. Din numărul total, pensionarii pentru limita de vîrstă în anul 2019 au constituit 18 190, sau 81,5% Printre pensionarii pentru limita de vîrstă 30,57 % sunt bărbați și 69,43 % – femei (ceea ce corespunde structurii de gen a pensionarilor pentru limita de vîrstă în general pe țară).

Tabelul 15. Structura pensionarilor din raionul Hîncești după categoria pensiei

Indicatori	Anul 2017		Anul 2018		Anul 2019	
	Femei	Barbati	Femei	Barbati	Femei	Barbati
Pentru limita de virsta	12 867	5 706	12 726	5 614	12 630	5 560
De dizabilitate	1 458	1 668	1 444	1 594	1 414	1 556

Sursa: statistica.md

Numărul pensionarilor cu grad de dizabilitate s-a redus de la 3126 persoane în anul 2017 până la 2970 persoane în anul 2019, adică cu 5,05

În anul 2020 numărul total al persoanelor cu dizabilități a constituit 4 842 persoane (dintre care copii –353), inclusiv pe grade de dizabilitate:

- Grad sever – 873 de persoane;
- Grad accentuat – 2579 de persoane;
- Grad mediu – 1390 persoane.

Mărimea medie a pensiilor lunare a crescut de la 1235,48 lei în a. 2017 până la 1522,25 lei – în anul 2019 sau cu 18,84 %. În anul 2019 mărimea medie a pensiei pentru limita de vîrstă la femei a constituit 1469,88 lei, iar la bărbați 1641,19 lei

Numărul total al persoanelor cu dizabilități în anul 2020 a constituit 4 842 persoane (dintre care copii –353), inclusiv pe grade de dizabilitate:

- Grad sever – 873 de persoane;
- Grad accentuat – 2579 de persoane;
- Grad mediu – 1390 persoane.

Tabelul 16. Mărimea medie a pensiei pe sectoare

Indicatori	2017		2018		2019	
	Femei	Barbati	Femei	Barbati	Femei	Barbati
Total pe tara	1 362,78	1 682,35	1 520,21	1 940,06	1 711,56	2 157,76
Hincesti	1 190,36	1 337,21	1 298,41	1 473,36	1 469,88	1 641,19
Sectorul agricol	1 151,8		1 228,2		1 387,9	
Sectorul non-agricol	1 348,6		1 511,9		1 686,7	

Sursa: statistica.md

Dacă analizăm mărimea pensiei pentru lucrătorii din sectorul agricol constatăm că acesta este mai mică decât mărimea medie, cu 6,77 % și corespunzător. cu 8,83 %

În raionul Hîncești sistemul indemnizațiilor ajutorului social include diverse plăți, îndreptate spre protecția anumitor persoane și familii, aflate în virtutea unui șir de împrejurări într-o situație financiară precară. Printre aceste plăți un loc important ocupă plățile lunare pentru îngrijirea copiilor, indemnizații de maternitate, compensații nominative, ajutor social.

Tabelul 17. Marimea medie a indemnizatiilor pentru copii

Indicatori	2017	2018	2019
Indemnizatie unica la nasterea primului copil	5 300	5 645	7 911
Indemnizatie unica la nasterea fiecarui urmator copil	5 300	5 645	7 911
Indemnizatie lunara pentru ingrijirea copilului			
Asigurata	1 348	1 561	1 759
Neasigurata	540	540	640

Sursa: statistica.md

I.5.3.2. Infrastructura asistenței sociale

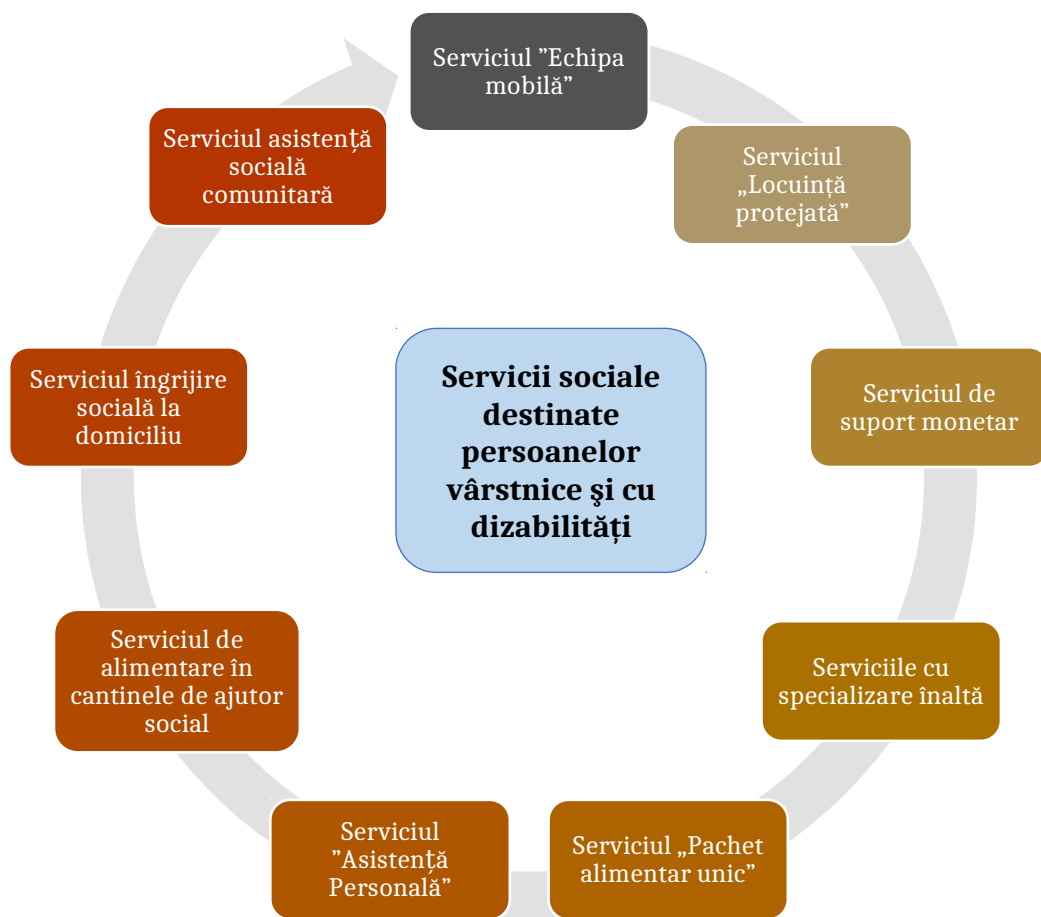
Sistema asistenței sociale este predestinată pentru a asigura sprijinirea familiilor și persoanelor nimerite din diverse motive într-o situație vitală dificilă. Formarea infrastructurii de asistență socială s-a efectuat atât din mijloacele bugetare, cât și cu ajutorul granturilor internaționale.

Numărul total al persoanelor cu dizabilități în anul 2020 a constituit 4 842 persoane (dintre care copii –353), inclusiv pe grade de dizabilitate:

- Grad sever – 873 de persoane;
- Grad accentuat – 2579 de persoane;
- Grad mediu – 1390 persoane.

În scopul asigurării drepturilor persoanelor în vârstă și celor cu dizabilități la un trai independent și în contextul integrării lor în societate, în raionul Hîncești sunt create și activează mai multe servicii sociale destinate persoanelor vârstnice și cu dizabilități:

Figura nr. 10 Servicii sociale destinate persoanelor vârstnice și cu dizabilități:

Serviciul îngrijire socială la domiciliu

În prezent beneficiază de acest serviciu **579 persoane** solitare și inapte de muncă, oferite de un personal de 64 de lucrători sociali. Comparativ cu anii precedenți, în anul 2020 numărul beneficiarilor de servicii de îngrijire la domiciliu a scăzut.

Serviciul Locuință protejată este destinat persoanelor adulte cu dizabilități mintale ușoare care au nevoie de suport pentru a trăi independent într-o comunitate.

Serviciul de asistență socială comunitară. În cadrul Serviciului activează 42 asistenți sociali în 39 primării.

Îngrijirea socială la domiciliu reprezintă o gamă de servicii și facilități acordate prin măsuri de prevenire și asistență în comunitate a persoanelor dependente, pentru ca acestea să-și sporească gradul de independență, să trăiască, pe cât le permite sănătatea, în propriile case. Total pentru deservire la domiciliu pe întreg teritoriul raionului Hîncești sunt 84 de beneficiari. Spectrul de servicii pe care îl cuprinde Centrul de îngrijire la domiciliu este reprezentat în figura de mai jos.

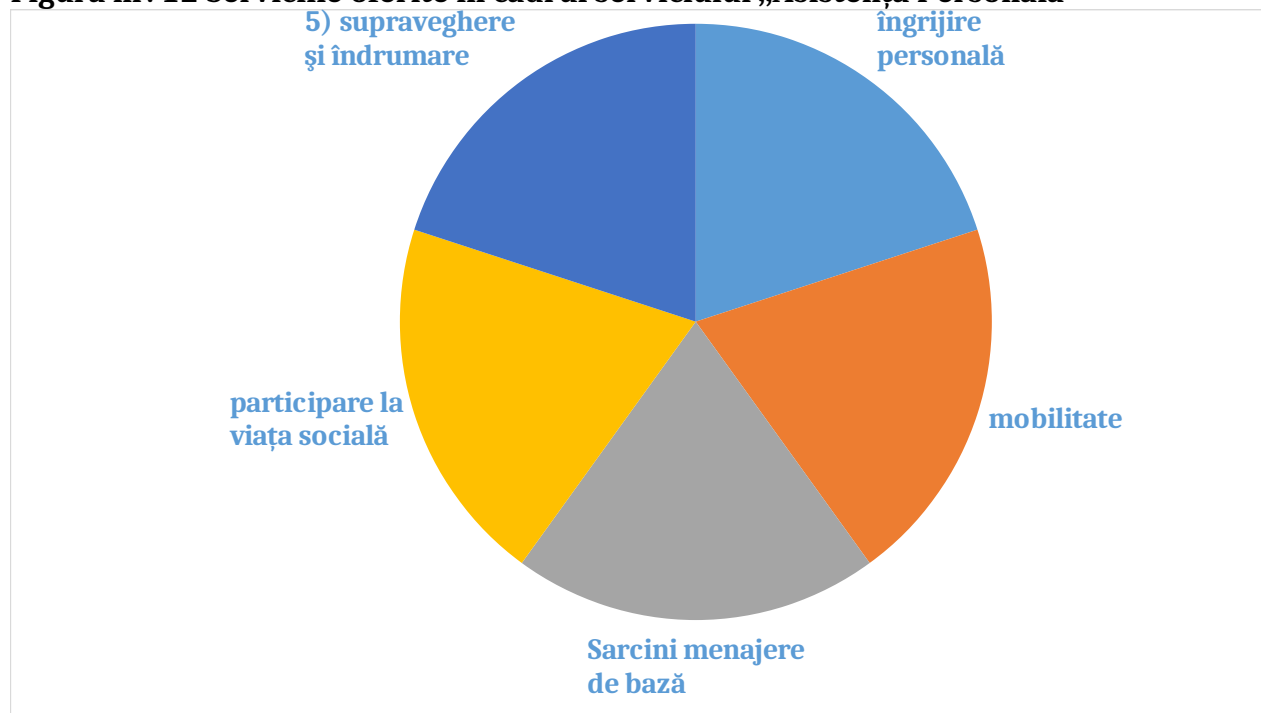
Figura nr. 11 Tipurile de servicii prestate de Centrul de îngrijire la domiciliu

Serviciul „Asistență Personală” este un serviciu nou în raionul Hîncești, instituit în anul 2014. Scopul Serviciului este de a oferi asistență și îngrijire copiilor și adulților cu dizabilități severe, în vederea favorizării independenței și integrării lor în societate (în domeniile: protecție socială, muncă, asistență medicală, instructiv-educativ, informațional, acces la infrastructură etc.).

În raionul Hîncești de acest serviciu beneficiază 78 de persoane cu dizabilități severe. Serviciile oferite sunt reprezentate în figura de mai jos

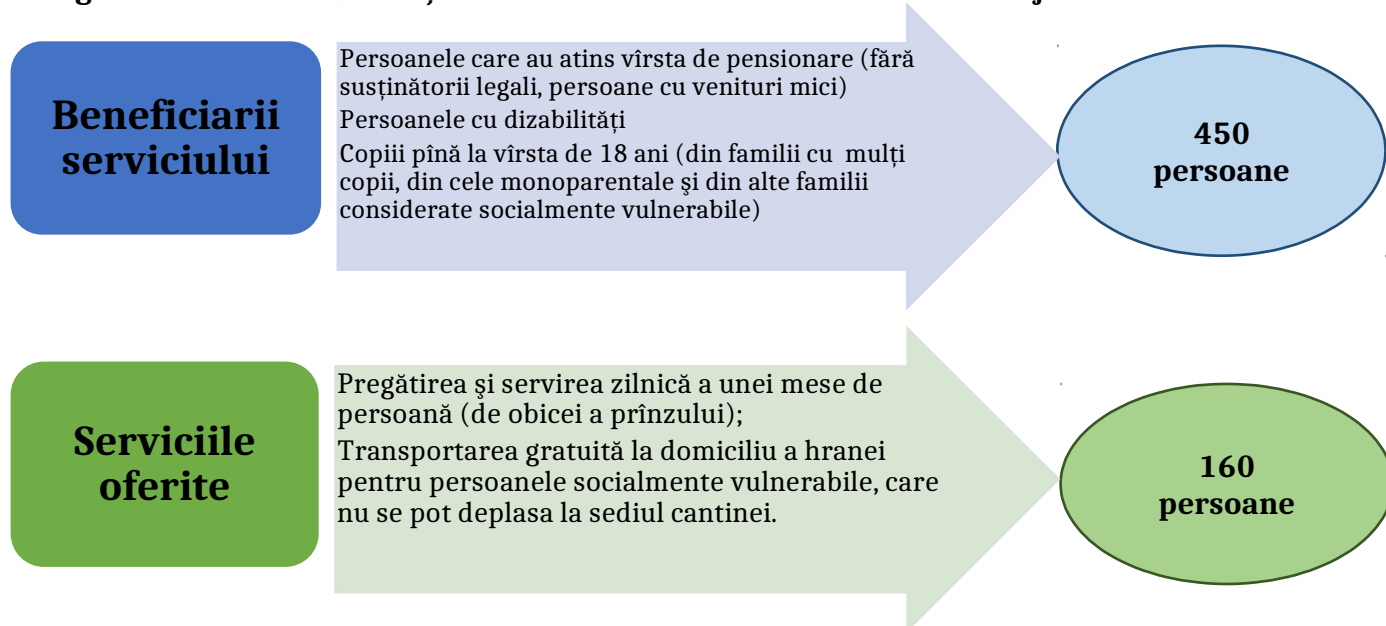
Figura nr. 12 Serviciile oferite în cadrul serviciului „Asistență Personală”

Un rol important în acordarea serviciilor sociale îl are organizarea meselor de binefacere pentru anumite categorii de cetățeni. **Cantinele de ajutor social** prestează servicii de

alimentare gratuite persoanelor socialment-vulnerabile. Beneficiarii serviciului și spectrul de servicii este prezentat în figura de mai jos

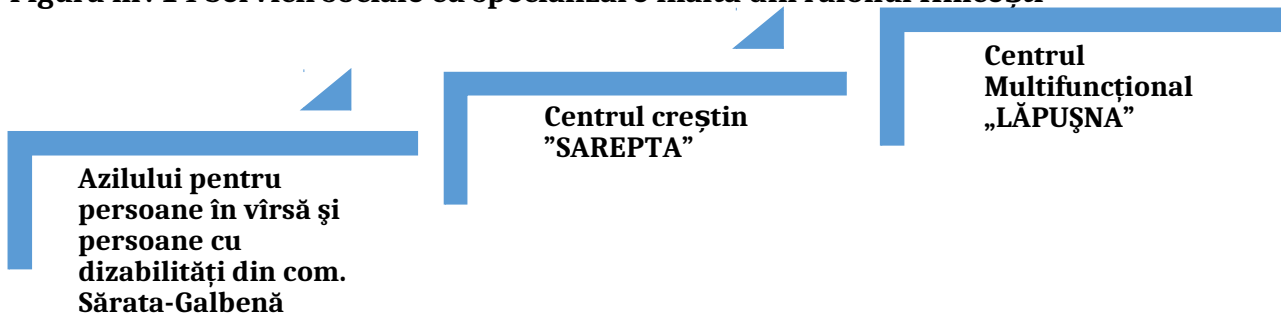
Figura nr. 13 Beneficiarii și serviciile oferite de către cantinele de ajutor social

Un alt Serviciu social predestinat persoanelor/famiiliilor defavorizate este **"Pachetul alimentar unic"**, astfel în a II jumătate a anului 2020 au fost distribuite 283 pachete alimentare unice în sumă totală de 48364,88 lei.

Serviciul social de suport monetar este adresat familiilor-persoanelor defavorizate .Prin intermediul acestuia ele beneficiază de o singură plată sau o plată lunară, pentru o perioadă determinată de timp, dar nu mai mare de 6 luni. Cuantumul suportului monetar nu va depăși suma de **6000 lei**.

Figura nr. 14 Servicii sociale cu specializare înaltă din raionul Hîncești

Asistența socială este mecanismul principal prin care societatea intervine pentru a preveni, limita sau înlătura efectele negative ale evenimentelor care se produc asupra persoanelor sau grupurilor vulnerabile, care nu pot face față exigențelor vremii.

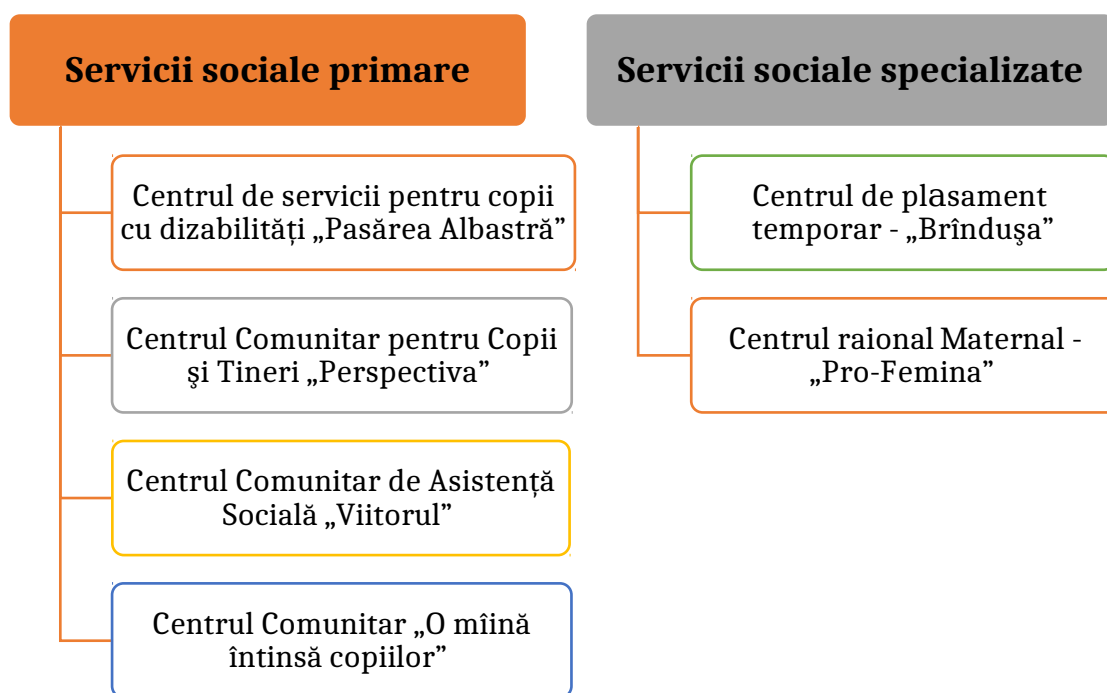
Raionul Hîncești a creat și dezvoltat servicii sociale destinate familiilor cu copii în situație de risc.

Casa de copii de tip familial este un serviciu social specializat, care oferă copiilor îngrijire familială substitutivă în familia unui părinte educător, care asigură la domiciliu său îngrijirea și educarea copilului pentru o perioadă determinată de timp. În raionul Hîncești activează 12 case de copii de tip familial, unde sunt plasați 54 copii.

Serviciul social de sprijin pentru familiile cu copii este orientat spre familiile cu copii, pentru a preveni și/sau a depăși situațiile de risc în vederea asigurării creșterii și educației copilului în mediul familial.

În cadrul raionului Hîncești au fost create și funcționează atât servicii sociale primare cât și servicii sociale specializate.

Figura nr. 15 Structura serviciilor sociale primare și specializate în raionul Hîncești

ANALIZA SWOT

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Existența sistemului de protecție socială, care efectuează plățile sociale stabilite de stat unor categorii corespunzătoare de populație din raion	Lipsa serviciilor speciale pentru unele categorii de populație cu anumite necesități
Orientarea structurilor de asistență socială spre standardele internaționale din sfera protecției sociale a diferitor categorii de populație a raionului	Mărimile mici ale pensiilor și indemnizațiilor de protecție socială, care sunt semnificativ mai mici decât mărimea valorică a minimumului de existență. Aceasta determină căderea beneficiarilor de aceste plăți sociale în stare de sărăcie
Prezența în raion a Serviciului asistenței sociale comunitare, a cărui obiectiv este acordarea asistenței sociale persoanelor, care se află în situații dificile	Integrarea slabă a persoanelor cu capacități limitate în viața socială a raionului
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Existența bazei normativ-legislativă a protecției sociale, elaborate ținând cont standardele internaționale	Tendențele demografice negative, legate de îmbătrânirea populației și creșterea în consecință a numărului de pensionari, pe de o parte, și reducerea numărului populației în vârstă aptă de muncă – pe de altă parte
Elaborarea unor noi politici sociale, îndreptate spre consolidarea adresării nominative a acordării asistenței sociale	Majorarea dimensiunilor economiei tenebre, reducerea sectorului formal al ocupării și, ca consecință, reducerea numărului contribuabililor de plăți de asigurare

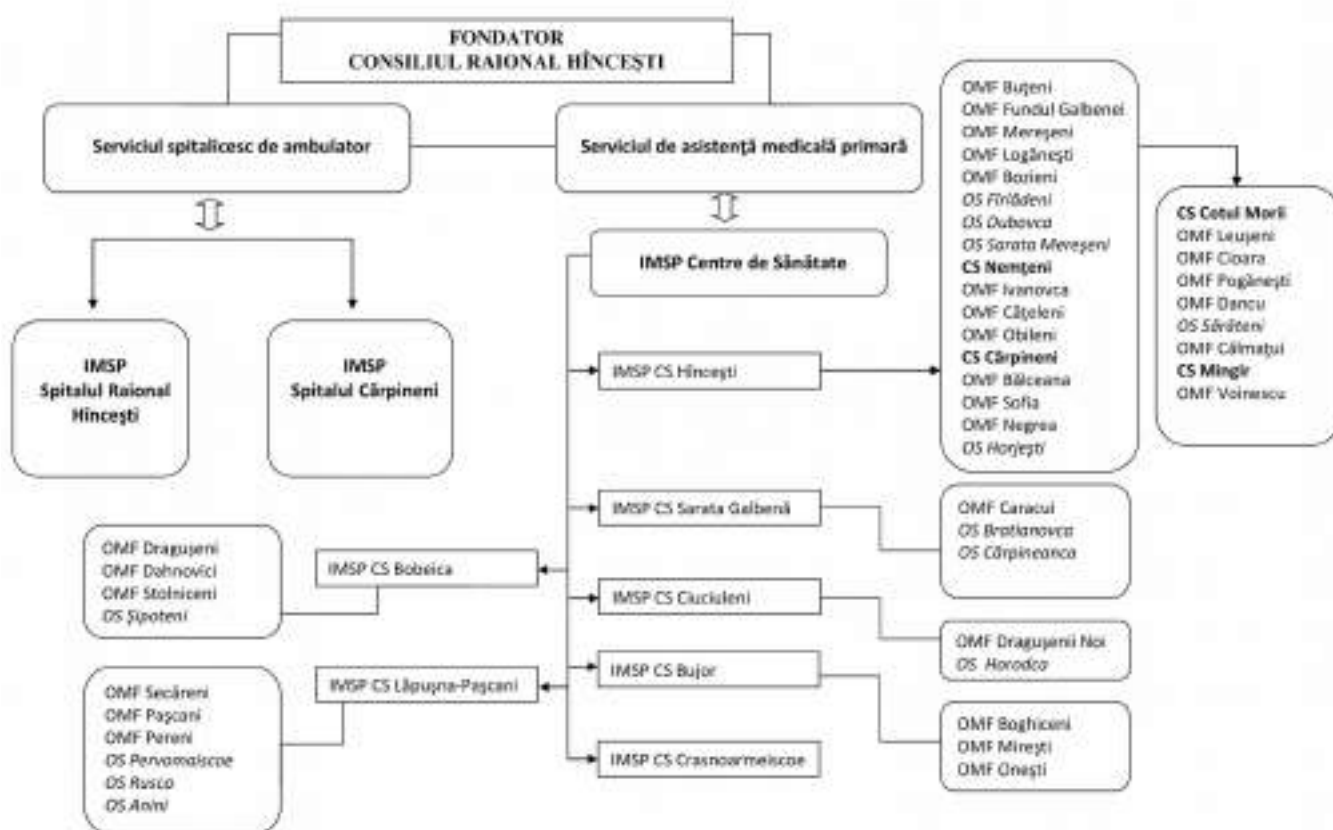
Colaborarea cu organizațiile umanitare naționale și internaționale în vederea acordării asistenței sociale invalizilor, familiilor cu mulți copii, altor categorii de populației cu necesități din raion.

Creșterea migrației părinților și, în consecință, o creștere a numărului de copii fără supraveghere părintească

I.5.3.3. Asistența medicală

Menținerea sănătății populației raionului Hâncești este asigurată de o rețea de instituții medico-sanitare, care acordă diverse servicii medicale. Resursele sistemului sănătății din raionul Hâncești, la finele anului 2020 a fost constituit din următoarele instituții medico-sanitare.

Figura nr. 16 Infrastructura sistemului de sănătate din raionul Hâncești

În scopul asigurării accesului populației la medicamente în raionul Hâncești activează 34 farmacii, 15 cabinete stomatologice care prestează servicii calitative populației, dintre care 7 aparțin ÎM, „Centrul Stomatologic Hâncești”, fondator fiind Consiliul Raional Hâncești, iar celelalte sunt cabinete private.

Activitatea de staționar. Din punct de vedere teritorial în raion activează un spital de nivel raional IMSP Spitalul raional Hâncești și IMSP Spitalul Cărpineni. Numărul total de paturi de spital 540, din care 231 paturi de spital în IMSP Spitalul raional Hâncești și 140 de paturi de spital – în spitalul din s. Cărpineni.

Existența unui număr atât de însemnat de paturi de spital a determinat nivelul înalt de asigurare a populației raionului cu paturi de spital. Nivelul ridicat de asigurare a populației

raionului cu paturi de spital a creat premise favorabile pentru spitalizarea persoanelor bolnave.

La etapa actuală Spitalul Raional Hâncești reprezintă unitatea sanitară cea mai complexă din raion, asigurând asistența medicală de specialitate la peste 119 000 locuitori , funcționând conform structurii aprobate și regulamentului instituției. Structura secțiilor și serviciilor IMSP „Spitalul Raional Hâncești” este reprezentată în figura următoare.

Figura nr. 17 Structura Secțiilor și serviciilor IMSP Spitalul Raional Hâncești

▪ Unitatea primiri urgente	▪ Anestezie si terapie intensivă	▪ Boli interne
▪ Cardiologie	▪ Neurologie	▪ Chirurgie generala
▪ Traumatologie și otopedie	▪ Pediatrie	▪ Boli infecțioase
▪ Geriatrie	▪ Ingrijiri cornice	▪ Psihiatrie și Narcologie
▪ Centrul perinatologic	▪ Transfuzie a singelui	▪ Laborator Clinic Diagnostic

Asistența medicală de urgență (AMU). Populației raionului Hâncești i se acordă asistența medicală de urgență în regim non-stop de către 7 echipe dislocate în: 2 echipe în or. Hâncești și câte o echipă în satele Cărpineni, Bujor, Ciuciuleni, Nemțeni, Bobeica. Populația deservită este de 106,5 mii locuitori, dintre care 14,5 mii – populație urbană și 92,0 mii – populație rurală; 79,9 mii – populație matură și 26,6 mii copii.

În anul 2019 asistența medicală de urgență a fost acordată 33023 persoane, inclusiv 4481 persoane în orașe și 28542 – în localitățile rurale.

Asistența medicală primară (AMP). AMP este cea mai eficientă, din punctul de vedere a costurilor, formă de îngrijire medicală, care a avut cea mai mare influență asupra indicatorilor de sănătate. Pe parcursul anul 2019 în instituțiile de asistență medicală de ambulator au fost efectuate 165063 vizite, ceea ce este cu 5,3 % mai puțin decât în anul 2018.

Tabel 18. Tipurile de vizite în instituțiile de asistență medicală de ambulator

Denumirea	2018	2019	Diferența
Nr. vizite total	174247	165063	-9184
Nr. vizite la persoane asigurate	160500	148607	-11893
Nr la persoane neasigurate	13747	16456	-2709
Nr vizite la medicii de familie	150006	142177	-7829
Nr vizite la medicii specialiști - profil îngust	24241	22886	-1355
Inclusiv vizite cu scop profilactic			

	60039	54537	-5502

Cadrele medicale. Numărul total de medici în raion a crescut de la 164 persoane în anul 2018 până la 167 persoane – în anul 2019.

Numărul asistentelor medicale s-a redus de la 350 persoane, în anul 2018 până la 345 persoane – în anul 2019.

Conform datelor Ministerului Sănătății, morbiditatea populației de unele boli infecțioase în ianuarie-decembrie 2019 se caracterizează prin majorarea cazurilor de îmbolnăviri prin infecții intestinale acute, parotiditei epidemice, varicela. În cazul celorlalte boli infecțioase pentru majoritatea bolilor se constată o tendință de reducere a cazurilor de îmbolnăvire.

Tabel 19. Morbiditatea populației, pe principalele boli infecțioase

	Ianuarie-decembrie 2019		Cazuri la 100 000 locuitori	
	total, cazuri	în % față de ianuarie-decembrie 2018	ianuarie-decembrie 2018	ianuarie-decembrie 2019
<i>Infecții intestinale</i>				
Infecții intestinale acute	192	130,6	123,1	161,9
inclusiv dizenterie bacteriană	-	-	11,7	-
<i>Hepatite virale</i>				
Hepatite virale – total	7	21,2	27,6	6,9
din care:				
Hepatita A	7	21,2	27,6	6,9
Hepatita C	-	-	-	-
<i>Infecții imunodirijabile</i>				
Varicela	138	111,3	103,8	116,3
Hepatită virală B	-	-	-	-
Parotidită epidemică	3	150,0	1,7	2,5
<i>Infecții respiratorii acute</i>				
Infecții acute ale căilor respiratorii cu localizări multiple	7 926	83,4	7 958,5	6 681,9
Gripă	4	66,7	5,0	3,4
<i>Boli infecțioase „social determinate”</i>				
Tuberculoza organelor respiratorii	54	74,0	61,1	45,5
Sifilis	52	70,3	62,0	43,8
Infecție gonococică	8	61,5	10,9	6,7
Pediculoză	51	86,4	49,4	43,0

Totodată în anul 2019 prevalența bolilor endocrine; de nutriție și metabolism; diabet zaharat; bolilor urechii și apofizei mastoide; bolii ischemice a inimii; cardiopatiilor reumatismale cronice; bolilor aparatului digestiv; bolilor pielii și țesutului celular subcutanat; leziunilor traumatiche; otrăvirilor și alte consecințe ale cauzelor externe a fost mai mare decât nivelul mediu pe raioanele țării.

Mortalitatea infantilă a crescut de la 7,9 ‰ 2018 la 13,2‰ anul 2019.ameliorarea situației la unele compartimente.

Natalitatea s-a micșorat cu 16,6 % de la 9,1‰ în anul 2018 la 8,0 ‰ în anul 2019 Mortalitatea generală este în descreștere și constituie 12,2‰, comparativ cu 12,6‰ în anul precedent. Sporul natural al populației este în scădere drastică de la -3,4 anul 2018 la -4,9 anul 2019. Medicii de toate profilurile: medicii de familie, pediatri, obstetricieni ginecologi depun toată sîrguința pentru Pentru anul 2019 indicii demografici au fost calculați reeșind din datele statistice prezentate de Oficiul Stării Civile.

Tabel 20 Indicii demografici în raionul Hîncești pentru anul 2019

Denumirea		2019	2018	2017
Natalitatea	<i>Cifre absolute</i>	528	633	681
	<i>indicile</i>	8,0	9,1	9,6
Mortalitatea generală	<i>Cifre absolute</i>	849	874	797
	<i>indicile</i>	12,2	12,6	11,2
Sporul natural al populației	<i>Cifre absolute</i>			
	<i>indicile</i>	-4,9	-3,4	-1,6
Mortalitatea infantilă	<i>Cifre absolute</i>	7	5	5
	<i>indicile</i>	13,2	7,9	7,3
Populația	<i>generală</i>	69354	69864	71210
	<i>VAM</i>	37949	41954	42134

În perioada de 12 luni anului 2019 au fost înregistrate 849 cazuri de deces, față de 847 cazuri ceea ce constituie cu 2,0% mai mult ca anul precedent. În structura mortalității generale după cauze de deces pe I loc se află afecțiunile sistemului circulator 56,1%, pe locul II tumorile maligne 14,5%, pe locul III bolile aparatului digestivi cu 11,2%.

Sunt în scădere decesele cauzate de afecțiuni ale sistemului circulator cu -48,0 si decesele cauzate de traume si otrăviri comparativ cu anul precedent cu - 0,7, precum și decesele cauzate de bolile aparatului respirator cu - 11,1 Ce ține de tumori maligne acest indice este în creștere cu +28,5 precum și decesele cauzate de bolile sistemului digestiv cu 2,5

Figura nr. 17 Structura Secțiilor și serviciilor IMSP Centrul de Sănătate Hîncești

▪ Pediatrie	▪ Ginecologie	▪ Oncologie
▪ Dermatovenerologie	▪ Psihiatrie	▪ Neurologie
▪ Imagistică medicală	▪ Secția laborator	▪ Secția diagnostică specializată
	▪ Secția de radiologie	

Pe lângă servicii consultative și diagnostice, în IMSP CS Hâncești, există un cabinet pentru tratament fizioterapeutic, Centru de Sănătate Prietenos Tinerilor și Centrul de Sănătate Mintală.

Activitatea economico - financiară a IMSP CS Hâncești pentru Asistența Medicală Primară se prezintă prin următorii indici financiari:

Partea de Venituri a devizului include suma anuală conform contractului de acordare a asistenței medicale (de prestare a serviciilor medicale) în cadrul asigurării obligatorii de asistență medicală nr.05-08/196 din 28 decembrie 2018, Soldul bănesc format la contul bancar a instituției s-a inclus în partea de cheltuieli pentru anul 2019.

Partea de Cheltuieli a devizului include cheltuielile ce țin de activitatea statutară a instituției medico-sanitare publice legate de prestarea serviciilor medicale.

Tabel 21 Structura cheltuielilor în cadrul IMSP Centrul de Sănătate Hâncești

Indicii	Cheltuieli efective anul 2018	Cheltuieli efective anul 2019	Cheltuieli efective anul 2020 6 luni
Suma contractuală	26337,2	27232,7	14232,6
CHELTUIELI, total	27294,9	26185,5	12370,4
Cheltuieli de personal	20416,9	16311,6	9264,1
Medicamente	824,5	801,5	358,5
Alte cheltuieli, total	6053,5	5402,2	2747,8
inclusiv:			
Reparația curentă a mijloacelor fixe	413,9	554,5	164,5
Procurarea mijloacelor fixe și a activelor nemateriale	98,8	798,3	41,1

În ultimii ani, în raionul Hâncești s-a conturat o anumită tendință de îmbunătățire a indicatorilor principali a stării de sănătate a populației. Despre aceasta atestă majorarea speranței de viață a populației și reducerea mortalității ei. În anul 2011 mortalitatea a constituit 1104,0 persoane, calculată la 100 mii locuitori ai raionului, ceea ce este cu 35,2 % mai mică, decât în anul 2010 (1493,5 persoane).

ANALIZA SWOT

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Asigurarea accesului populației la serviciile medicale prin implementarea sistemului de asigurări medicale obligatorii	Grad redus de asigurare a populației cu medici și cu asistente medicale. O repartizare inegală a personalului medical în profil "oraș-sat"
Cel mai mare grad printre raioanele țării de asigurare a populației cu paturi de spital	Baza tehnico-materială perimată a instituțiilor medicale. Asigurarea precară cu apeduct, încălzire cu ajutorul gazului natural. Insuficiența acută a utilajului medical modern.
O prevalență generală mai scăzut decât în mediu pe raioanele țării, a populației și incidența unor boli infecțioase "social determinate"	Un nivel redus de cultură medico-sanitară a populației, mai ales satești
Creșterea numărului de medici și asistente medicale de calificare înaltă	Un nivel scăzut de remunerare a muncii, în special a asistentelor medicale
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Atenția crescândă a organelor administrației publice centrale și locale ale raionului față de problemele sănătății populației	Îmbătrânirea lucrătorilor medicali, lipsa specialiștilor tineri, în special în localitățile rurale
Utilizarea proiectelor investiționale, finanțate de organizațiile internaționale, pentru modernizarea infrastructurii medicale a raionului	Raza mare de deservire medicală a populației rurale
Efectuarea politicii de descentralizare a administrației publice, transferarea la nivel local (raional) rezolvarea problemelor de sănătate a populației și a resurselor financiare și materiale corespunzătoare	Motivarea insuficientă a lucrătorilor medicali în vederea ridicării calificării sale
Majorarea acoperirii cu asigurare medicală obligatorie a populației raionului	Migrație lucrătorilor medicali calificați peste hotare

Concluzii și recomandări

În urma analizei situației actuale a sistemului medical din raionul Hîncești desprindem următoarele concluzii și recomandări cu privire la ameliorarea problemelor existente în sfera medicală din cadrul raionului Hîncești:

- Asigurarea acoperirii cu cadre medicale a instituțiilor medicale, în special în localitățile rurale
- Asigurarea creșterii ponderii medicilor și a personalului mediu medical de categorie înaltă, îndeosebi în localitățile rurale.
- Intensificarea activităților de promovare a modului sănătos de viață, precum și intensificarea aspectelor de conlucrare cu sursele mass-media în domeniul promovării sănătății și informării populației despre comportamentele cu risc pentru sănătate.

- Aprobarea și susținerea financiară a Programelor teritoriale orientate atât spre profilaxia și combaterea maladiilor cât și spre menținerea și fortificarea sănătății populației.
- Dezvoltarea unor domenii specifice ce țin de sănătatea populației în vârstă, inclusiv crearea și dezvoltarea Centrelor de plasament pentru vârstnici, ș.a

I.5.4. SISTEMUL EDUCAȚIONAL

I.5.4.1. Învățământul preșcolar, primar și secundar general în raionul Hîncești

Pentru raionul Hîncești, educația reprezintă o prioritate importantă sau factorul de bază în transmiterea și crearea de noi valori culturale și general-umane, în dezvoltarea capitalului uman, în formarea conștiinței și identității naționale și are un rol primordial în crearea premiselor pentru dezvoltarea umană durabilă și edificarea unei societăți bazate pe cunoaștere. Calitatea educației determină în mare măsură calitatea vieții și creează oportunități pentru realizarea în volum deplin a capacităților fiecărui cetățean.

În raionul Hîncești activează 7 licee, 31 gimnazii 5 complexe educaționale gimnazii – grădinițe, 3 școli primare grădinițe și 43 de instituții preșcolare. Sistemul de învățământ include următoarele trepte de școlaritate: preșcolară, primară, gimnazială, liceală.

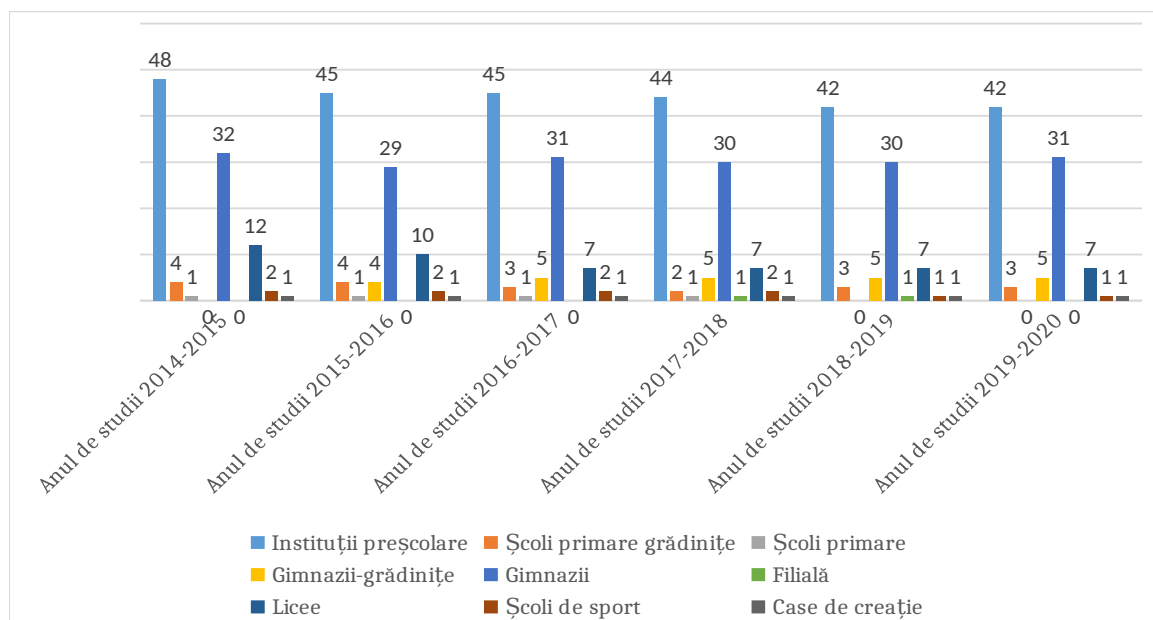
Tabelul 22 Numărul instituțiilor de învățământ din raionul Hîncești 2015 - 2020

Instituții	Anul de studii 2014-2015	Anul de studii 2015-2016	Anul de studii 2016-2017	Anul de studii 2017-2018	Anul de studii 2018-2019	Anul de studii 2019-2020
Instituții preșcolare	48	45	45	44	42	43
Școli primare grădinițe	4	4	3	2	3	3
Școli primare	1	1	1	1	0	0
Gimnazii-grădinițe	0	4	5	5	5	5
Gimnazii	32	29	31	30	30	31
Filială	0	0	0	1	1	0
Licee	12	10	7	7	7	7
Școli de sport	2	2	2	2	1	1
Case de creație	1	1	1	1	1	1
Total	100	96	95	93	90	91

Total instituții de învățământ/total număr de elevi în anul școlar 2019-2020, inclusiv:

- preșcolare – **43 de grădinițe** – cu un număr de 176 grupe și un contingent de **3841** de copii;
- școli primare-grădinițe – **3** cu un număr de 6 grupe cu un contingent de 108 copii; 8 clase cu un contingent de 98 de elevi;
- gimnazii-grădinițe – **5** cu un număr de 12 grupe, cu un contingent de 232 copii; 33 de clase cu un contingent de 545 de elevi; gimnaziu +filiala gradiniță-25 de copii.
- gimnazii – **31** cu un număr de 282 de clase și un contingent de 5449 de elevi.
- licee – **7** cu un număr de 167 de clase și cu un contingent de 3976 de elevi.
- instituții de învățământ extrașcolar – 2

Figura 19 Numărul instituțiilor de învățământ din raionul Hîncești 2015 -2020

Centrul de Creație cuprinde 12 cercuri și un contingent de 320 de copii,
În Școala de sporturi se practică 8 probe sportive, în 24 de grupuri, cu 337 de elevi.

- instituții de învățământ special (școli auxiliare, instituții speciale) – 0
- alte tipuri de instituții (conform Codului educației) – 0

În 10 localități nu activează instituții școlare. În toate aceste cazuri transportarea copiilor se realizează cu mijloace de transport arendate sau proprii, procurate din mijloace APL I.

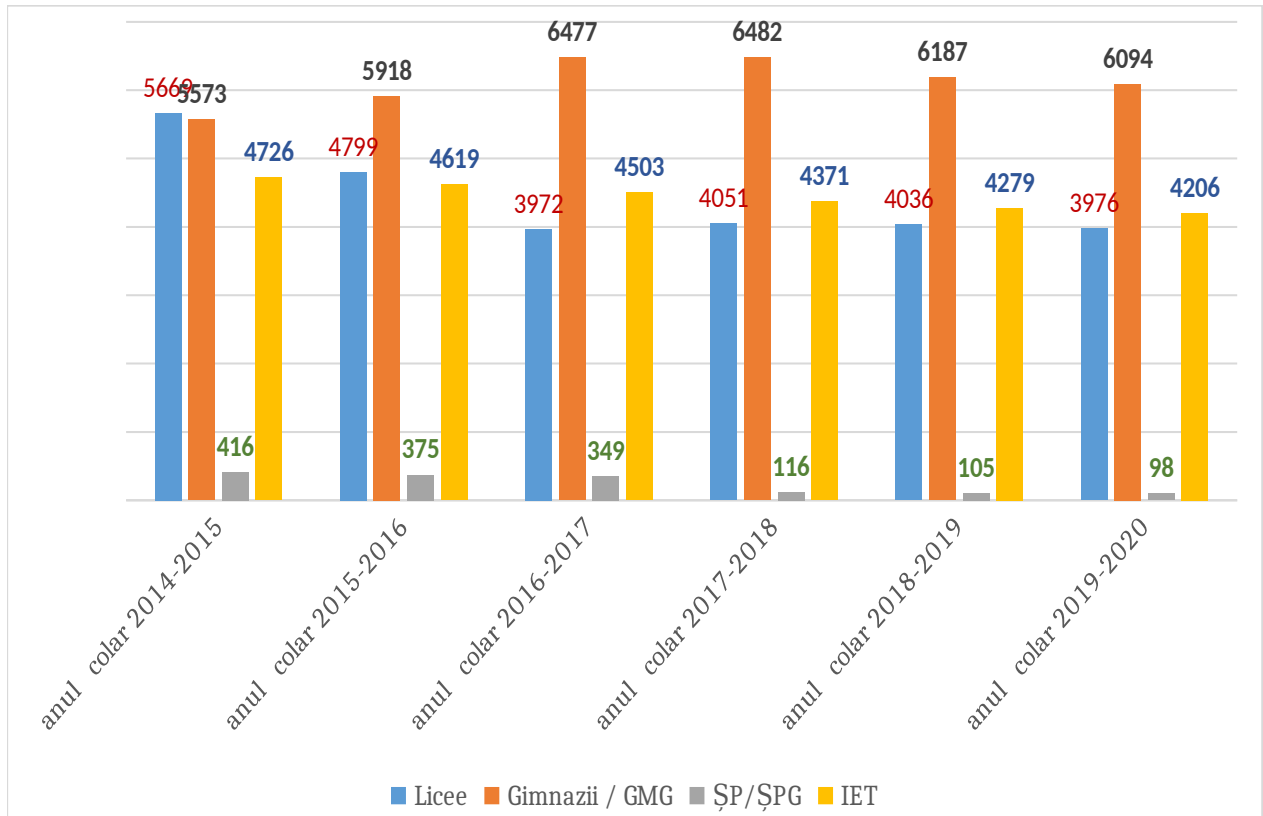
În anul bugetar **2019** s-a stabilit un număr de **34 (din 46)** de instituții de învățământ general cu deficit de buget, fapt care generează dificultăți mari în asigurarea funcționalității acestor instituții. În legătură cu aceasta fiecare instituție și-a determinat un plan de raționalizare care a fost aprobat de Consiliul Raional dar n-a fost implementat din cauza stării de urgență. Instituțiile cu deficit bugetar nu au deplină capacitate de întreținere, de aceea se creează un precedent negativ asupra dezvoltării profesionale și instituționale.

În anul școlar **2019-2020** au fost cuprinși într-o formă de învățământ preuniversitar **14 374** de copii și elevi, număr aflat în vizibilă descreștere, în comparație cu anii școlari anteriori – pe parcursul a 5 ani a scăzut numărul instituțiilor de învățământ de la 100 de instituții în anul școlar 2014-2015 la 90 în anul școlar 2019-2020, după cum se reflectă în tabelul și diagramele de mai jos:

Tabelul 23 Dinamica numărului de elevi în instituțiile de învățământ în raionul Hîncești

Nr. de copii și elevi în:	Licee	Gimnazii / GMG	ȘP/ȘPG	IET	TOTAL
anul școlar 2014-2015	5669	5573	416	4726	16384
anul școlar 2015-2016	4799	5918	375	4619	15711
anul școlar 2016-2017	3972	6477	349	4503	15301
anul școlar 2017-2018	4051	6482	116	4371	15020
anul școlar 2018-2019	4036	6187	105	4279	14607
anul școlar 2019-2020	3976	6094	98	4206	14374

Figura nr. 20 Dinamica numărului de elevi în instituțiile de învățămînt în raionul Hîncești

Procesul educațional se realizează în 73% de clase și grupe constituite conform normativelor stabilite de organul local de specialitate, în baza standardelor educaționale de stat și normativelor sanitaro-igienice de stat.

Schema de încadrare a personalului este elaborată în fiecare an de către managerii școlari, în funcție de numărul de clase, fiind avizată de Consiliul de Administrație al instituției și ulterior prin actul administrativ al Direcției Învățămînt. Sunt create condiții de infrastructură în fiecare instituție de învățămînt.

Rata instituționalizării copiilor cu vârsta de 0-7 ani este în creștere, datorită deschiderii unor grupe suplimentare în grădinița nr.4 Hîncești și cea din comuna Lăpușna. Totodată, micșorarea numărului de elevi la sfârșit de an școlar cu 109 copii (la început de an școlar-10068, la sfârșit de an școlar - 9959 de elevi), respectiv se va micșora și numărul de elevi ponderați.

În raionul Hîncești activează (**anul de studii 2019-2020**) - **43 de instituții** de educație timpurie, 3 școli primare-grădinițe, 5 complexe educaționale gimnaziu-grădiniță, 1 gimnaziu cu filială grădiniță, cu un contingent de **4206** copii, ceea ce reprezintă 64 % rata cuprinderii, în raport cu 4487 de copii în anul de studii 2018-2019 sau 69%.

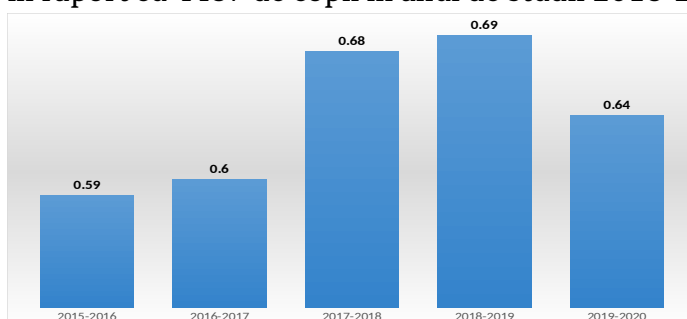

Figura 21 Rata de cuprindere %, în anul de studii 2019-2020

În urma analizei, ratei de cuprindere a copiilor în perioada anului de studii 2019-2020, constatăm o micșorare a numărului de copii în instituții și, anume, **cu 281 copii**, raportându-ne la anul 2018-2019.

Rata de cuprindere în învățământul preșcolar este diferită în funcție de categoria de vârstă, cel mai înalt nivel înregistrându-se în cazul copiilor cu vârsta cuprinsă între 3-7 ani, ceea ce constituie **74%**.

Totodată, continuă să existe discrepanțe între ratele de cuprindere pe medii de reședință: 33,7% în 2020, comparativ cu 31,7% în 2019. În medie, la 100 de locuri din instituțiile preșcolare, în anul de referință, reveneau 63 de copii, în comparație cu 86 de copii în anul 2019. Instituțiile preșcolare din mediul urban au fost mai solicitate, la 100 de locuri revenind 95 copii față de 60 de copii în mediul rural.

Se atestă un înalt nivel al fluctuației copiilor. Numărul copiilor plecați cu părinții peste hotare este în creștere, numai în decursul anului curent de studii **au plecat 63 de copii**, astfel anual pierdem 3 grupe de copii (conform datelor din data de 29 mai 2020).

Figura nr. 22 Contingentul de copii în instituțiile de învățământ în raionul Hîncești

Analizând situația contingentului de copii născuți în perioada anilor 2019-2020 (situația la 01.02.2020), am stabilit o **creștere nesemnificativă** a contingentului cu **61 de copii**. Această creștere se datorează faptului că, în unele localități ale raionului, natalitatea se menține la același nivel sau este o creștere nesemnificativă. Aici putem menționa localitățile: Hîncești, Cărpineni, Mingir, Buțeni, Logănești, Sărata-Galbenă, Bujor, Bozieni ș.a.

În același timp, în unele localități se atestă o descreștere a numărului de copii din teritoriu, evident, că acest lucru se răsfrânge negativ și asupra planificării numărului de grupe, și la deschiderea claselor I. În așa situație sunt instituțiile din satele Mereșeni, Pașcani, Sofia, Stolniceni, Horjești, Șipoteni, Sărata-Mereșeni, Onești, Obileni, Negrea, Pervomaiscoe, Pereni.

La acest capitol se mai conturează și problema **migrației copiilor**. Astfel, în urma analizelor realizate la nivel de fiecare instituție, stabilim că anual pleacă cu părinții peste hotare în medie **60** de copii sau, dacă e să ne referim la normativele stipulate în Regulamentul IET, atunci, anual, pierdem aproximativ 3 grupe de copii. Aceste date sunt estimative, deoarece vorbim numai de copii ce frecventează IET. Pentru menținerea numărului de grupe, dar și a redeschiderii altor grupe, există spații renovate, ajustate la cerințele actuale. În anul curent de studii au activat **195 de grupe** în raport cu **201** în anul de studii 2018-2019. Din cauza situației epidemiologice creată la nivel de țară, nu a fost posibilă deschiderea unor grupe planificate în instituțiile preșcolare din Hîncești, Lăpușna.

În raion este în creștere și deschiderea grupelor mixte. Astfel, în anul curent au activat **32 de grupe** mixte cu un contingent de **637 copii**.

Raportul numărului de copii/cadre didactice apoi acesta constituie **1 cadru didactic la 17-18 copii**. Aceste date reprezintă un raport/ media mare, deoarece în unele localități numărul de copii din grupe depășește normativele existente – Hîncești, Buțeni, Sarata-Galbenă, Mingir, Logănești ș .a, iar în grupele unor localități rurale numărul copiilor este prea mic - Pereni, Caracui, Negrea, Sofia, Stolniceni, Voinecu, grădinița nr.2, Pogănești.

O problemă aparte, aflată în vizorul Direcției Învățământ este **instituționalizarea copiilor din satele mici**. În urma analizei, gradul de instituționalizare a copiilor din satele mici alcătuiește **62%** în raport cu **56%** în anul de studii 2018-2019. Desigur, acest rezultat este sub nivelul așteptărilor, soluția posibilă fiind deschiderea Centrelor Comunitare și identificarea mijloacelor de transport pentru copii.

Deși la nivelul transportării copiilor către instituțiile preșcolare sunt unele îmbunătățiri, atunci pentru asigurarea vieții și sănătății copiilor de către APL n-au fost identificate persoane-însoțitori.

Direcția Învățământ își propune în continuare *monitorizarea asigurării cu transport a copiilor din satele mici, dar și securitatea copiilor în timpul deplasării.*

Învățământul primar în raionul Hîncești constituie 4173 elevi și 206 clase.

Tabelul 24 Contingentul total de treaptă (ultimii ani de studii)

Anii de studii	Nr de instituții cu treaptă primară	Nr de clase primare	Nr elevi în clasele primare
2015-2016	47	200	4519
2016-2017	46	200	4420
2017-2018	45	205	4382
2018-2019	45	204	4275
2019-2020	46	206	4173

Constatăm diminuarea contingentului de treaptă. Fenomenul ține de scăderea natalității și migrarea populației.

Învățământul gimnazial în raionul Hîncești constituie 5173 elevi și 251 clase.

Tabelul 25 Contingentul total de treaptă (ultimii ani de studii)

Anii de studii	Nr de instituții cu	Nr de clase	Nr elevi în clasele

	treaptă gimnazială	gimnaziale	gimnaziale
2015-2016	43	275	5763
2016-2017	43	272	5648
2017-2018	43	266	5523
2018-2019	43	256	5364
2019-2020	43	251	5222

În același număr de instituții pe parcursul a 5 ani constatăm la treapta gimnazială micșorarea numărului de clase cu **24**, iar numărul de elevi cu **541**, adică cu **9,4%**. Fenomenul ține de scăderea natalității și migrării populației.

În perioada **2015-2020** au avut loc anumite modificări în rețeaua instituțiilor educaționale, ca rezultat au fost create **2** școli primare-grădiniță, **2** complexe educaționale gimnaziu-grădiniță, s-a micșorat numărul de licee de la **10 la 7**.

Învățământul liceal este format 655 elevi, pe profilurile existente – 33 clase.

Tabelul 26 Contingentul total de treaptă (ultimii ani de studii)

Anii de studii	Nr de instituții cu treaptă liceală	Nr de clase liceale	Nr elevi în clasele de liceu
2015-2016	10	36	786
2016-2017	7	31	693
2017-2018	7	32	691
2018-2019	7	32	680
2019-2020	7	33	673

Contingentul total de treaptă n-a suferit mari modificări, nici după numărul de clase, nici după numărul de elevi.

Învățământul extrașcolar este realizat în 2 instituții:

Centrul de creație al copiilor unde se desfășoară activitatea în 12 cercuri și sunt încadrați 320 de elevi.

Școala de Sporturi cuprinde 8 probe sportive în 24 de grupuri, cu 337 de elevi. % beneficiarilor în activitatea extrașcolară este de 1,53%. Lipsa unui spațiu corespunzător profilului diminuează posibilitățile atragerii unui număr mai mare de copii în activități extrașcolare.

Organizarea procesului educațional la distanță

Procesului educațional în IET din raion în perioada de carantină a fost organizat în conformitate cu „Metodologia privind organizarea la distanță a procesului educațional, în condiții de carantină, pentru instituțiile de educație timpurie”, Reglementările organizaționale speciale privind finalizarea, în condiții de carantină, a anului de studii 2019-2020.

În vederea desfășurării unui proces educațional de calitate, dar și implicarea în proces a unui număr mai mare de copii, de către Direcția Învățământ au fost organizate unele activități:

- 🌈 Ședințe cu managerii (zoom);

- 🌸 Ședințe de formare cu cadrele didactice, implicate în desfășurarea procesului educațional la distanță;
- 🌸 Monitorizarea desfășurării procesului educațional la distanță.

Școlarizarea elevilor

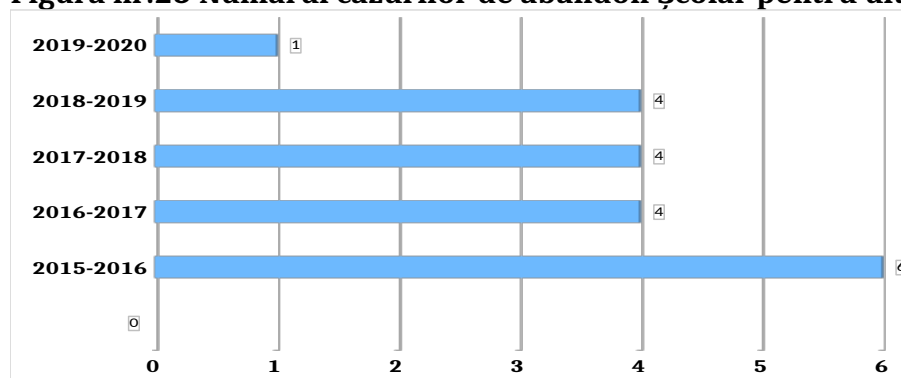
În anul de studii 2019-2020 numărul populației școlare cu vârsta cuprinsă între 7-16 ani a scăzut cu **208** copii față de anul precedent de studii. Dezagregarea datelor scoate în evidență tendința de descreștere a contingentului de copii în instituțiile de învățământ general din raion. Cauzele majore rămân a fi scăderea natalității și migrarea părinților.

Descreșterea populației școlare aduce după sine și un șir de probleme, cea mai gravă fiind pierderea potențialului uman în instituțiile educaționale din raion.

Abandonul școlar

Pe parcursul anului de studii au fost determinate multiple cazuri de absenteism școlar sporit, premise pentru înregistrarea abandonului școlar. Intervențiile la timp ale structurilor abilitate (DÎ, instituția de învățământ, APL (I, II), asistența socială, poliția) au diminuat numărul lor și au asigurat școlarizarea elevilor în cea mai mare parte.

Figura nr.23 Numărul cazurilor de abandon școlar pentru ultimii patru ani de studii

Statistica datelor privind

frecvența școlară denotă o situație favorabilă la nivel general.

Alimentarea elevilor

Pe parcursul anului academic au fost alimentați toți elevii din învățământul primar, cei transportați și cei din familiile socialmente vulnerabile. Puține instituții au căutat sponsori sau servicii alternative de alimentare a tuturor copiilor.

Numărul, structura și calitatea personalului didactic

În anul de studii 2019-2020 în raion au activat **1119 (de bază) de cadre didactice**, dintre care **311** în cele 43 de instituții de educație timpurie, **789** de cadre didactice în cele **46** de instituții de învățământ general din raion.

S-a stabilit că în sistem sunt angajați profesori, care nu au studii corespunzătoare: - **16** cadre didactice nu au studii pedagogice, iar **3** persoane dețin studii medii.

S-a constatat că este impunător numărul cadrelor didactice cu vechimea mai mare de 20 ani, 59,5%, dintre ei 51,5% sunt pensionari, pe când vechimea în muncă a cadrelor didactice de până la 5 ani – constituie 11%, comparând aceste date se observă un decalaj enorm (59% și 11%). 27,6 % dintre angajații sistemului educațional din raion au activat cu norma didactică de până la 1,5 unit., iar 11 cadre didactice au activat având norma didactică de peste 1,5 unit.

(ZZ - 30 ore sau 1,0 unit.de manager și 10 ore, 11 ore sau chiar și 16 ore...), dar neoficial numărul cadrelor didactice cu supra norma a fost mult mai mare, din motivul predării acelor 296 de ore vacante, conform Listelor de tarifare.

De asemenea, în 7 instituții de învățământ (LT "Universum", GM Drăgușenii Noi, GM "M.Viteazul", GM Dancu, LT "Șt.Holban", GM "S.Andreev", LT "D.Cantemir") unele cadre didactice, care au activat prin cumul au predat mai mult de 27 de ore.

S-a stabilit că într-un șir de instituții s-au predat 3 și mai multe discipline de către 119 cadre didactice – constituind – 15,1%; în 5 instituții au predat câte 3 și mai mult discipline câte 6, 8 chiar și 10 cadre didactice.

Grad didactic dețin următoarele: grad superior 7 – persoane (0,9%), gradul I – 59 persoane (7,47%), gradul II –412 persoane (58,2%).

Raportul elevi/cadru didactic este în continuă descreștere, anul acesta de studiu constituind **12,1** la 1cadru didactic(**media pe țară 14/1**). Atât Direcția Învățământ cât și managerii școlari țin cont de pericolul supradimensionării rețelei, de gestionarea corectă a bugetului, căci problema se acutizează de la an la an.

Un rol important în sporirea calității, măiestriei pedagogice, creșterea responsabilității personale a cadrului didactic pentru propria sa carieră didactică revine - **perfecționării**. În anul școlar 2019-2020 cadrele didactice au frecventat diverse stagii de formare profesională.

Eficiența activității instituțiilor educaționale e favorizată nu numai de nivelul de pregătire și aportul cadrelor didactice, dar și de **selectarea minuțioasă și atitudinea conștiincioasă a membrilor echipelor manageriale**.

Gradul valorificării capacităților Colegiului de Construcții Hîncești

În unicul colegiu din raion - Colegiul de Construcții Hîncești, subordonat Ministerului Educației -, în anii de studii 2018/2019-2019/2020, numărul de elevi a scăzut de la 146 la 124, sau cu 15%, iar al elevilor înmatriculați în bază de contract s-a redus de la 81 la 54, sau cu o 33%. Concomitent, numărul absolvenților colegiului, în anii 2018-2019, a scăzut de la 125 la 106.

Gradul valorificării capacităților I.P. Școala Profesională din or. Hîncești

La inițiativa Ministerului Agriculturii și Ministerului Construcțiilor din RSSM și în scopul instruirii cadrelor muncitorești calificate, la 18 mai 1982, în orașul Hîncești, a fost fondată Școala Profesională Tehnică nr. 13. care cuprindea specialități din domeniul construcției. (Electrogazosudor-montator, Tîmplar, Tencuitor, Placator cu plăci, Pietrar-zidar,). În anul 2012 însă, pentru a răspunde noilor cerințe de pe piața muncii și grație conlucrării cu APL, AE, aceasta își lărgeste profilul: începând cu 01.09.2012, pregătește muncitori calificați în domeniul industriei ușoare. Cusătoreasă (în undustria confecțiilor)

Începând cu anul de studii 2014-2015, prin Hotărîrea Guvernului nr. 721 din 03 septembrie 2014 și nr.150 din 06 aprilie 2015 a fost reorganizată prin absorbție Școala de Meserii nr.6 din s. Rusca. Astfel, s-a realizat lichidarea Școlii de Meserii din Penitenciar prin deschiderea prin ordin comun al Ministerului Educației nr.1012 din 25 septembrie 2014 și Ministerului

Justiției nr. 412 din 01 octombrie 2014 a grupelor pentru formarea profesională a deținuților, afiliate școlii profesionale.

În anul 2015, prin Hotărârea Guvernului nr.444 din 20 iulie 2015 a avut loc reorganizarea unor instituții de învățământ profesional tehnic, iar în acest cadru Școala Profesională Cărpineni a fost absorbită de Școala Profesională din or. Hîncești. În urma absorbției, instituția și-a lărgit profilul programelor de formare începând să pregătească muncitori calificați în domeniul industriei alimentare(Butar).

Elevii Școlii Profesionale din Hîncești sunt absolvenți ai gimnaziilor, cu vârste cuprinse între 15 și 60 de ani, 6% din contingentul de elevi îl constituie copiii orfani. Aceștia beneficiază de toate indemnizațiile prevăzute de legislație, instituția oferindu-le cazare gratuită și condiții decente de trai. În anul de studiu 2019 contingentul de elevi a fost de 280, iar în anul 2020 - 309 de elevi, se observă o mică creștere, cu toate că în anul 2018 erau 312 elevi. Numărul absolvenților este de 2018 – 148 persoane, 2019 – 130 persoane, 2020 – 142 persoane, cu o mică scădere în anul 2019, situația s-a stabilizat în anul 2020.

Corpul profesoral al școlii cuprinde 37 de cadre didactice, ceea ce constituie 100% din necesar, ținând cont de numărul de elevi.

Instituția implementează învățământul dual al 5-lea an consecutiv. În acest sens, colaborează cu întreprinderea „Starline-Textile” (Cusătoreasă în ind. confecțiilor), cu S.A. „RUSSCA” (Cusătoreasă în industria confecțiilor) , cu Penitenciarul nr. 7 Rusca (Butar), SRL „Brodețchi Ion”, S.C. „ Daniela Bujor” în vederea extinderii învățământului dual la programul „Butar”.

Alte instituții de calificare profesională

Unica instituție de calificare profesională din alte categorii, în raion, este doar Serviciul Managementul curriculum și Formare Profesională care funcționează în cadrul Direcției Învățământ. Activitatea acestui serviciu o asigură 8 specialiști care organizează instruirea cadrelor didactice și manageriale. Serviciul este în proces de dotare și, la moment, duce lipsă de specialiști nu din motivul că nu s-ar găsi în raion, dar din motivul școlarizării inadecvate, care nu corespunde nicidecum efortului depus. În cadrul acestui serviciu la moment, se desfășoară munca de dotare și asigurarea funcționalității a Centrului de Excelență, activitatea căruia va fi axată pe aspectul performanțelor copiilor dotați, ghidați fiind de cadre didactice performante.

Probleme la nivel de cadre didactice:

- 🌸 Asimilarea abilităților tehnologice de către cadrele didactice de vârstă înaintată sub nivel;
- 🌸 Asigurarea insuficientă cu tehnică de calcul și acces la internet;
- 🌸 Lipsa legăturii sistematice cu toți copiii și familiile lor;
- 🌸 Insuficientul suport psihopedagogic pentru părinți;
- 🌸 Neexistența unei platforme educaționale potrivite pentru lucrul cu copiii și părinții;
- 🌸 Inadaptabilitatea sarcinilor de lucru pentru copii astfel, ca acestea să poată fi executate împreună cu părinții și cu materialele disponibile pentru părinți;
- 🌸 Inadaptabilitatea tuturor tipurilor de jocuri pentru a fi desfășurate acasă;

Soluții:

- Consultații de grup și individuale cu privire la utilizarea platformei de comunicare ZOOM;
- Accesul tuturor cadrelor didactice la calculatoarele din instituții conform unui grafic stabilit de către administrația instituției;
- Asigurarea accesului la internet gratuit pentru cadrele didactice abonate la rețeaua mobilă Moldcell, Moldtelecom, oferit de către companiile menționate;
- Completarea platformei educației online cu activități interactive pentru copii (o bază de date ca schimb de experiență);
- Încurajarea și sprijinirea activităților de mentorat;
- Menținerea interesului și motivației copilului pentru activitățile distribuite de către educator;

Probleme ce țin de implicarea părinților în realizarea procesului educațional la distanță:

- Lipsa tehnicii de calcul și conectării la internet;
- Indisponibilitatea părinților în menținerea unui regim pentru copil, asemănător celui de la grădiniță;
- Ne dorința părinților de a se implica cu copilul în activități zilnice, propuse de către educator;
- Incapacitatea de explicare a sarcinilor pentru copil;
- Lipse surselor financiare pentru asigurarea cu material didactic necesar pentru îndeplinirea sarcinilor;
- Lipsa timpului necesar pentru executarea tuturor sarcinilor date de către educator;
- Neparticipare în cadrul activităților online copil-educator.

Soluții:

- Suport informațional la necesitate;
- Sarcini explicite pentru părinți;
- Consultații individuale;
- Stabilirea celei mai potrivite modalității de comunicare cu educatorul;
- Formarea părinților în cadrul programului "Educația Parentală".

ANALIZA SWOT

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Creșterea ponderii personalului didactic cu studii superioare	Slaba corelare a ofertei de muncă cu specializările din instituțiile de învățământ
Implementarea reformelor în domeniul de învățământ	Lipsa unei conexiuni sănătoase „familie-școală”.
Asigurarea, în ansamblu, fiabilă cu transport a elevilor la instituțiile de învățământ din alte localități.	Suprasarcină didactică a unor cadre manageriale și didactice.
Dotarea și modernizarea bazei tehnico-materiale	Interes neuniform din partea populației și a elevilor față de obținerea studiilor de calitate.
Rezultate înalte și participări active la olimpiade republicane și internaționale;	Dotare insuficientă cu mijloace multimedia a instituțiilor, lipsa soft-urilor educaționale

	licențiate, număr insuficient de calculatoare comparativ cu numărul de elevi.
Parteneriate eficiente între instituțiile educaționale și familie.	Sistemul existent de formare continuă a cadrelor didactice deseori nu răspunde necesităților și provocărilor.
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Posibili parteneri pentru eficientizarea procesului educațional, atragerea mijloacelor financiare care ar contribui la dezvoltarea în sistemul educațional din raion.	Motivație scăzută a unor primării, agenți economici, ONG-uri, părinți, comunitate în colaborare și parteneriat cu instituțiile educaționale
Identificarea oportunităților de formare a cadrelor didactice.	Tendențele demografice negative în raion;
Instituții abilitate în țară și peste hotare pentru dezvoltarea și consolidarea capacităților și competențelor pentru cadrele didactice și managerii școlari.	Politica de salarizare existentă în domeniul educațional, cu influențe negative asupra calității actului educațional.
Definirea și promovarea unei politici de personal care va asigura creșterea calității și eficienței activității didactice.	Sporirea numărului de copii rămași fără supravegherea părinților plecați peste hotare.

Concluzii și recomandări

În urma analizei efectuate, se propun următoarele recomandări de ameliorare a problemelor și de sporire a sistemului educațional din raion:

- Promovare a parteneriatului prin încheierea noilor contracte de colaborare și cooperare;
- Dotarea și modernizarea bazei tehnico-materiale (asigurarea cu materiale curriculare, didactice. etc.);
- Optimizarea rețelei instituțiilor în scopul asigurării unui proces educațional de calitate;
- Asigurarea cadrelor didactice care intenționează să își îmbunătățească capacitatea profesională, prin suportul și/sau cofinanțarea cursurilor sau vizitelor de studii;
- Dezvoltarea unor programe vizând combaterea și prevenirea abandonului școlar;
- Crearea condițiilor optime pentru atragerea cadrelor didactice tinere;
- Performanțele școlare ale elevilor, avînd în vedere diferențele de rezultate înregistrate la testele naționale și ratele mai scăzute de promovare la examenele terminale, în cazul elevilor din mediul rural;
- Aplicarea corectă a curriculum-ului modernizat axat pe formarea competențelor, utilizând metode didactice centrate pe elev, valorificînd potențialul creativ al copiilor;
- Eficientizarea procedurilor de organizare și desfășurare a evaluărilor rezultatelor școlare la toate treptele de școlaritate;
- Asigurarea unui proces educațional de calitate în treapta învățămînt liceal.

I.6. DEZVOLTARE ECONOMICĂ

I.6.1. DEZVOLTAREA BUSINESSULUI MIC ȘI MIJLOCIU

În raionul Hîncești în total sunt circa 859 de întreprinderi, cu peste 6 804 persoane angajate, numărul lor fiind în creștere în ultimii 3 ani, iar în prima jumătate a anului 2020, au fost înregistrați 62 de agenți economici noi. În prezent, după forma de proprietate, agenții economici din raion sunt entități economice private, care activează într-un număr limitat de sectoare din economia națională: agricultură, comerț, producere, prestări servicii, transport și telecomunicații.

În afară de ramurile industriei legate de prelucrarea materiei prime agricole, o pondere semnificativă în economia raionului o are ramura de confecții și comerțul. Astfel, în anul 2019, veniturile producției industriale fabricate de către întreprinderile din raion a constituit 615,4 mil. lei, iar veniturile din vânzări provenite din comerț au fost de peste 2 121,18 mii lei.

Tabelul 27. Numărul agenților economici după forma de proprietate, raionul Hîncești

	2017	2018	2019
Total:	777	833	859
Mari(mai mult de 250 de angajați)	9	9	11
Mijlocii(până la 249 de angajați)	16	16	18
Mici(până la 49 de angajați)	95	102	106
Micro(până la 9 angajați)	657	706	724

- *întreprindere micro – întreprindere care are cel mult 9 salariați, realizează o cifră anuală de afaceri de pînă la 9 milioane de lei sau deține active totale de pînă la 9 milioane de lei;*
- *întreprindere mică – întreprindere care are pînă la 49 de salariați, realizează o cifră anuală de afaceri de pînă la 25 de milioane de lei sau deține active totale de pînă la 25 de milioane de lei și nu este întreprindere micro;*
- *întreprindere mijlocie – întreprindere care are pînă la 249 de salariați, realizează o cifră anuală de afaceri de pînă la 50 de milioane de lei sau deține active totale de pînă la 50 de milioane de lei și nu este întreprindere micro sau mică.*

Tabel 28 . Activitatea întreprinderilor în raionul Hîncești, 2017-2018

	Cifra de afaceri, mii lei	Numărul mediu anual al salariaților, persoane	Remunerarea muncii, mii lei
2017	3 036 877,9	4 157	167 758,7
2018	3 508 839,6	4 359	200 034,0

Observăm o creștere de 13,5 % în anul 2018 vizavi de anul 2017 a cifrei de afaceri în cadrul activității întreprinderilor din raionul Hîncești, dar și a numărului salariaților cu aproape 5%.

Tabel 29 . Activitatea si poziția financiara a agenților economici după activități economice

	Numărul de întreprinderi			Numărul mediu de personal			Venituri din vânzări, milioane lei		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Total pe activități	777	833	859	6 516	6 687	6 804	3 104,31	3 226,44	3 699,84
Agricultura, silvicultura si pescuit	129	142	148	1 316	1 268	1 171	347,25	302,46	351,84
Industria extractiva	3	4	3	31	38	19	16,66	33,60	8,44
Industria prelucratoare	96	107	107	1 173	1 355	1 300	481,33	655,77	615,23
Productia si furnizarea de energie electrica si termica, gaze, apa calda si aer conditionat	2	2	2	5	2	2	0,00	0,00	0,00
Distributia apei; salubritate, gestionarea deseurilor, activitati de decontaminare	15	19	20	213	244	252	23,16	25,15	28,41
Constructii	50	58	63	376	446	427	106,12	133,07	153,94
Comert cu ridicata si cu amanuntul; intretinerea si repararea autovehiculelor si a motocicletelor	279	285	288	1 656	1 618	1 683	1 809,47	1 742,46	2 121,18
Transport si depozitare	39	44	44	365	323	391	135,86	140,84	156,15
Activitati de cazare si alimentatie publica	32	34	36	126	118	144	16,57	13,48	19,60
Informatii si comunicatii	18	14	9	32	32	23	1,96	7,00	33,07
Activitati financiare si asigurari	7	7	8	15	20	32	2,97	3,93	6,43
Tranzactii imobiliare	31	35	39	134	121	122	38,81	36,21	34,37
Activitati profesionale, stiintifice si tehnice	26	29	32	45	49	57	7,60	5,68	7,69
Activități de servicii administrative si activități de servicii suport	13	15	16	36	35	39	5,95	10,55	12,73
Administratie publica si aparare; asigurări sociale obligatorii	..	..	..	..	..	..	..	..	..
Invatamant	4	4	7	8	8	130	0,22	0,40	20,23
Sănătate si asistenta sociala	20	20	23	923	951	958	106,52	112,03	126,56
Arta, activități de recreere si de agrement	3	3	3	4	5	5	0,12	0,28	0,44
Alte activități de servicii	10	11	11	58	54	49	3,76	3,52	3,52

Tabel 30. Valoarea producției fabricate

	Milioane lei			In procente fata de total		
	2017	2018	2019	2017	2018	2019
Hincesti	552,7	571,6	538,4	1,0	1,0	0,9

În același timp trebuie de menționat că sectorul IMM este orientat spre exterior. Astfel, în raionul Hîncești la moment sunt peste 10 întreprinderi care exportă produsele/serviciile sale peste hotarele țării. Principalele state în care se exportă producția fabricată în raionul Hîncești sunt țările Uniunii Europene, precum Polonia, România, Franța, Germania, etc. . În mare parte industria raionului este bazată pe prelucrarea materiei prime agricole. Drept rezultat sectorul industrial, la nivel de raion, este specializat în industria alimentară: producerea vinului, fabricarea produselor de panificație și producerea pastelor făinoase. Totodată sunt prezente și alte ramuri ale industriei ușoare precum: fabricarea încălțămintei, producerea confecțiilor, prelucrarea lemnului, producerea uleiurilor etero-oleginoase. Totodată, în raion activează fabrica de producere a biogazului din dejecții animaliere și din rămășițele cerealelor prelucrate.

Un alt aspect important, în anul 2019 pe teritoriul municipiului Hîncești a fost creată Subzona economică liberă care face parte din Zona economică liberă Ungheni. La momentul actual are doar un rezident, care preconizează pînă la sfârșitul anului 2020 deschiderea unei fabrici de producere a gumei de mestecat.

Sectorul Întreprinderilor Mici și Mijlocii necesită suport financiar semnificativ în fortificarea capacităților sale, asistență în obținerea abilităților antreprenoriale, susținere pentru inițierea unei afaceri. Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM) este o organizație, create de către Guvernului RM care are misiunea de a găsi soluții imediate pentru a impulsiona dezvoltarea economică a țării, a găsi soluții la criza economică mondială prin care treceam, la valul masiv de migrări, plecați peste hotare și la nenumăratele constrângeri în calea dezvoltării mediului de afaceri din Republica Moldova.

Astfel, ODIMM an de an vine cu variate programe de finanțare pentru mediul de afaceri, precum: programul PARE 1+1, programul Femei în afaceri, programul START pentru TINERI, Eco IMM, Digitalizarea IMM, etc. Mai jos, descriem

În cadrul **Programul PARE 1+1** implementat de către ODIMM în perioada 2018-2020 au obținut finanțare **42** de întreprinderi dintre care 20 în anul 2018, 18 în anul 2019 și 4 în anul 2020. Localizarea beneficiarilor: 6 –Loganești, 5- Ciuciuleni, 4 – Cărpineni, 3- Stolniceni, mun. Hîncești, 2- Lăpușna, Dragușenii Noi, Leușeni, Dragușeni, Bozieni și alte localități cite un beneficiar. Domeniile de activitate 32 în agricultură, 4- producere și 3 prestări servicii. Suma totală obținută ca grant – 10 333 000 lei.

În cadrul programului **Femei în afaceri**, în total au beneficiat **20 de femei** din raionul Hîncești dintre care 12 din mun. Hîncești și cite 1 din alte localități a raionului : Leușeni,

Bobeica, Cărpineni, Dragușeni, Bozieni, Cățeleni, Dancu. Suma totală obținută ca grant – 2 459 174 lei.

Din raionul Hîncești în cadrul programului START pentru TINERI au beneficiat 3 întreprinderi, 2 dintre ele din mun. Hîncești și 1 din s. Cățeleni.. Domeniile de activitate – industria prelucrătoare și servicii de construcții. Suma totală a grantului obținut 326 927 lei.

1.6.2. INVESTIȚIILE ȘI PROCESUL INVESTIȚIONAL (2013-2020)

La capitolul **Investiții**, perioada din ultimii ani (2017-2019) se caracterizează printr-o evoluție neuniformă pentru raionul Hîncești. Obiectivul de bază al Consiliului Raional Hîncești și a APL I a constat în orientarea eforturilor spre îmbunătățirea infrastructurii drumurilor, celei tehnico-edilitare, asigurarea cu apă potabilă și sisteme de canalizare a localităților, precum și spre menținerea în stare funcțională a tuturor edificiilor infrastructurii de educație și sănătate.

În anii 2017, 2018 și 2019 valoarea investițiilor în active imobilizate a constituit 331235,5 mii lei, 281663,1 mii lei și 325791,1 mii lei (în prețuri curente).

Investițiile în imobilizările corporale, în aceeași perioadă, au constituit 330862,3 mii, 280823,2 mii și 325535,1 mii lei, fiind într-o anumită descreștere față de anul 2016.

Tabel 31. Structura investițiilor în active imobilizate în perioada a. 2017-2019

	Realizări, mii lei		
	2017	2018	2019
Investiții în active imobilizate – total	331 235,5	281 663,1	325 791,1
Imobilizări necorporale	373,2	839,9	256,0
Imobilizări corporale	330 862,3	280 823,2	325 535,1
din care:			
clădiri rezidențiale	16 149,5	20 449,5	30 349,7
clădiri nerezidențiale	<u>110 818,8</u>	<u>58 382,3</u>	63 653,3
construcții ingineresti	40 077,7	57 475,9	<u>76 197,3</u>
mașini, utilaje, instalații de transmisie	<u>95 762,2</u>	<u>99 078,8</u>	<u>120 294,5</u>
mijloace de transport	27 203,0	23 713,4	19 500,8
alte imobilizări corporale	40 851,1	14 685,6	7 818,2

Din total investiții realizate în ianuarie-decembrie 2017 și 2018, cea mai mare pondere revine investițiilor în clădiri nerezidențiale și in utilaje, mașini, instalații de transmisie, iar în 2019, cel mai mult s-a investit în procurarea mașinilor, utilajelor, instalațiilor de transmisie, precum și în efectuarea construcțiilor ingineresti.

Investiții în active imobilizate pe surse de finanțare. Pentru realizarea procesului investițional în ianuarie-decembrie 2017-2019 au fost utilizate preponderent mijloacele proprii ale investitorului, care au constituit 195919,9 mii, 132928,2 mii și 182202,2 mii lei, reprezentând 59,1%, 47,2% și 55,9% din valoarea totală a mijloacelor utilizate pentru realizarea investițiilor.

Tabel 32. Structura investițiilor în active imobilizate pe surse de finanțare în ianuarie-decembrie 2017-2019

	Realizări, mii lei		
	2017	2018	2019
Investiții în active imobilizate - total	331 235,5	281 663,1	325 791,1
din care, finanțate din contul:			
bugetului de stat	9 299,8	8 754,9	10 601,0
bugetelor unităților administrativ-teritoriale	49 163,0	63 942,1	60 331,0
mijloacelor proprii	195 919,9	132 928,2	182 202,2
surselor din străinătate	13 867,6	10 977,0	10 495,7
creditelor și împrumuturilor interne		41 726,5	27 794,6
creditelor și împrumuturilor externe			11 104,4
fondului rutier		18 122,3	13 200,4
fondului ecologic		4 365,8	8 608,3
altor surse	62 985,2	846,3	1 453,5

În ianuarie-decembrie 2017-2019, pentru asigurarea necesităților investiționale din contul surselor bugetare au fost utilizate 58 462,8 mii, 72697,0 mii și 70932,0 mii lei, ceea ce constituie 17,6%, 25,8% și, respectiv, 21,8% din totalul de investiții.

Cu certitudine, cel mai voluminos bloc, ce întrunește pînă în prezent numeroase obiecte și atrage investiții pe măsură sunt *Reparațiile capitale*. În perioada de implementare a Strategiei (anii 2013-2015-2020), accentul a fost pus pe instituțiile educaționale preșcolare și preuniversitare, pe crearea unor condiții adecvate pentru alimentarea, odihna și antrenarea copiilor în diverse activități cognitive și studii.

De asemenea, au fost construite și renovate porțiuni de drum, au cunoscut îmbunătățiri și sediile unor instituții cu menire socială. Desigur, sarcinile ce stau în fața autorităților publice de nivel raional și local în ceea ce privește ameliorarea infrastructurii în localitățile raionului sunt foarte complexe și necesită finanțări impunătoare, care, din păcate, doar cu mijloacele proprii pot fi duse la bun sfârșit într-o perioadă de timp foarte și foarte îndelungată. Firește, aceasta nu coincide nici cu intențiile APL-urilor, nici cu doleanțele cetățenilor. Iată de ce, cu orice ocazie, s-a apelat a fonduri puse la dispoziție de diverse organizații, fundații, investitori autohtoni și externi.

E de relevat, că geografia localităților asigurate cu apă potabilă se lărgeste. Astfel, prin intermediul unui grant acordat de **Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare**, de acest bun urmau să beneficieze locuitorii din: or. Hîncești, satele Mereșeni, Logănești,

Buțeni, Fîrladeni și Bozieni. În prezent, proiectul în valoare de **3,3 mln Euro** este în derulare.

Un alt proiect strategic, în valoare de **74 mln lei**, prevede asigurarea cu apă potabilă din r. Prut a 12 localități din această zonă, finanțat de către **Fondul Ecologic Național** și implementat de Agenția Apele Moldovei. Astfel, proiectul este realizat în proporție de 90%, fiind construită stația de pompare și tratare a apei și magistrala către localitățile din Lunca Prutului.

Cu suportul **Fondului Ecologic Național**, în perioada analizată, au fost implementate **23 de proiecte în 18 primării**, cu o valoare totală de peste **150,4 milioane lei**. Obiectul investițiilor l-au constituit: construcția sistemelor de aprovizionare cu apă și de canalizare; protecția solurilor; adâncirea albiei unor râuri; amenajarea izvoarelor; plantarea spațiilor verzi în preajma instituțiilor publice; plantarea unui dendroparc; construcția rețelelor exterioare de apă, canalizare și a stației de epurare la o grădiniță de copii.

Fondul de Eficiență Energetică al RM a reprezentat o sursă de investiții pentru realizarea a 5 proiecte în valoare de peste 12,9 milioane lei, astfel o serie de primării reușind să eficientizeze din punct de vedere energetic (termoizolare, înlocuirea acoperișului, ușilor, ferestrelor învechite) edificiile a 5 licee din localitățile-componente.

Merită a fi menționat suportul obținut, în perioada analizată, de Consiliul raional de la Banca Mondială în valoare totală de 32 716 120 lei, inclusiv: 24,146 milioane lei pentru construcția Apartamentelor sociale în localitățile Bujor, Cărpineni, Crasnoarmeiscoe, Hîncești, Lăpușna, Leușeni, Logănești, Mingir, Nemțeni, Obileni, Pașcani, Pervomaiscoe, Sărata Galbenă, Sofia; precum și 8,57 milioane lei ce au fost destinate ridicării Centrelor de sănătate în comunele/satele Bozieni, Bujor, Ciuciuleni, Cotul Morii, Lăpușna, Mingir.

Ca rezultat al implementării Proiectului în 15 localități din raionul Hîncești, au fost reconstruite 56 unități de imobil sociale, destinate persoanelor cu dizabilități severe, celor dezinstituționalizate, familiilor cu cel puțin 3 copii minori, familiilor monoparentale care cresc cel puțin 2 copii minori; familiilor ori persoanelor ce îngrijesc de copii cu dizabilități severe; familiilor în care cel puțin unul din membrii săi este angajat al instituțiilor bugetare ori activează în domeniul serviciilor publice. Totodată, în scopul de a asigura managementul eficient al locuințelor sociale construite, prin decizia APL-urilor și consimțământul donatorilor, unele spații neutilizate din aceste apartamente au fost alocate pentru prestarea serviciilor sociale și de interes comun pentru rezidenți (de ex., servicii oferite populației, medicale, stomatologice etc.).

Fondul de Investiții pentru Vecinătate al UE, împreună cu BERD și Guvernul Republicii Moldova au susținut financiar cu 66,1 milioane lei implementarea de către Primăria Hîncești a unui proiect de aprovizionare cu apă a municipiului Hîncești și 5 localități rurale adiacente.

Tabel 33. Investițiile din surse autohtone și externe, atrase în Primării în perioada anilor 2013-2015

Nr. d/o	Denumirea finanțatorului/emitentului	Nr. proiectelor realizate	Valoarea totală a proiectelor implementate	Primăriile (instituțiile) care au accesat sursa respectivă	Destinația investițiilor atrase

	investiției atrase	prin această sursă	, lei		
1.	Fondul Ecologic Național	23	150 448 530	Primăriile Bălceana, Bobeica, Boghicieni, Bozieni, Buțeni, Caracui, Cărpineni, Ciuciuleni, Drăgușenii Noi, Fundul Galbenei, Hîncești, Lăpușna, Logănești, Negrea, S. Galbenă, Secăreni, Sofia, Stolniceni	Construcția sistemelor de aprovizionare cu apă și de canalizare; Protecția solurilor; Adâncirea albiei unor râuri; Amenajarea izvoarelor; Plantarea spațiilor verzi în preajma instituțiilor publice; Plantarea unui dendroparc; Construcția rețelelor exterioare de apă, canalizare și a stației de epurare la o grădiniță de copii
2.	FISM	48	23 849 630	Primăriile Bobeica, Boghicieni, Bozieni, Bujor, Buțeni, Caracui, Călmățui, Cărpineni, Cioara, Ciuciuleni, Cotul Morii, Crasnoarmeiscoe, Dancu, Drăgușenii Noi, Fîrlădeni, Fundul Galbenei, Hîncești, Ivanovca, Lăpușna, Leușeni, Logănești, Mereșeni, Mingir, Mirești, Negrea, Nemțeni, Pașcani, Pervomaiscoe, Onești, Sărata Galbenă, Sofia, Voinescu	Efectuarea lucrărilor de construcție/reconstrucție/extindere/reparație capitală, reparație a grupurilor sanitare, procurarea echipamentului, dotarea cu mobilier și utilaj la o serie de grădinițe de copii și gimnazii din raion; construcția unor centrale termice și cazangerii pe bază de biocombustibil la grădinițe de copii; Renovarea unui sistem de aprovizionare cu apă
3.	PNUD	9	5 263 365	Primăriile Boghicieni, Cărpineni, Dancu, Drăgușenii Noi, Logănești, Nemțeni, Stolniceni	Construcția cazangeriilor, instalarea/montarea unor centrale termice pe bază de biomasă la o serie de gimnazii, grădinițe de copii, instituții medicale primare din raion; Reprofilarea unui gimnaziu în grădiniță de copii; Construcția și amenajarea unei piețe
4.	Banca Mondială	20	24 146 070 + 8 570 050 = 32 716 120	<u>Apartamente sociale:</u> Bujor, Cărpineni, Crasnoarmeiscoe, Hîncești, Lăpușna, Leușeni, Logănești, Mingir, Nemțeni, Obileni, Pașcani, Pervomaiscoe, S.-Galbenă, Sofia; <u>Centre de sănătate:</u> Bozieni, Bujor, Ciuciuleni, C. Morii, Lăpușna, Mingir	Construcția apartamentelor sociale și a centrelor de sănătate în localitățile menționate
5.	Fondul Național de Dezvoltare Regională	3	11 632 650	Primăriile Bujor, Hîncești, Sofia	Reparația drumului de acces spre s. Bujor; Construcția unei gunoiști în mun. Hîncești; construcția sistemului de canalizare a satelor Sofia, Bălceana, Negrea

6.	Proiectul Elvețian pentru Apă și Sanitație „APA SAN”	2	482 400	Primăriile Cărpineni, Negrea	Proiectarea și construcția sistemului de alimentare cu apă potabilă a unor sectoare din cadrul com. Cărpineni; Ameliorarea condițiilor sanitaro-igienice prin construcția utilităților respective la Gimnaziul din s. Negrea
7.	Fondul Elvețian pentru Cooperare și Dezvoltare	2	20 500 000	Primăriile Cărpineni, Secărenii Noi	Proiecte pentru aprovizionarea cu apă potabilă a localităților
8.	Programul Operațional al Comun „RO-UA-MD 2007-2013”	3	Circa 30 150 000	Primăriile Cărpineni, Lăpușna (parțial), Stolniceni (parțial)	Implementarea proiectelor transfrontaliere pentru modernizarea infrastructurii de aprovizionare cu apă și sanitație; eficientizarea energetică prin utilizarea panourilor solare; restaurarea unui obiect cu valoare istorică și culturală
9.	Fondul de Investiții pt Vecinătate + Guvernul RM + BERD	1	66 100 000	Primăria Hîncești	Realizarea unui proiect cu susținerea unui consirțiu de donatori pentru aprovizionarea cu apă potabilă a mun. Hîncești și 5 localități rurale adiacente
10.	Fondul de Eficiență Energetică al RM	5	12 981 000	Primăriile Cărpineni, Crasnoarmeiscoe, Hîncești, Sărata Galbenă	Realizarea unor proiecte de eficientizare energetică a clădirilor publice (5 Licee teoretice)
11.	Federația de Fotbal a RM	2	530 000	Primăriile Buțeni, Fundul Galbenei	Proiecte ce vizează așternerea învelișului pentru terenurile de fotbal și instalarea unor garduri de metal la gimnaziile din raion
12.	AO din Franța	1	50 000	Primăria Bobeica	Reparația Sălii festive la Liceul Teoretic din s. Bobeica
13.	Entitate de colectare a fondurilor din Italia	1	2 500 000	Primăria Hîncești	Construcția sălii sportive la Casa-internat din mun. Hîncești
14.	Entitate de colectare a fondurilor din Olanda	1	2 900 000	Consiliul Raional Hîncești	Reconstrucția unui Bloc al Azilului pentru persoane în etate din s. Sărata Galbenă
15.	AO „Activ Hilfe fur Kinder”, Italia	1	12 800 00	Primăria Ciuciuleni	Construcția unui Centru social multifuncțional pentru copii aflați în dificultate
TOTAL GENERAL:			359 586 495 lei		

ADR Centru reprezintă o structură asociativă care oferă posibilități reale de a rezolva o serie de probleme stringente, resimțite atât la nivel local, cât și regional. În context, prin

intermediul acestei Agenții, în 2009 a început implementarea în orașul Hîncești a Proiectului „Construcția Poligonului de stocare a deșeurilor solide” în valoare de 7,7 milioane lei. Un alt obiect, implementarea căruia a devenit posibilă grație mijloacelor din FNDR, este intitulat „Renovarea drumului R-571-R-33 Bujor-Mirești”, costul căruia se cifrează la circa 2,2 milioane lei. Sunt proiecte câștigate la I Apel de propuneri. Dar și la doilea Apel de propuneri de proiecte prestația reprezentanților raionului Hîncești a fost, de asemenea, meritorie. Din cele 12 cereri de finanțare înaintate la ADR în anul 2012, și-au adjudecat contracte de grant 3, și anume:

1. **Proiectul „Deschiderea traseului turistic (Vama Veche Lăpușna) prin restaurarea obiectelor de patrimoniu istoric, Conacul „Manuc-Bey” din or. Hîncești, Locația geto-dacică din s. Stolniceni” (cu valoarea de 23,5 milioane lei);**

2. **Proiectul „Îmbunătățirea calității vieții populației rurale prin construcția sistemelor de apă potabilă și de canalizare, regionalizarea serviciilor comunale în satele din lunca r. Lapușnița, raionul Hîncești” (24,15 milioane lei);**

3. **Proiectul „Dezvoltarea activității economice în sectorul cu potențial industrial regional a orașului Hîncești prin construcția capitală a drumului de ocolire” (28,5 milioane lei).**

În luna august anul 2020, a fost lansat Apelul competitiv pentru finanțare din Fondul Național de Dezvoltare Regională. Astfel, Raionul Hîncești se regăsește în Lista menționată cu 5 Note conceptuale acceptate pentru Etapa II de selecție (termenul fiind luna februarie 2021) – depunerea Cererii de finanțare complete, și anume:

Programul 1: COMPETITIVITATE (Domeniul de intervenție 1.3.: Sporirea atractivității turistice)

1. Proiectul „Valorificarea potențialului turistic prin restaurarea și interconectarea monumentelor istorice într-un ansamblu reprezentativ pentru turismul cultural-istoric”

Aplicant: Consiliul Raional Hîncești. Este vizată reconstrucția Scării de acces spre Complexul istorico-arhitectural „Manuc-Bey”.

Programul 3: INFRASTRUCTURA REGIONALĂ (Domeniul de intervenție 3.1.: Aproximarea cu Apă și Sanitație)

2. Proiectul „Construcția sistemelor de aprovizionare cu apă și sanitație a localităților din lunca râului Prut, raionul Hîncești, Etapa I”. **Aplicant: Consiliul Raional Hîncești.**
3. Proiectul „Extinderea construcției magistralei regionale pentru aprovizionarea cu apă potabilă din sursa de captare de suprafață: municipiul Chișinău - satul Bardar (raionul Ialoveni) spre municipiul Hîncești (raionul Hîncești)”. **Aplicant: Primăria Logănești.**
4. Proiectul „Sisteme Regionale Apă - Canal – Garanția Sănătății Noastre” . **Aplicant: Primăria Hîncești.**
5. Proiectul „Construcția Apeductului magistral Sărata – Răzeși (raionul Leova) - Voinescu - Mingir, (raionul Hîncești)”. **Aplicant: Primăria Voinescu.**

Raionul Hîncești colaborează cu o serie de organisme europene și internaționale, care au reprezentanțe în Republica Moldova, și a finalizat deja ori implementează proiecte susținute de acestea.

În primul rând, este vorba despre **Fondul de Investiții Sociale din Moldova (FISM)**, cu care ne leagă relații de parteneriat de aproape 2 decenii. Acesta este unul din cei mai mari și stabili investitori în raionul nostru. Până la perioada vizată de noi, entități publice din raion au beneficiat de câte **18 micro- și 22 subproiecte în cadrul Programul FISM-I și FISM-2**, în valoare totală de peste **2,3 milioane de dolari SUA**, au fost create Centre comunitare de asistență socială, s-au reparat/renovat edificii de cultură, grădinițe de copii etc.

Și în intervalul de timp prevăzut pentru implementarea Strategiei ce actualmente expiră, a fost asigurată o continuitate în această chestiune, prin același Program **FISM-2** derulându-se **48** de proiecte ce vizează crearea de beneficii durabile pentru comunități în **32** din cele 39 primării din raion. Valoarea acestor proiecte se cifrează la peste **23,8 milioane lei**, iar destinația lor rezidă în efectuarea lucrărilor de *construcție/reconstrucție/extindere/reparație capitală, reparație a grupurilor sanitare, termoizolarea clădirilor, procurarea echipamentului, dotarea cu mobilier și utilaj la o serie de grădinițe de copii și gimnazii, construcția unor centrale termice și cazangerii pe bază de biocombustibil la grădinițe de copii; renovarea unui sistem de aprovizionare cu apă.*

De asemenea, **Programul PNUD** a oferit primăriilor din raion **9 proiecte** în domeniul eficientizării energetice, cu un buget de circa **5,3 mln. lei**, dintre care au ajuns la finalitate cele din: Primăriile Boghicieni, Cărpineni, Dancu, Drăgușenii Noi, Logănești, Nemțeni, Stolniceni. Acestea au fost axate pe: *construcția cazangeriilor, instalarea/montarea unor centrale termice pe bază de biomasă la o serie de gimnazii, grădinițe de copii, instituții medicale primare din raion; Reprofilarea unui gimnaziu în grădiniță de copii; Construcția și amenajarea unei piețe.*

Lucruri demne de menționat s-au făcut prin intermediul **Programului Elvețian pentru Apă și Sanitație „APA SAN” și Fondului Elvețian pentru Cooperare și Dezvoltare**. Cele **4 proiecte realizate** cu suportul respectivelor donatori se apropie de cifra de **21 milioane lei**. Realizarea acestora a condus la proiectarea și construcția sistemului de alimentare cu apă potabilă a unor sectoare din cadrul comuna Cărpineni; ameliorarea condițiilor sanitare-igienice prin construcția utilităților respective la Gimnaziul din s. Negrea; la construcția rețelelor de aprovizionare cu apă potabilă a localităților din Primăriile Cărpineni și Secărenii Noi.

S-a atestat o colaborare cu entități de colectare a **fondurilor din UE**, inclusiv cu investitori particulari (Franța, Olanda, Italia), care s-a declarat disponibile de a investi în *Reparația Sălii festive la Liceul Teoretic din s. Bobeica, Construcția sălii sportive la Casa-internat din mun. Hîncești, Reconstrucția unui Bloc al Azilului pentru persoane în etate din s. Sărata Galbenă, Construcția unui Centru social multifuncțional pentru copii aflați în dificultate în s. Ciuciuleni, alocând în acest sens mijloace valorând 6,73 milioane de lei.*

Raionul Hîncești și-a înscris la activ câteva reușite semnificative, participînd la concursurile lansate în cadrul **Programului Operațional Comun „România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013”**. Cu siguranță, absorbția fondurilor europene a devenit un subiect foarte actual, presupunînd o dezvoltare continuă a abilităților specifice în elaborarea și formularea ideilor de proiecte, dar și o oportunitate de a atrage fonduri nerambursabile, extrabugetare. E de relevat că reprezentanții raionului Hîncești au fost destul de activi la I și,

mai ales, la cel de al II-lea Apel de solicitare a propunerilor de proiecte în cadrul Programului Operațional Comun „România-Ucraina-Republica Moldova 2007-2013”. Au fost înaintate nu mai puțin de **15 proiecte** cu o tematică variată, majoritatea ținând de infrastructura comunitară (construcția/renovarea apeductelor, sistemelor de canalizare, drumurilor etc.), restaurarea unor obiecte turistice de valoare rarisimă, eficiența energetică și utilizarea energiei regenerabile etc. Eforturile lor s-au concretizat în rezultate palpabile, beneficiari din raionul Hîncești învrednicindu-se de contracte de grant pentru următoarele proiecte transfrontaliere:

1. **„Dezvoltarea turismului transfrontalier prin restaurarea Conacului Manuc Bey, Complexului Mortuar Elena Ioan Cuza și Muzeului Blesciunov” (cu un buget total de circa 2,5 milioane Euro);**
2. **„Apă curată – întru beneficiul locuitorilor din spațiul rural” (peste 1,3 milioane Euro);**
3. **„Reabilitarea Curții Medievale Domnești Lăpușna pentru vizite turistice” (694,3 mii Euro);**
4. **„Energia – un bun transfrontalier” (770,2 mii Euro);**
5. **„Crearea unei rețele de formare profesională pentru administrațiile locale” (166,6 mii Euro);**
6. **„Uniți prin diversitate – tineri împărtășind din experiența practicării artei tradiționale și meștegugurilor” (166,0 mii Euro).**

În anul 2018 a fost lansat **Programul Operațional Comun „România-Ucraina-Republica Moldova 2014-2020”**. Au fost elaborate și prezentate 5 propuneri de proiecte în parteneriat (lista aprobată prin Decizia Consiliului Raional Hîncești nr. 02/15 din data de 29.03.2018 cu privire la aprobarea realizării și prezentării propunerilor de proiecte în vederea obținerii finanțării în cadrul Programului Operațional Comun România – Republica Moldova 2014- 2020. După mai multe etape de evaluare a fost aprobată lista de finanțare și lista de rezervă, mai jos prezentăm după cum urmează:

Spre finanțare: Proiectul "Să descoperim urmele lui Ștefan cel Mare împreună"; Prioritate: 2.1 - Conservarea și promovarea patrimoniului cultural și istoric, Bugetul și subvenția solicitate: 210 810,90 Euro / 189 729,00 Euro, Rolul jucat: Partener, Partner: Consiliul județean Vaslui.

Proiectul "SĂNĂTATEA ÎN MĂINI BUNE" - spitale mai mari, îngrijire mai bună, cei mai buni doctori pentru persoanele din zona de graniță, Prioritate: 4.1 - Sprijin pentru dezvoltarea serviciilor de sănătate și accesul la sănătate, Bugetul și subvenția solicitate: .472 739,71 Euro / 425 466,71 Euro, Rolul jucat: Partener, Aplicant: Consiliul județean Galați

Lista de rezervă:

Proiectul „UN NOU PAS SPRE VIITOR - Cooperare transfrontalieră pentru valorificarea patrimoniului cultural în Galați, România și Hîncești, Republica Moldova”, Prioritate: 2.1 - Conservarea și promovarea patrimoniului cultural și istoric, Buget și finanțare solicitate: 79 960,00 Euro / 71 960,00 Euro, Rolul jucat: Partener, Aplicant: Consiliul județean Galați.

Proiectul „Sănătatea pentru toți - Îmbunătățirea cooperării sectorului serviciilor medicale transfrontaliere prin lucrări de reabilitare a infrastructurii și acțiuni de

consolidare a capacității în zona țintă Hîncești, RM și județul Vaslui, România”, Prioritate: 4.1 - Sprijin pentru dezvoltarea serviciilor de sănătate și accesul la sănătate, Bugetul și subvenția solicitate: 1 281 737,08 Euro / 1 091 216,08 Euro, Rolul jucat: Aplicant, Partener: Consiliul județean Vaslui

Proiect „IstoricAnciv- Conservarea, restaurarea și promovarea patrimoniului istoric și cultural în România și Republica Moldova”, Prioritate: 2.1 - Conservarea și promovarea patrimoniului cultural și istoric, Bugetul și subvenția solicitate: 420 693,5 Euro / 378 624,15 Euro, Rolul jucat: Partener, Aplicant: Primăria Galați.

În acest context, autoritățile raionale sunt disponibile de a susține pe cei ce vor elabora și prezenta astfel de proiecte atât sub aspectul parteneriatelor, cât și al contribuției financiare, materiale, logistice, metodologice necesare. Suportul respectiv va fi orientat pentru scrierea proiectelor, elaborarea studiilor de fezabilitate, de fezabilitate, proiectelor tehnice și a întregii documentații de proiect ce se solicită pe parcurs. Credem că, astfel, se va face un pas sigur întru atragerea mai multor investiții și finanțări în raionul nostru.

Prinde contur în raion și noțiunea de **parteneriat public-privat**. În acest sens, s-a efectuat evaluarea situației existente și colectarea unei baze de date despre spațiile, terenurile, edificiile agenților economici și primăriilor, care nu sunt utilizate și ar putea fi puse în circuitul de producere și al prestărilor de servicii. În acest scop, s-au desfășurat un șir de întâlniri și mese rotunde cu investitori externi care activează în raionul Hîncești, agenți economici cu pondere, din domeniul construcțiilor, transporturilor etc. La aceste întruniri au fost invitați reprezentanți ai diferitor autorități centrale (ministere, departamente) și organizații donatoare, parlamentari.

În același timp, Consiliul Raional, în comun cu primăriile locale, asigură anual condiții și acoperire financiară pentru efectuarea în teritoriu a lucrărilor de construcții și reparații a circa 80 de obiecte de menire social-culturală.

Parteneriatele publice-privat se constituie pe baza principiilor tratamentului egal în cadrul procedurii de selectare a partenerului, transparenței, proporționalității, echilibrului, asigurării concurenței și libertății contractului, respectarea cărora reprezintă o condiție obligatorie.

Câteva cuvinte merită a fi spuse despre **parteneriatele externe**. E necesar să subliniem că pe parcursul mai multor ani raionul Hîncești și-a onorat obligațiunile în calitate de membru al Euroregiunii Siret-Prut-Nistru, prin intermediul căreia așteptăm o implicare mai activă în scrierea proiectelor și atragerea fondurilor. Un punct forte îl constituie existența relațiilor de parteneriat în baza Acordurilor de Cooperare bilaterale cu Consiliile Județene Prahova, Iași, Vaslui, Cluj, Neamț, Galați, Maramureș, Sectorul 6 al Municipiului București (România). Pe această filieră, au fost aduse și investiții binevenite pentru comunitățile din raion, cum ar fi:

- ▶ ***Din partea Consiliului Județean Prahova, România – 131 000 Euro:***
 - Proiectul „Reparația spațiilor de amplasare a Bibliotecii Publice Raionale „Antonie Plămădeală”, implementat în anul 2015, finanțat în valoare de 32,0 mii Euro;
 - Proiectul Renovarea și modernizarea sălii de ședințe Constantin Stere a Consiliului Raional Hîncești”, implementat în anul 2016, finanțat în valoare de 35,0 mii Euro;

- Proiectul „Construcția Unității de primire urgente a Spitalului raional din mun. Hîncești”, implementat în anul 2017, finanțat în valoare de 32,0 mii Euro;
- Proiectul „Reconstrucția Secției Geriatrie a Spitalului raional Hîncești din s. Nemțeni”, implementat în anul 2018, finanțat în valoare de 32,0 mii Euro.
- ▶ **Consiliul Județean Cluj, România – 380 000 Euro:**
 - Proiectul „Crearea Centrului de excelență în domeniul educației în raionul Hîncești”, implementat în anul 2019, finanțat în sumă totală de 150,0 mii Euro;
 - Proiectul „Construcția Laboratorului clinic anatomo-patomorfologic al Spitalului Raional Hîncești”, implementat în anul 2019, finanțat în valoare de 230,0 mii Euro.
- ▶ **Consiliul local al Sectorului 6 al Municipiului București, România – 200 000 mii Euro:**
 - Proiectul „Renovarea Casei de cultură raionale Hîncești”. implementat în anul 2019, finanțat în valoare de 200,0 mii euro.

Astfel, în decurs de 4 ani au fost atrase circa **711 131 Euro** datorită perseverenței conducerii raionului Hîncești și a eforturilor echipei Consiliului raional Hîncești.

Se preconizează lărgirea geografiei de noi parteneri externi (UAT și regiuni) ai raionului, cu încheierea acordurilor de cooperare similare, introducându-se în ele clause cu un specific practic și, în special, investițional mai pronunțat.

S-a urmărit și reacționat la ofertele și apelurile relevante lansate de diverse Ambasade acreditate în RM (SUA, Polonia, Germania, România, Departamente de Cooperare și Dezvoltare ale Guvernelor Austriei, Elveției etc.), prin care s-au depus propuneri de proiecte în vederea obținerii suportului pentru soluționarea mai multor probleme persistente în raion.

Toate aceste măsuri, destul de importante, s-au făcut și se fac în continuare, în primul rînd, pentru promovarea imaginii raionului Hîncești, susținerea agenților economici locali și atragerea investitorilor străini în raion în condițiile unui climat investițional îmbunătățit.

Principalele probleme

Principalele probleme în dezvoltarea businessului au fost identificate în baza analizei indicatorilor statistici, materialelor, prezentate de către APL, ținând cont de analiza situației generale din țară.

- Lipsa cadrelor de anumite specialități (în special, muncitori); nivelul scăzut de calificare a personalului
- Accesul limitat al IMM-urilor la finanțare
- 5. Insuficiența de informație și consultanță, necesare pentru crearea și dezvoltarea afacerilor
- Lipsa la antreprenori și potențialii antreprenori a competențelor necesare pentru crearea și dezvoltarea afacerilor
- Infrastructura de suport în afaceri subdezvoltată
- Politica de susținere a IMMurilor , realizată la nivel raional/local, insuficient de activă
- Cooperarea slabă a întreprinderilor, consolidarea insuficientă a comunității de afaceri, ceea ce împiedică consolidarea potențialului IMMurilor

- Bariere birocratice semnificative, legate de reglementarea și controlul antreprenoriatului
- Calitatea scăzută a climatului investițional din raionul Hâncești nu diferă de cel din republică.
- Identificarea surselor investiționale și capacitățile manageriale ale acestora în scrierea proiectelor investiționale și demonstrarea fezabilității acestora.

ANALIZA SWOT

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Dimensiuni semnificative ale sectorului IMM, determinate prin numărul de întreprinderi și contribuția lor la dezvoltarea economică a raionului	Accesul limitat al întreprinderilor, în special al IMM-urilor, la sursele de finanțare
Tendință constantă de diversificare a activităților economice practicate în raion	Lipsa infrastructurii de suport în afaceri
Promovare activă a mediului de afaceri la evenimente, concursuri, expoziții	Potențialul redus al IMM-urilor, cooperarea slabă a întreprinderilor și consolidarea insuficientă a asociațiilor de afaceri
Inventarierea patrimoniului public al APL	
Poziție fizico-geografică atractivă (35 km pînă la Mun. Chișinău)	Insuficiența personalului de anumite calificări și specialități din cadrul IMM
Existența unei structuri active în cadrul CR care se ocupă de cooperarea transfrontalieră și atragerea investițiilor;	Lipsa unei infrastructuri solide de susținere a afacerilor și atragerea investițiilor, genul incubatoare de afaceri, parcuri industriale, clustere, etc
Proiecte investiționale implementate și în curs de implementare din fonduri naționale și internaționale	Insuficiența instrumentelor de stimulare și atragere a investițiilor în raion, precum și instrumente neadecvate pentru promovarea climatului investițional în raion;
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Existența cadrului legislativ, care reglementează aspectele principale ale dezvoltării mediului de afaceri	Menținerea deficitului bugetului de stat și atractivitatea nu prea mare a țării /raionului pentru investitori
Elaborarea și punerea în aplicare la nivel național și raional a strategiilor și programelor pentru susținerea de stat a IMM-urilor	Migrația semnificativă a forței de muncă , în special în rândul tinerilor
Localizarea geografică a țării la frontiera cu	Posibilități financiare nesemnificative ale

UE, ceea ce permite mediului de afaceri să participe în cadrul programelor Parteneriatului estic, altor inițiative ale UE la frontierele externe ale sale	raionului pentru susținerea IMM-urilor
Vectorul pro-european în dezvoltarea țării, care permite de a primi consiliere și susținere financiară de la UE, unde businessul, inclusiv IMM-urile, sunt considerate ca fiind unul dintre factorii cheie ai dezvoltării economiei	Nivelul ridicat de sărăcie a populației, care nu contribuie la creșterea cererii pe piața internă
Posibilitate de atragere a investițiilor prin intermediul fondurilor naționale și internaționale	Climatul investițional al raionului puțin atractiv;

Concluzii și recomandări

În baza evaluării realizate a mediul de afaceri, și a profilului investițional al raionului, analizei SWOT, problemelor identificate și a cauzelor lor, propunem următoarele recomandări:

- Îmbunătățirea formării profesionale a personalului pentru întreprinderi prin reorientarea sistemului educației profesionale din raion asupra necesităților întreprinderilor
- Îmbunătățirea accesului la finanțare prin îmbunătățirea gradului de informare a antreprenorilor despre posibilitățile de finanțare, dezvoltarea parteneriatului public-privat, acordarea asistenței antreprenorilor în elaborarea proiectelor investiționale
- Stimularea cooperării și asocierii IMM-urilor, orientate asupra creșterii potențialului lor, ceea ce ar crea premise pentru export
- Susținerea cooperării întreprinderilor și creării/consolidării asociațiilor de afaceri
- Îmbunătățirea politicii de susținere a IMM-urilor
- Promovarea imaginii raionului, atractive pentru investitori
- Crearea unui profil investițional al raionului care ar scoate în evidență performanțele deja înregistrate în atragerea investițiilor și prezentarea principalelor domenii sau obiecte;
- Identificarea și dezvoltarea unei infrastructuri de suport a afacerilor;
- Crearea unor instrumente utile de intermediere a dialogului între diferite părți ale obiectului unei investiții
- Elaborarea conceptelor de proiecte investiționale care să comunice potențialilor investitori oportunitățile existente în cadrul raionului
- Asigurarea unui nivel maxim de dialog cu companiile locale și transparență în exercitarea funcțiilor și competențelor atribuite prin lege și care au importanță majoră pentru deciziile investiționale ale acestor companii
- Încurajarea inițiativelor antreprenoriale din partea comunității locale și susținerea acestora, dar nu aplicarea unor măsuri orientate împotriva comunității locale

- Sprijinirea investițiilor în alte forme de economii, cum ar fi economia socială (antreprenoriatul social) ceea ce aduce nu doar investiția în localitatea, dar și asigură sprijin diferitor pături sociale mai puțin avantajate

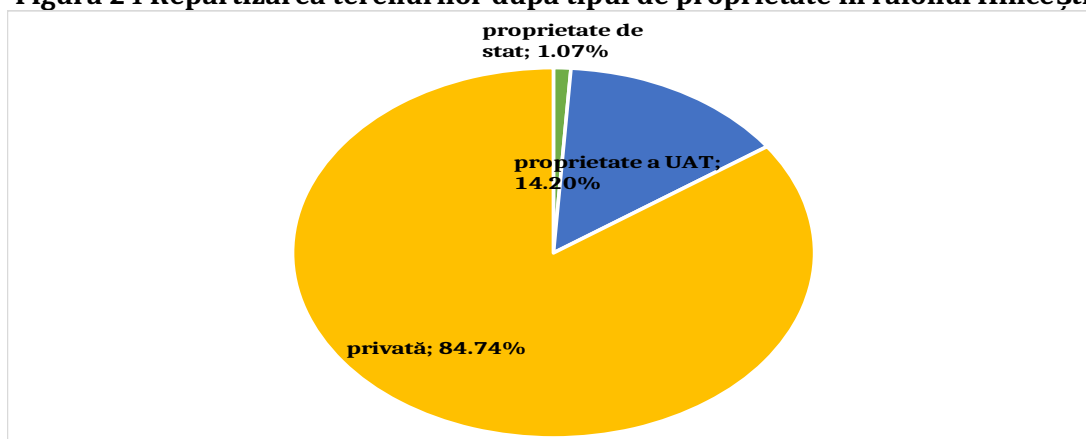
I.6.3. AGRICULTURA

Pământul este cea mai mare bogăție pe care o are Republica Moldova, iar agricultura este ramura primordială de activitate a întregii populații. Pornind de la aceste premise, menționăm că anume acest sector trebuie să fie baza dezvoltării economice a țării și vectorul principal de orientare a politicilor.

Cu toate acestea, la moment producătorii agricoli autohtoni au devenit necompetitivi pe piața externă și chiar internă, ritmul de majorare a importurilor de produse agroalimentare fiind în creștere. Agricultura în raionul Hîncești dispune de un potențial natural, uman, dar mai puțin economic de dezvoltare, existând decalaje mari în înzestrarea tehnică, productivitatea muncii, utilizarea de îngrășăminte, inovare în domeniu, cu toate acestea, prin politici coerente de modernizare, măsuri bine calculate și eforturi comune ale autorităților, producătorilor și exportatorilor putem contribui la reabilitarea și dezvoltarea agriculturii.

La moment, sectorul agricol din raionul Hîncești dispune de circa de 92990 ha terenuri agricole, inclusiv pământ arabil – 62193 ha, care în proporție de 85% sunt în proprietate privată Distribuția terenurilor după tipul de proprietate de stat – 994 ha sau 1,07 %; a unităților administrativ-teritoriale – 13200 ha sau 14,20 %; privată – 78796 ha sau 84,73 %.

Figura 24 Repartizarea terenurilor după tipul de proprietate în raionul Hîncești

Suprafața terenurilor agricole din fondul de rezervă al unităților administrativ-teritoriale – 12187 ha, inclusiv pământ arabil – 458 ha, pârloage – 323 ha, livezi – 10 ha, vii – 17 ha, plantații de nucari – 133 ha, plantații de dud – 27 ha, alte plantații multianuale – 1 ha, fânețe – 39, pășuni – 11179 ha.

Actualmente, în raionul Hîncești există trei sisteme agricole: *de subzistență, convențional și ecologic*. Privită prin optica forțelor de producție, agricultura este dominată de producția gospodăriilor casnice, ceea ce trădează caracterul ei fărâmițat și puțin rentabil. Astfel, agricultura mai rămâne o activitate de subzistență, ceea ce stimulează dezechilibrul ecologic între ecosistemele antropice și naturale, dozele mărite de fertilizanți, combustibili și pesticide.

În ultimii ani la nivel național agricultura ecologică câștigă o importanță din ce în ce mai mare și este într-o continuă extindere. Această dezvoltare este susținută de cererile crescânde ale consumatorilor pentru produse agricole ecologice, aceștia devenind din ce în ce mai conștienți și interesați de asigurarea sănătății prin consumul produselor, la care se adaugă și cerințele societății pentru o dezvoltare agricolă durabilă. În raionul Hîncești de

asemenea, se observă o tendință de tranziție de la agricultura convențională la agricultura ecologică. Astfel, tot mai mulți agricultorii sunt conștienți că produsele bio sunt la mare căutare și pe piața noastră și înregistrează succese în acest domeniu.

Principalele culturi agricole din raionul Hîncești sunt: grâul, porumbul, floarea soarelui, strugurii. Conform evidențelor curente cu aceste culturi au fost însămânțate în anul 2019 58606 ha terenuri agricole. Bonitatea medie a terenurilor agricole din raionul Hîncești – 58 grade.

Tabel 34. Principalele culturi agricole din raionul Hîncești

Cultura	Anul 2018			Anul 2019		
	Suprafața, ha	Volumul global, tone	Productivitatea g/ha	Suprafața, ha	Volumul global, tone	Productivitatea g/ha
Grâu de toamnă	8000	24000	3.0	8500	28900	3.4
Porumb	25000	115000	4,6	25000	13000	5.2
Grâu de primăvară	1000	2300	2,3	1000	2200	2.2
Floarea soarelui	16000	32000	2,0	16000	38400	2.4
Orz de toamnă	1500	3300	2.2	2000	5600	2.8
Orz de primăvară	1500	2400	1.6	1500	2700	1,8
Struguri	8263	38144	4,61	8106	60713	7.49
- Pentru masă	2477	15000	6,05	2500	25000	10
- Tehnici	5786	23144	4,61	4606	26700	5.8
Mazăre	500	850	1.7	500	6400	2.8
Fasole						
Rapița de toamnă	400	720	1,8	500	1100	2.2
Legume	706	14700	20,82	1400	28000	20
Bostănoase	550	10000	18,18	550	11.500	21
Cartofi	100	2000	20,0	100	2200	22
Fructe	1960	40206	20,51	2958	38454	13
Înființarea plantațiilor viticole	39			33.87		
Înființarea plantațiilor pomicole	45			33.27		
Nuci				602	1083	1.8
Arbuști fructiferi				15	375	25
Altele (muștar Marar Pet.ect.)				130	260	2

Sistemul convențional este prezentat de societăți cu răspundere limitată, cooperative agricole și societăți pe acțiuni. Raionul Hîncești este reprezentat în total de 69 268 deținători funciari, care au în proprietate o suprafață de circa 72 297 ha terenurile agricole. După formele de proprietate acestea sunt reprezentate în următorul tabel.

Tabel 35. Terenurile agricole după formele de proprietate

Forma de proprietate	Nr. deținători	Suprafață, ha
1. Cooperative Agricole	4	4032
- de Întreprinzător	2	31
- de Producție	2	4001
2. Societăți pe Acțiuni:	4	87
- agricole	1	83
- ne agricole	3	4
3. Societăți cu Răspundere Limitată	150	23339
- agricole	132	23032
- ne agricole	18	307
4. Gospodării Țărănești	3211	8513
- până la 1 ha;	707	425
- 1 – 5 ha;	2313	4921
- 5 – 10 ha;	108	823
- 10 – 50 ha;	73	1586
- 50 - 100 ha;	2	220
5. Particulari, lucrători de sinestătători	27124	26756
6. Destinatarilor de loturi pomicole	332	17
7. Terenuri proprietate privată a statului	14	43
8. Terenuri proprietate privată a UAT	838	929
9. Mănăstiri, alte organizații de cult	2	170
10. Altele (întra/extravilan)	37589	8411
Total deținători funciari	69268	72297

Numărul existent de tractoare și mașini agricole permite ca procesele agrotehnice să fie îndeplinite în termeni optimi, practic în toate localitățile raionului.

La balanța agenților economici și persoanelor particulare sunt **2 163** tractoare, **598** cultivate, **489** semănători, altă tehnică necesară, care după numărul existent, în majoritatea localităților raionului permit ca lucrările agricole să fie executate în termeni optimi. Din numărul total de tractoare 28% anual nu se exploatează, în special tractoarele și tehnica agricolă revenită la cota valorică. Revizia tehnică anual trec aproximativ 69-72%.

Înnoirea parcului de mașini și tractoare în ultima perioadă a crescut cu aproximativ 19 – 21 %, ceea ce contribuie suficient la scăderea uzurii de la 92 % în anii 2000 la aproximativ 74 – 75 % la 01 ianuarie 2020. În alți 2 ani Parcul de Mașini și Tractoare s-a înnoit cu 62 unități de tractoare de diferite modele; remorci - 8 unități; combine - 3 unități; mașini agricole de diferite modele - 212 unități.

Sectorul zootehnic în raionul Hîncești este prezentat de bovine, porcine și păsări, nefiind însă ramura de bază a agriculturii raionului.

Tabelul 36. Structura sectorului zootehnic în raionul Hîncești

Denumirea	Anul 2019	Anul 2020

Bovine (capete)	14 503	14 436
Porcine (capete)	19 643	13 883
Ovine (capete)	51 338	47 140
Caprine (capete)	15 658	13 480
Păsări (mii capete)	1612,7	1705,8

Sectorul zootehnic din raionul Hîncești este afectat de aceleași probleme cu care se confruntă crescătorii de animale și păsări din întreaga țară. Evoluția acestui sector este determinată de capitalizarea întreprinderilor specializate în creșterea producției animaliere, diminuarea efectivului de animale și a suprafețelor culturilor furajere, calitatea redusă a efectivelor de animale, lipsa accesului la piețele de desfacere și concurența acerbă cu produsele de import, care prevalează asupra celor locale. Efectivul de animale din raion este concentrat în cadrul gospodăriilor casnice. În ultimii 5 ani acesta a cunoscut o reducere neuniformă, care de altfel, este o tendință urmărită și în ansamblu pe țară.

Diminuarea efectivului de animale în comunitățile raionului este explicată prin aceleași cauze, care justifică amplificarea acestui fenomen în ansamblu pe țară, cum ar fi politicile agricole necoerente în domeniu, eficiența redusă în sector, competitivitatea scăzută a produselor animaliere pe piața internă. La toate acestea, asupra diminuării efectivului de animale un impact esențial îl exercită și factorii locali: proprietățile funciare restrânse, deficitul de furaje și dominația clară în sector a gospodăriilor casnice, care nu sunt orientate spre piață și care sunt excluse din programele de stat orientate spre susținerea crescătorilor de animale.

Creșterea producțiilor animale, a randamentelor și calității produselor animaliere poate fi realizată prin menținerea unui echilibru dintre sectorul vegetal și animal. Creșterea efectivelor și îmbunătățirea raselor de animale pentru carne și lapte necesită a fi realizată odată cu creșterea suprafețelor ocupate cu culturi furajere și proteice. Susținerea ofertei locale de produse agricole presupune și creșterea asortimentului de producție animală. În condițiile locale pot fi relansate o serie de sectoare considerate în prezent secundare în agricultură, cum ar fi cunicultura, piscicultura și apicultura.

În vederea promovării și dezvoltării sectorului agrar precum și pentru susținerea producătorilor agricoli anual este aprobat fondul pentru subvenționare a producătorilor agricoli, aprobat anual de către Parlament sau Guvern. În anul 2020 mijloacele fondului de subvenționare au fost repartizate în cadrul a 3 măsuri de sprijin

1. stimularea investițiilor pentru procurarea tehnicii și utilajului agricol convențional
1. stimularea creditării producătorilor agricoli de către băncile comerciale și instituțiile financiare nebancale
2. stimularea mecanismului de asigurare a riscurilor în agricultură.

Astfel în ultimii 2 ani observăm o tendință de creștere a fondului de subvenționare atât la nivel național cât și raional. Dacă în 2018 valoarea totală a subvențiilor aprobată a fost de 18,9 mln lei, atunci în anul 2019 acesta a crescut pînă la 32,9 mln lei, sau cu 57,5%. Creșterea productivității necesită investiții, de aceea e necesară creșterea fondurilor de subvenționare în agricultură; o șansă pentru creșterea veniturilor obținute în sectorul agricol ar fi promovarea și facilitarea exporturilor de produse agroalimentare; trebuie să se

delimiteze cele mai competitive domenii din sectorul agrar și să se pună accent anume pe dezvoltarea acestora

Principalele probleme cu care se confruntă agricultorii

Printre principalele probleme cu care se confruntă agricultorii din raion Hîncești, pot fi menționate următoarele:

- ✿ Sectorului agricol este cel mai expus și vulnerabil față de riscurile naturale și schimbările climatice.
- ✿ Metodele de cultivare în rândul gospodăriilor țărănești de subzistență și în cadrul gospodăriilor casnice rămân tradiționale, cu un nivel scăzut de mecanizare și cu o productivitate redusă.
- ✿ Sistemele agricole ineficiente, structurile de piață subdezvoltate, parcelarea extensivă a terenurilor agricole sunt doar unii dintre factorii care determină potențialul insuficient pentru livrarea durabilă de produse agricole primare în cadrul lanțului valoric.
- ✿ Absența tehnologiilor agricole de o productivitate înaltă a dus la degradarea terenurilor ca urmare a nerespectării asolamentelor, eroziunii solului, defrișărilor, dar și a adaptării limitate a tehnologiei la schimbările climei.
- ✿ Cantitatea de îngrășăminte minerale și organice utilizate în agricultura raionului este insuficientă pentru menținerea fertilității solului.
- ✿ În cadrul sectorului zootehnic predomină producția de scară mică în gospodăriile particulare, unde se practică, de obicei, tehnologii extensive de producere, fapt ce a cauzat reducerea productivității acestui sector și intensificarea poluării localităților rurale.

ANALIZA SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Pondere mare a solurilor fertile și clima temperată continentală	Parcelarea excesivă a terenurilor
Acces la servicii de transport	Conexiuni slabe între agricultură și sectorul de prelucrare a produselor agricole
Tradiții de agricultură în cadrul populației raionului	Tendențe demografice nefavorabile ca îmbătrânirea, depopularea și migrarea în masă
Condiții favorabile pentru un spectru larg de activități agricole și ne-agricole	
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Dezvoltarea irigațiilor	Intensificarea hazardurilor naturale, extinderea proceselor de eroziune
Susținerea programelor de parteneriat public-privat cu utilizarea intensivă a forței de muncă în spațiile rurale	Calamitățile naturale în zonele limitrofe care se pot extinde și pe teritoriul Republicii Moldova
Elaborarea planului de consolidare a terenurilor agricole	
Dezvoltarea agriculturii specializate în microzone	

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Valorificarea potențialului comercial al traseelor naționale Chișinău-Leușeni și Chișinău-Giurgiulești.	

Concluzii și recomandări

Se propun spre analiză următoarele recomandări de remediere a problemelor din sectorul agricol al raionului Hîncești:

- ✚ Promovarea investițiilor în valoarea adăugată. Furnizorii de materie primă sunt mai sensibili față de fluctuațiile prețurilor decât furnizorii de produse finale sau semifabricate. Investițiile în mijloacele corespunzătoare de procesare, stocare și marketing sunt necesare pentru a reține veniturile în cadrul lanțului de producere și pentru reducerea fluctuației acestor venituri.
- ✚ Promovarea diversificării la nivel de exploatație agricolă, astfel ca riscurile să fie distribuite între un număr mai mare de agenți economici.
- ✚ Suportul exploatațiilor agricole mici în organizarea lor în grupuri, asociații și uniuni poate oferi posibilități importante pentru reducerea costurilor legate de penetrarea unor piețe noi și de prevenirea excluderii acestora de pe piețele agro-alimentare.
- ✚ Programele de instruire profesională și antreprenorială a tinerilor agricultori este necesară pentru stimularea lansării unor afaceri noi, dezvoltarea inovărilor și transferului tehnologic în agricultură.
- ✚ Investițiile în infrastructura de scară mică, inclusiv de conservare a solului și bazinelor acvatică precum și a zonelor umede poate reduce riscul evenimentelor dezastruoase (alunecări de teren , inundații, etc.), dar și a proceselor cronice cum ar fi eroziunea solului, scăderea nivelului apelor freatice etc.
- ✚ Restabilirea infrastructurii de irigare a exploatațiilor agricole din lunca râului Prut.
- ✚ Utilizarea materiei prime reziduale (paie, băligar de grajd, alte deșeuri organice) preponderent pentru îmbunătățirea calității solului și ca sursă alternativă de energie la nivel local.

I.7. POTENȚIALUL TURISTIC

I.7.1. SITUAȚIA ACTUALĂ A POTENȚIALULUI TURISTIC

Teritoriul raionului Hîncești cu cca 34 mii ha de păduri seculare este unul dintre cele mai împădurite din țară, cca 18,3 % din suprafața împădurită este conservată sub diverse forme de arii naturale. Cele mai mari ca suprafață sunt:

- Rezervația peisagistică „Pădurea din Hîncești”;
- Rezervațiile naturale de plante medicinale (Sarata Galbenă, Logănești);

Fondul silvic este exploatat aproape în totalitate în calitate de spațiu pentru vânătoarea reglementată. Pe teritoriul raionului sunt 2 izvoare cu apă minerală (Nemțeni, Mănăstirea Hîncu).

Obiective turistice din raionul Hîncești:

- *Complexul Istorico-Arhitectural Conacul Manuc-Bey*, situat în municipiul Hîncești. Din complexul inițial pînă la moment s-au păstrat 4 clădiri: Palatul Princiar, Casa Vechilului, Casa Iamandi, Castelul Vânătoresc. Turnul de Pază, s-a păstrat parțial, fiind într-o stare degradantă, suferind multiple distrugerii în perioada războiului 1941-1945.
- *Curtea Domnească Lăpușna* (partea subterană a unei vechi reședințe domnești de la „vama de pe Marele drum tătäresc”), în centrul satului s-au păstrat hrubele subterane ale fostei vămi din sec. al XV- lea, Biserica „Sf. Arh. Mihail și Gavriil”,(1818).
- *Cascadele din Ciuciuleni*, iazurile din cursul superior al râului Cogîlnic. Pe cursul superior, pe segmentul dintre mănăstirea „Cuvioasa Parascheva” și satul Ciuciuleni al râului Cogîlnic a fost stabilită prezența a 9 iazuri situate în cascadă unul după altul.
- *Moara cu aburi Mereșeni* a fost construită în anul 1912 de către Boierul Alexandru Leonard, dat fiind faptul că satul rămăse fără mori de vînt după cumplita furtună din 1896. Oloinița și moara au fost dotate cu tehnică modernă adusă din Germania și au fost invitați din Chișinău meșteri cunoscuți Efim Popcov și ginerele său Izot Orlov. Moara funcționează în prezent și este gestionată de către autoritățile publice locale.
- *Cetatea geto-dacică (sec. IV î.e.n.) din pădurea s. Stolniceni*. Potrivit documentelor, primele cercetări la cetatea geto-dacică au fost făcute acum opt decenii, în 1933, de către specialiști de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza de Iași”. Apoi, aproape un deceniu și jumătate, fortăreața este dată uitării. Urmează alți zece ani (din 1947 și pînă în 1957), de curiozitate. Materialele descoperite arată că această cetate a aparținut geto-dacilor.
- *Sala -muzeu ”C. Tănase”*(scriitor, lingvist, jurnalist, om politic). Sunt expuse Operele antume și postume ale autorului, obiecte personale, fotografii, tablouri care oglindesc viața și activitatea sa.

- *Muzeul de Istorie și Etnografie Mingir* Muzeul satului, fondat în anii 1960- 1980 de profesorul și primarul Feodir Mardari, avea drept exponate arme și muniții utilizate în cel de al doilea război mondial. În anul 2014 a fost inițiat un muzeu al vieții sătenilor, care este completat cu piese din viața cotidiană și cultura satului – stative de țesut, casa mare, obiecte de utilizare cotidiană
- *Muzeul de Istorie și Etnografie Ciuciuleni* este amplasat în centrul satului în fosta clădire a cârmuirii colhozului, fondat prin Decizia Consiliului Sătesc Ciuciuleni din 16.11.2004. Muzeul este inedit prin exponatele sale ce aparțin sec. XII-XIX.
- *Muzeul din s. Negrea* a fost deschis oficial la 18 mai 2016 și este inedit prin exponatele sale ce aparțin sec. XVII-XIX.
- *Complexului Memorial din comuna Mingir* este monumentul ridicat în memoria celor peste 900 de mingireni victime ale foametei din anul 1946-1947. Executat din granit cu o înălțime de 5 m, amplasat pe axa principală a Complexului, el este primul monument din Republica Moldova dedicate victimelor foametei din 1946 - 1947.

Totodată vinăriile din raion an de an tot mai mult joacă un rol important în promovarea raionului ca destinație turistică, fiind prezente în traseul turistic național. Astfel, acestea sunt vinăriile din regiunea Hîncești:

- S.R.L „Vinăria Hîncești,„;
- Vinăria Dealul Morilor, SRL „Fragolino”;
- Vinăria GȚ „Tronciu Nicolae”, s. Pereni.

Atracții turistice antropice

În raion s-au păstrat pînă azi vetre antice și medievale. La Stolniceni se găsește una din cele mai mari cetăți geto-dace din pămînt (sec. IV-III î.e.n.). La Lăpușna s-a păstrat partea subterană a unei vechi reședințe domnești de la „vama Lăpușna de pe marele drum tătăresc”. În centrul satului s-au păstrat hrubele subterane a fostei vămi din sec. al XV-lea. Biserica satului este ridicată pe fundațiile unei biserici din timpul lui Ștefan cel Mare.

În satele raionului sunt 39 de edificii de cult creștin ortodox, prezentăm cele mai impresionante:

- Soborul „Ioan Botezătorul” din s.Cărpineni (1912)
- Mănăstirea Hîncu
- Biserica „Sf. Arh. Mihail și Gavriil,, din satul Lăpușna.(1818)
- Biserica “Sf.Arhangheli Mihail și Gavriil” din s. Bujor (1780)
- Biserica „Sf. Gheorghe,, din s. Ciuciuleni (1913)
- Biserica “Sf.Apostoli Petru și Pavel” din s. Boghicieni (1884)
- Biserica “Sf.Apostoli Petru și Pavel” din s Mingir (1882)
- Biserica “Sf.Arhangheli Mihail și Gavriil”(1880)
- Muzeele existente din raionul Hîncești:
- Muzeul de Istorie și Etnografie din cadrul Complexului Istorico-arhitectural Manuc-Bey;
- Muzeul de Istorie și Etnografie Mingir;
- Muzeul de Istorie și Etnografie Ciuciuleni;
- Muzeul din s. Negrea;
- Punctele muzeistice din LT „Mihai Viteazul” Hîncești, LT din s. Lăpușna , gimnaziile satelor Fundul –Galbenei, Pășcani, Drăgușenii –Noi.

În raionul Hîncești activează următoarele unități de cazare: Hotel „Regal” și Hotel ”Raiax” din mun. Hîncești și următoarele pensiuni: SRL Cooperativa de producere „Luceafărul” s. Ciuciuleni, SRL „Huța Geo-Tur” s. Ciuciuleni. Taberele de odihnă pentru copii din raion sunt: „Privighetoarea,, din s. Bobeica, „Codreanca,, din or Hîncești.

Promovarea turismului la nivel raional este realizat prin intermediul activităților din cadrul muzeelor și prin intermediul sărbătorilor naționale și internaționale care sunt organizate anual:

- Zilele Europene ale Patrimoniului
- Zilele internaționale a Muzeelor
- Coverul Dorului
- Ziua Portului popular
- Sărbătoarea Mărțișorului
- De asemenea Direcția Cultură și Turism organizează în colaborare cu primăriile raionului un șir de evenimente:
 - tradiții și obiceiuri de iarnă,, în fiecare localitate, anual
 - bienalele: „Rampa teatrală,, din s. Mingir
 - festivalul folcloric „Miorița,, din s. Mingir
 - festivalul „Rosalia,, din s. Pașcani și Cornești
 - festivalul-concurs „ In memoria Angelei Păduraru,, din s. Nemțeni
 - festivalul folcloric „ Bujorel, floare de dor,, din s. Bujor
 - festivalul-concurs de muzică ușoară din or. Hîncești
 - festivalul internațional al etniilor din s. Sărata-Galbenă
 - festivalul „Toamna aurie,, or. Hîncești, ș.a.
 - prin intermediul mass-media, TV, rețelele de socializare.

Principalele probleme din mediul turistic

- Lipsa surselor financiare în bugetele locale la compartimentul „turism,,;
- Lipsa specialiștilor pregătiți în domeniul turismului și valorificării patrimoniului cultural;
- Conexiuni proaste între ofertele turistice (lipsa de produse turistice integrale atractive);
- Infrastructura slab dezvoltată (unități de alimentație publică, parcări, grupuri sanitare, puncte de comercializare a suvenirelor etc.);
- Obiectivele turistice nu sunt amenajate pentru vizitatori;
- Majoritatea atracțiilor turistice nu dispun de cazare;
- Căile de acces la obiectivele turistice lasă de dorit.
- Capacitatea insuficientă de management în activitățile de turism.

I.8. DOMENIUL CULTURĂ ȘI SPORT

I.8.1. INFRASTRUCTURA

Raionul Hîncești dispune de un număr mare de valori patrimoniale, cum ar fi muzee, monumente istorice și de artă, complexe arhitecturale, biserici și mănăstiri. Aici se poate de menționat soborul „Ioan Botezătorul” din Cărpineni, Mănăstirea Hîncu, Biserica din satul Lăpușna, Complexul arhitectural Manuc – Bey, Muzeul de istorie și studiere a Ținutului Natal din mun. Hîncești, găzduit de către Casa Iamandi, care ocupă un loc aparte și au valoare culturală de talie națională.

Tabelul 37. Valorile culturale ale raionului Hîncești

Denumirea	numărul
Case de cultură	47
Biblioteci	55
Instituții cu învățămînt artistic	4
Librării	2
Muzee	3
Sculpturi populare și troițe	6
Monumente de arhitectură	43
Monumente de arheologie	80
Biserici	29
Catedrale	1
Mănăstiri	2
Complexul istoric de valoare națională	„Manuc-Bey
Meșteri populari	187
Festivalul Internațional Interetnic ”Așa-i jocul din străbuni” .	bienal
Festivalul Vinului	anual
Festivalul Tradițiilor și Obiceiurilor de iarnă ”De urat v-am tot ura”	anual
Festivalul –concurs regional de teatru ”Rampa teatrală”	bienal
Festivalul-concurs al cîntecului pascal ”Hristos a Inviat”	bienal
Festivalul – concurs gastro-etnofolcloric ”Bujorel – floare de dor, dulce-i pîinea din cuptor”	anual
Festivalul – concurs al tradițiilor și obiceiurilor păstorești de primăvară ”Miorița”	bienal
Festivalul etnofolcloric ”Rosalia” .	bienal
Festiavlul – concurs de muzică ușoară ”Cîntecul – vibrația sufletului”	bienal
Concursul raional TVC	anual
Concursul raional al obiceiurilor de Dragobete	anual
Festivalul Inaternățional de Muzică – Mărțișor	anual
Festivalul național al Interpretilor de muzică populară consacrat inperpretei Angela Păduraru ”Cîntecul – bucuria vieții mele”	O data la 3 ani

Sursa: Direcția raională Cultură

1.8.2. CADRUL INSTITUȚIONAL ȘI SURSELE DE FINANȚARE

Finanțarea instituțiilor culturale este făcută din contul bugetelor locale. În anul 2019 din bugetul raional s-a alocat suma de 12, 4 mln lei, în 2020 această sumă este de 17319.3 mii lei, ceea ce constituie 40 % în raport cu anul precedent. Alocațiile pentru cultură calculate pe cap de locuitor sunt egale cu 90 lei. Capacitatea celor 47 case culturale este de 15,3 mii locuri de spectatori, ceea ce reprezintă 4,5 la sută din numărul total. Starea căminelor culturale este, în mare parte, nesatisfăcătoare și necesită reparații și investiții. Astfel în stare **Satisfăcătoare** sun **7** Case de Cultură, **13** necesită **reparație curentă** și **27 reparație capitală**, **4** din ele au statut de avariate și anume: Casa de Cultură **Brătianovca, Mereșeni, Negrea și Pervomaiscoe**. Totuși, în comparație cu alte raioane, autoritățile rluu Hâncești au marcat rezultate bune, prin renovarea caselor de cultură din or. Hâncești, s-le Sărata-Galbenă, Cărpineni, Secăreni, Călmățui, Pășcani, Pereni, Cornești etc.

Specialiștii Caselor și Căminele de Cultură, promovează, valorifică și păstereză patrimoniul cultural material și imaterial al raionului și localităților unde activează, promovează portul și obiceiurile tradiționale, cultivă gustul etic și estetic al locuitorilor, descoperă și promovează tinere talente, asigură odihna și agrementul populației etc. realizează mai multe funcții sociale și de socializare. Astfel, pe parcursul anilor 2016-2019 au fost organizate peste 10568 manifestări culturale. Activitățile cultural – artistice din raionul Hâncești care au un impact în viața culturală atât la nivel local cât și național sunt: Festivalul Tradițiilor și Obiceiurilor de iarnă "De urat v-am tot ura" (anual), Festivalul național al Interpretărilor de muzică populară consacrat inperpretei Angela Păduraru "**Cîntecul – bucuria vieții mele**", (O data la 3 ani) Festiavlul – concurs de muzică ușoară "**Cîntecul – vibrația sufletului**" (bienioal), Festivalul –concurs de teatru "**Rampa teatrală**", (bienioal), Festivalul Internațional Interetnic "**Așa-i jocul din străbuni**", (bienioal), Festivalul –concurs regional de teatru "**Rampa teatrală**" (bienioal), Concursul literar - artistic „La Izvoarele înțelepciunii” (anual) și Sărbătoarea Națională a Vinului (anual), ș.a.

Personalul antrenat în domeniul cultură (compartimentul case de cultură după raportul din 2019)

Persoane angajate – 150

Conform studiilor:

Superioare – 18

Medii speciale – 62

Medii generale - 70

Conform datelor Direcției raionale Cultură, numărul lucrătorilor din sistemul cultural este de **258 persoane** și acesta este insuficient, necesarul de specialiști calificați constituind încă **109 unități**.

Vîrsta medie în cultură constituie 50 de ani, iar acest fapt presupune existența unor mecanisme învechite de sensibilizare a interesului cetățenilor de a participa activ în viața culturală a comunității.

Conducătorii instituțiilor nu posedă cunoștințe și deprinderi de management în condițiile economiei de piață.

Potențialul cultural

Pe lângă cadrul funcțional și infrastructura specifică domeniului diagnosticat (case culturale, biblioteci, muzee, etc.) este foarte important de ținut cont de faptul că raionul Hîncești dispune de un potențial cultural, precum sunt numeroase colective de creație etnografică și de folclor și meșteri populari. Actualmente sunt cunoscuți 145 de meșteri populari, din care 10 sunt membri ai Uniunii Meșterilor Populari. Folclorul muzical are o valoare deosebită, fiind reprezentat de ansambluri etnofolclorice de adulți și copii, orchestre de muzică populară.

Numărul ansamblurilor folclorice și alte formațiuni

Conform ultimului raport în prezent pe teritoriul raionului Hîncești activează 22 colective artistice cu titlu model, 3 Centre de Meșteșugărit și 61 de cercuri și formații de amatori. Prezența acestui potențial uman a dus la organizarea mai multor festivaluri sus menționate care devin deja tradiție pentru raion și nu doar.

Obstacolele existente în practicarea meșteșugurilor populare sunt legate de lipsa organizării desfacerii pe piață a articolelor produse. Nu există un concept și nu este promovat produsul cultural, nu există un raport de interacțiune între regiuni, lipsește un schimb de informații, de produse cultural-artistice.

BIBLIOTECI:

Cele 55 de biblioteci din raionul Hîncești reprezintă 4,3 % din numărul total pe țară și au un fond total de carte egal cu 464219 exemplare, ceea ce constituie circa 3.5% din fondul total de carte pe republică. Structura fondului de documente al raionului Hîncești 2019:

Fig. nr. 25 Structura colecțiilor conform apartenenței lingvistice:

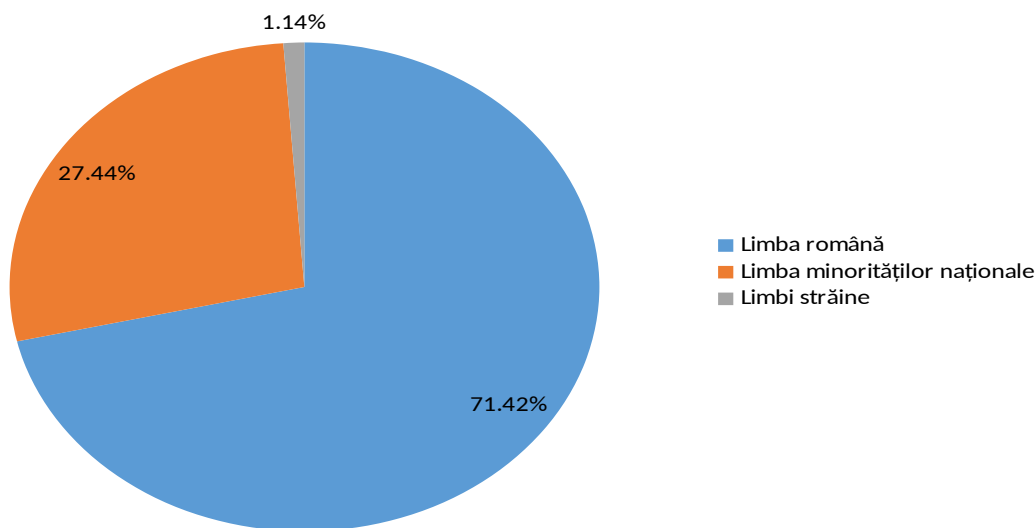

Fig. nr 26 Structura colecțiilor după conținut:

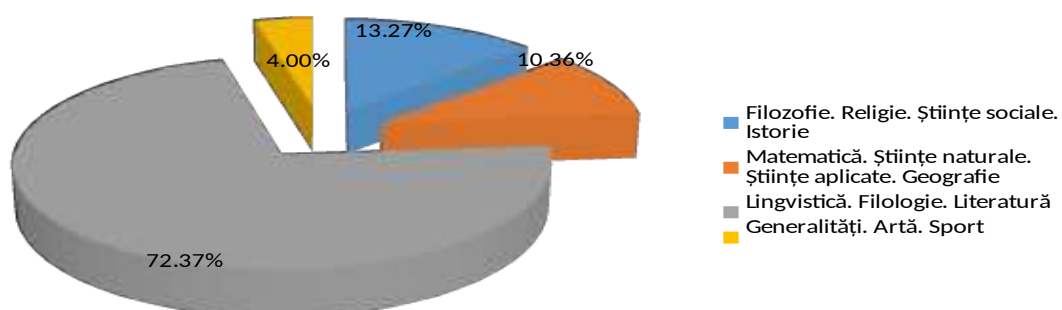
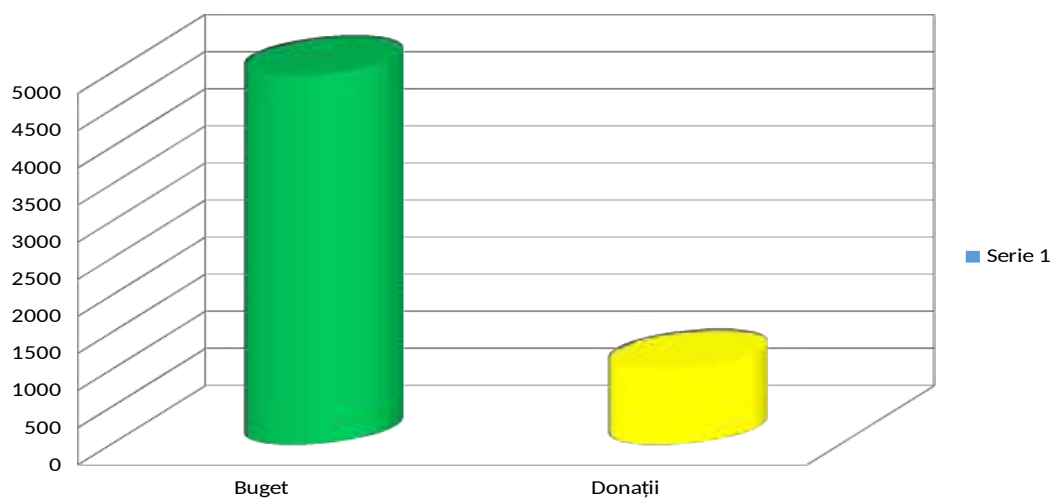
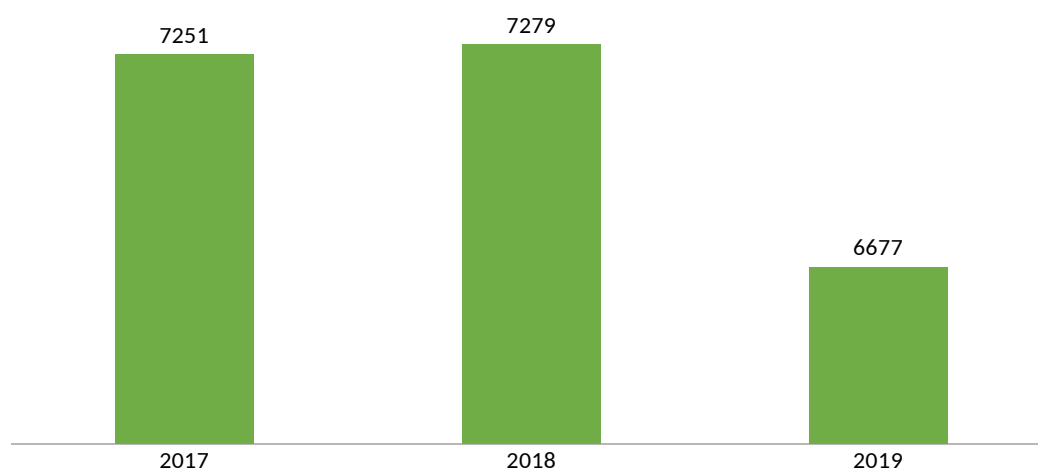

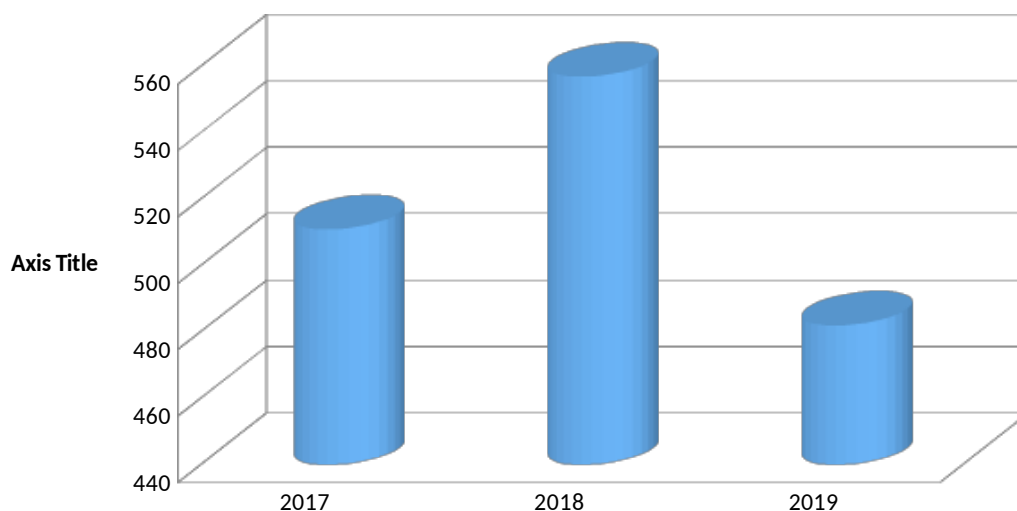
Fig nr. 27 Sursele de completare:

ACHIZIȚIA - carte

PERIODICA - ziare, reviste

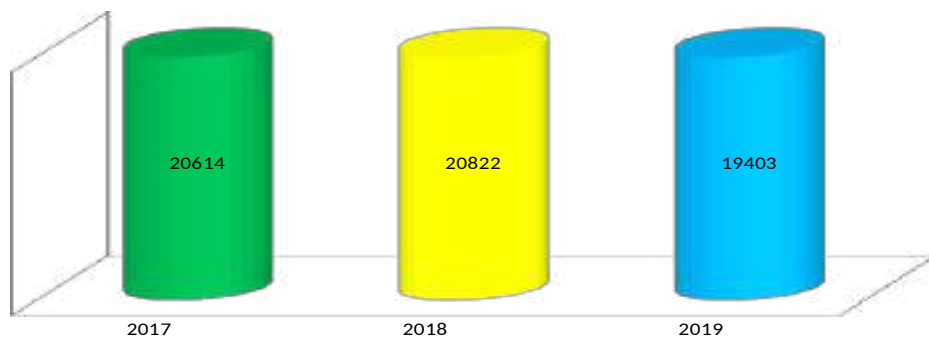

Tabelul nr. 38 Indicatori - Achiziția documentelor. Colecții

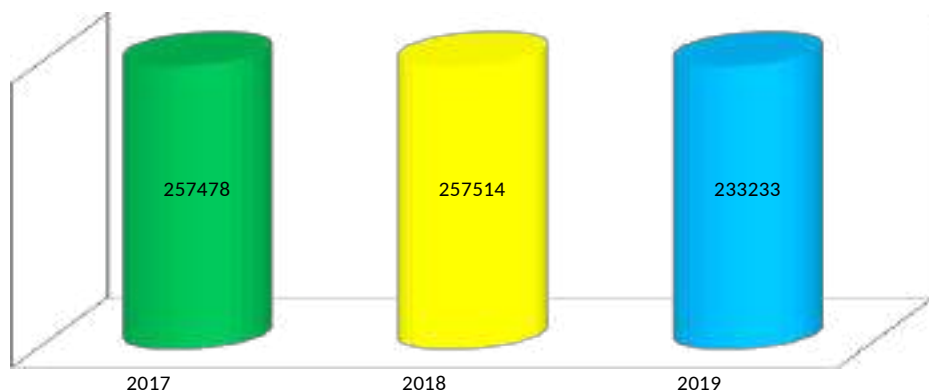
Achiziții per capita	0,054
Indice mediu de lectură	11,1
Indice mediu de circulație a fondului	0,45
Indice mediu de înnoire a fondului	70,4
Indice mediu de dotare (publicații):	
- Un locuitor	3,79
- Per utilizator	23,9
- O bibliotecă	8,14
Volumul muncii pentru un bibliotecar:	
- Utilizatori	289,5
- Împrumuturi (mii)	3,1
- Vizite (mii)	3,48

Fig. nr. 28 Servicii de bibliotecă și utilizarea lor:

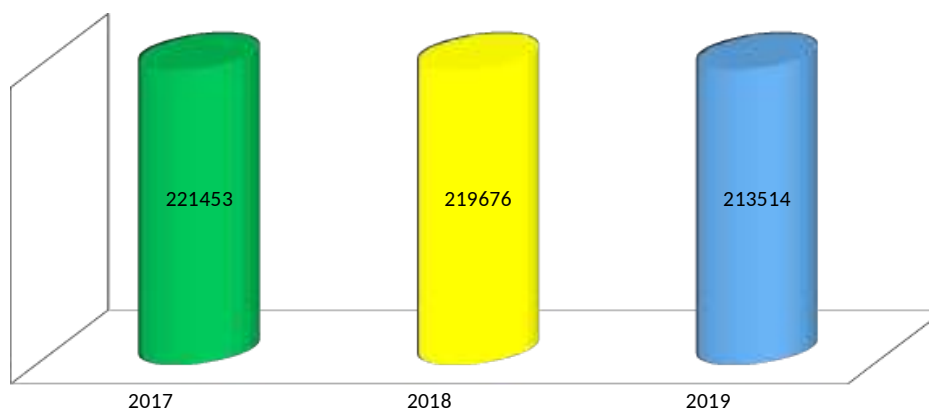
**Utilizatori activi
(număr utilizatori)**

**Intrări
(număr persoane)**

**Împrumuturi
(număr documente împrumutate)**

Tabelul nr. 39 Indicatorii de performanță:

Nr.	Denumirea indicatorilor	Perioada - 2019
<i>Dotări/facilități</i>		
	Spațiile pentru public per utilizator	17,7
	Locuri de lucru pentru public per utilizator	4,4
	Ore de funcționare în raport cu cererea	50/52
<i>Colecția</i>		
	Colecția per locuitor	3,8
	Colecția per utilizator	23,9
6.	Titluri adăugate stocului de documente per locuitor	0,04
	Titluri adăugate stocului per utilizator	0,26
	Rata de circulație a colecției	0,46
	Rata de înnoire a stocului de documente	70,4
<i>Acces</i>		
	Utilizatori total activi ca % din populație	15,9
	Intrări pe cap de locuitori	2,0
	Intrări pe cap de utilizator	12,1
	Împrumut pe cap de locuitor	1,75
	Împrumut pe cap de utilizator	11,0
15.	Rata de participare la activitățile organizate de bibliotecă per locuitor	0,15
16.	Rata de participare la activitățile organizate de bibliotecă per utilizator	0,9
17.	Calculatoare conectate la internet per utilizator	0,01
<i>Cheltuieli total</i>		
	Cheltuieli per populația țintă	45,4
	Cheltuieli per utilizator	286,3
	Cost per împrumut	26,02
	Cost per utilizator activ	286,3
	Cost per intrări la bibliotecă	832,1
	Cost titlu adăugat stocului de documente	1070,5
	Număr de ore de formare per bibliotecar	50,4
	Procentul din bugetul bibliotecii provenit din subvenții speciale, sponsorizări (proiecte) sau din resurse proprii (servicii cu plată) etc.	1,7

ÎNVĂȚĂMÂNT ARTISTIC

Tabelul nr. 40 Dinamica numărului de elevi din învățământul artistic

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Învățământul artistic						
Școala de Arte Hîncești	192 elevi	206 elevi	199 elevi	198 elevi	219 elevi	219 elevi
Școala de Arte Cărpineni	163 elevi	173 elevi	159 elevi	175 elevi	174 elevi	172 elevi
Școalade Arte S.Galbenă	105 elevi	112 elevi	102 elevi	119 elevi	120 elevi	115 elevi
Școala de muzică Lăpușna	34 elevi	36 elevi	40 elevi	45 elevi	86 elevi	83 elevi

Procesul educațional în școli este asigurat de cadre didactice calificate. Vîrsta medie a profesorilor și maeștrilor de concert este de 50 de ani. Pe parcursul anilor cadrele didactice au participat la activități de formare profesională continuă, obținând grade didactice.

Tabelul nr. 40 Cadrele didactice conform studiilor

	Școala de arte „T.Bătrânu”	Școala de arte din s. Cărpineni	Școala de arte din c. Sărata Galbenă	Școala de muzică din s. Lăpușna	Total cadre didactice
Studii medii	1	-	-	-	1
Studii medii speciale	6	7	5	2	20
Studii superioare	11	6	4	4	25
Studii post-universitare	4	1	-	-	5
					47 profesori

Tabelul nr. 41 Grade didactice obținute pe parcursul anilor 2015-2020

	Școala de arte „T.Bătrânu”	Școala de arte din s. Cărpineni	Școala de arte din c. Sărata Galbenă	Școala de muzică din s. Lăpușna	Total cadre didactice
Grad didactic Doi	11	4	5	1	21
Grad didactic Unu	-		-	-	-
Grad didactic Superior	-	1	-	-	1
Nu au grad	7	9	4	5	25

Examenul de evaluare finală, care este și un examen de absolvire, comportă un caracter intern, fapt care stimulează elevul și cadrele didactice la performanțe mai mari. În consecință, în anii 2015-2020, numărul absolvenților a constituit:

Tabelul nr. 42 Numărul absolvenților pe parcursul anilor 2015-2020

	Școala de arte „T.Bătrânu”	Școala de arte din s. Cărpineni	Școala de arte din c. Sărata Galbenă	Școala de muzică din s. Lăpușna	Total număr de absolvenți
2015	14 absolv.	19	13	2	48 abs.
2016	14 absolv.	20	7	2	43 abs.
2017	26 absolv.	15	6	2	49 abs.
2018	28 absolv.	12	6	5	49 abs.
2019	22 absolv.	15	9	5	51 abs.
2020	25 absolv.	19	6	2	52 abs.

Învățământul artistic este solicitat de copii cu vârsta între 7-12 ani.

Din gama de specialități oferită de instituțiile de învățământ artistic de specialitate, cele mai solicitate rămân a fi muzica și artele plastice.

Toate instituțiile au în gestiune spații de studii, care însă, corespund parțial necesităților educaționale. Această situație conduce la concluzia că infrastructura existentă este utilizată în totala capacitate a sa. În contextul declinului demografic, se păstrează numărul de instituții, capacitatea cărora este utilizată deplin și implică cheltuieli de întreținere justificate în raport cu calitatea studiilor.

Baza tehnico-materială a instituțiilor de învățământ artistic nu corespunde în mare parte cerințelor pentru veriga artistică. Instrumentele muzicale au depășit limita-termen de exploatare.

Tabelul nr. 43 Baza tehnico-materială

	Școala de arte „T.Bătrânu”	Școala de arte din s. Cărpineni	Școala de arte din c. Sărata Galbenă	Școala de muzică din s. Lăpușna	Total instrum. muzicale
Piane	14	7	8	5	34 pianе
Acordeoane	4	5	4	3	16 acord.
Viori	-	4	4	-	8 viori
Instrumente aerofone	-	2	2	-	4 i.aerof.
Țambal	2	2	1	-	5
Calculatoare	4	2	3	1	9 calcul.
Imprimante	2	1	1	1	4 impr.
TV - plasmă	-	-	-	-	
Cameră de filmat	-	-	1	-	1 c. film

Pentru absolvenții învățământului artistic (medii de specialitate și superioare) școlile de muzică și arte sunt neatractive, pentru că treapta de salarizare este una inferioară ce nu satisface doleanțele tânărului specialist.

Finanțarea instituțiilor de învățământ artistic nu se face în bază de performanțe și, respectiv, nu stimulează o administrare eficientă a resurselor.

Principalele probleme în domeniul culturii

- Lipsește o Asociație culturală în raion, care ar facilita activitatea culturală.
- Lipsește un parteneriat de colaborare public-privat sau cu alte state, în special cu România în domeniul cultural.
- Nu există relații de colaborare și schimb de informații, de produse cultural-artistice etc.
- Insuficiența fondului de carte în bibliotecile raionului.
- Colecții îmbătrânite.
- Lipsa rampei de acces pentru persoanele cu dizabilități în bibliotecile publice.
- Lipsește un post local de televiziune care ar asigura participarea oamenilor de cultură locali la TV, precum și promovarea culturii.
- Lipsește un concept de dezvoltare și promovare a potențialului cultural, precum și a produsului cultural autohton.
- Lipsește organizarea desfacerii pe piață a articolelor produse de meșterii populari.
- Conducătorii instituțiilor nu posedă cunoștințe și deprinderi de management în condițiile economiei de piață.
- Spații neconforme pentru activitățile didactice în instituțiile de învățământ artistic.
- Lipsește motivarea și posibilitatea de atragere a specialiștilor calificați în domeniu
- Interesul comunității (în special a tinerei generații) este foarte scăzut vis-a-vis de cultură.

ANALIZA SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Existența unei rețele de instituții de cultură, c/cultură, biblioteci.	Lipsește Cadrul de reglementare în domeniul Culturii la compartimentul Cultură
Asistență metodică calificată pentru lucrătorii din domeniul Culturii.	Prezența stereotipurilor în acceptarea inovațiilor.
Atitudinea activă, pozitivă și flexibilă în relațiile cu consumatorii de produs cultural.	Fluctuația și îmbătrânirea cadrelor.
Unicitatea și gratuitatea serviciilor oferite de instituțiile de cultură.	Fonduri insuficiente pentru achiziții (carte, instrumente muzicale, mobilier, ș.a.)
	Lipsa rampei de acces în instituțiile de cultură.
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Politica de finanțare pe bază de programe și proiecte.	Creșterea rapidă a prețurilor la achiziția de documente, consumabile, mobilier, instrumente muzicale, ș.a.
Conștientizarea de către lucrătorii de cultură a necesității stabilirii relațiilor de parteneriat cu APL-uri, ONG-uri, ș.a. în beneficiul comunității.	Percepția conservativă a comunității față de instituțiile de cultură.
Posibilitatea atragerii surselor extrabugetare pentru rezolvarea problemelor stringente.	Migrația masivă a populației, care duce la micșorarea numărului consumatorilor de produse culturale.

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
	Climatul socio-instabil din țară.

Concluzii:

1. Instituțiile de cultură din raionul Hîncești se doresc a fi instituții importante și utile pentru comunitatea raionului.
2. Instituțiile de cultură din raion vor fi deschise pentru inovare, creativitate, servicii informaționale, oferind suportul necesar pentru incluziunea socială a tuturor categoriilor de cetățeni.
3. Instituțiile de cultură din raion, în anii 2020-2027 vor fi parteneri activi de dezvoltare, centre de cultură, orientate spre promovarea activă a Obiectivelor Dezvoltării Durabile.

I.9. TINERET ȘI SPORT

I.9.1. NECESITĂȚILE TINERILOR DIN RAIONUL HÎNCEȘTI

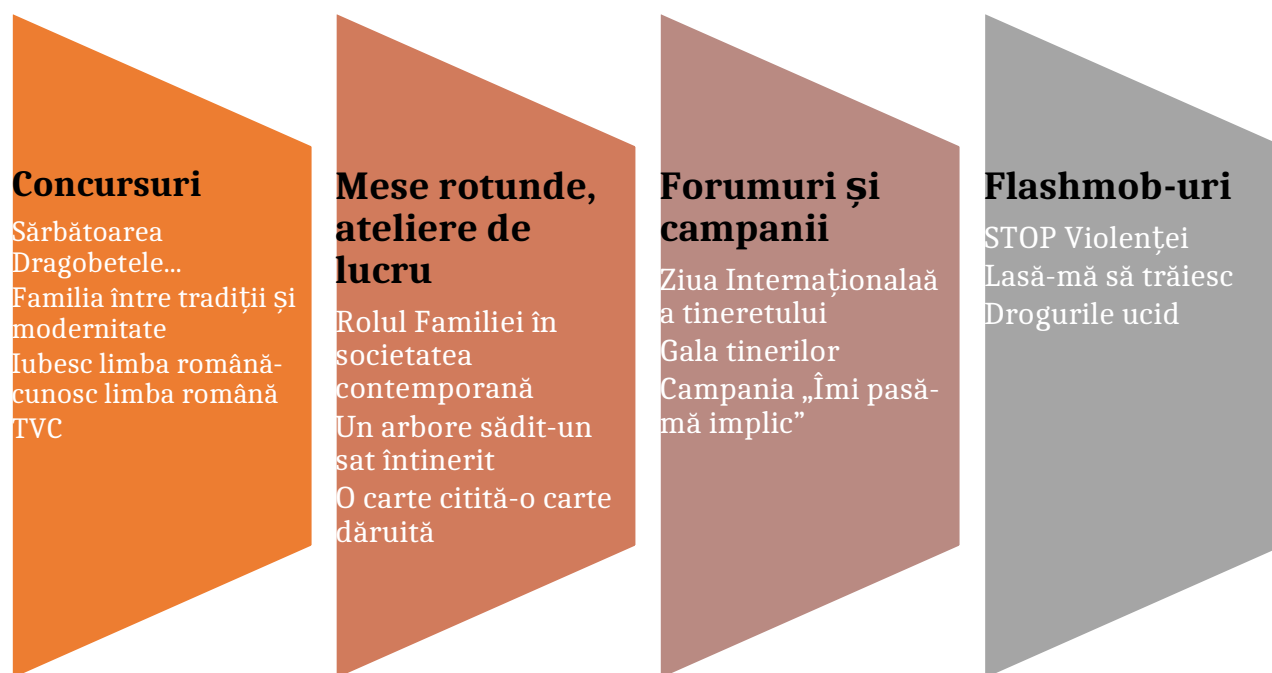
Tinerii reprezintă a patra parte din populația Republicii Moldova și totodată forța motrice în procesul de dezvoltare al țării. Din acest considerent, dezvoltarea sectorului de tineret este o prioritate și la nivel raional prin adoptarea și implementarea de politici efective ce vizează toate categoriile de tineri.

În cadrul Consiliului raional persoana responsabilă de dezvoltarea sectorului de tineret este specialistul principal din domeniul tineretului și sportului din cadrul Aparatului președintelui raionului. Totodată, la fel de importantă este cooperarea între specialistul consiliului raional cu alte instituții publice și societatea civilă pentru a soluționa în mod concordat problemele existente și a aduce valoare adăugată situației tinerilor în societate.

Parteneriatele comunitare sunt o politică promovată de centru, astfel în raionul Hîncești s-a reușit organizarea activităților bazat pe parteneriate cu: gimnaziile, liceele, colegiul și Școala profesională, Centrul Prietenos al Tinerilor din raion. Astfel avem active consilii locale și raionale de tineret în municipiul Hîncești, com. Sarata Galbenă, com. Cărpineni, com. Lăpușna, care participă activ, conștient și responsabil în viața comunității, manifestă interes și se implică în activitățile organizate.

Astfel în ultimii 3 ani activitățile principale din domeniul tineretului sunt reflectate în următoarea figură:

Figura nr. 29 Activitățile principale din domeniul tineretului organizate în raionul Hîncești

Baza analizei necesităților tinerilor din raionul Hîncești o constituie raportul ”Nevoile, aspirațiile și dificultățile cu care se confruntă tinerii din Republica Moldova”. Printre principalele probleme și necesități ale tinerilor sunt:

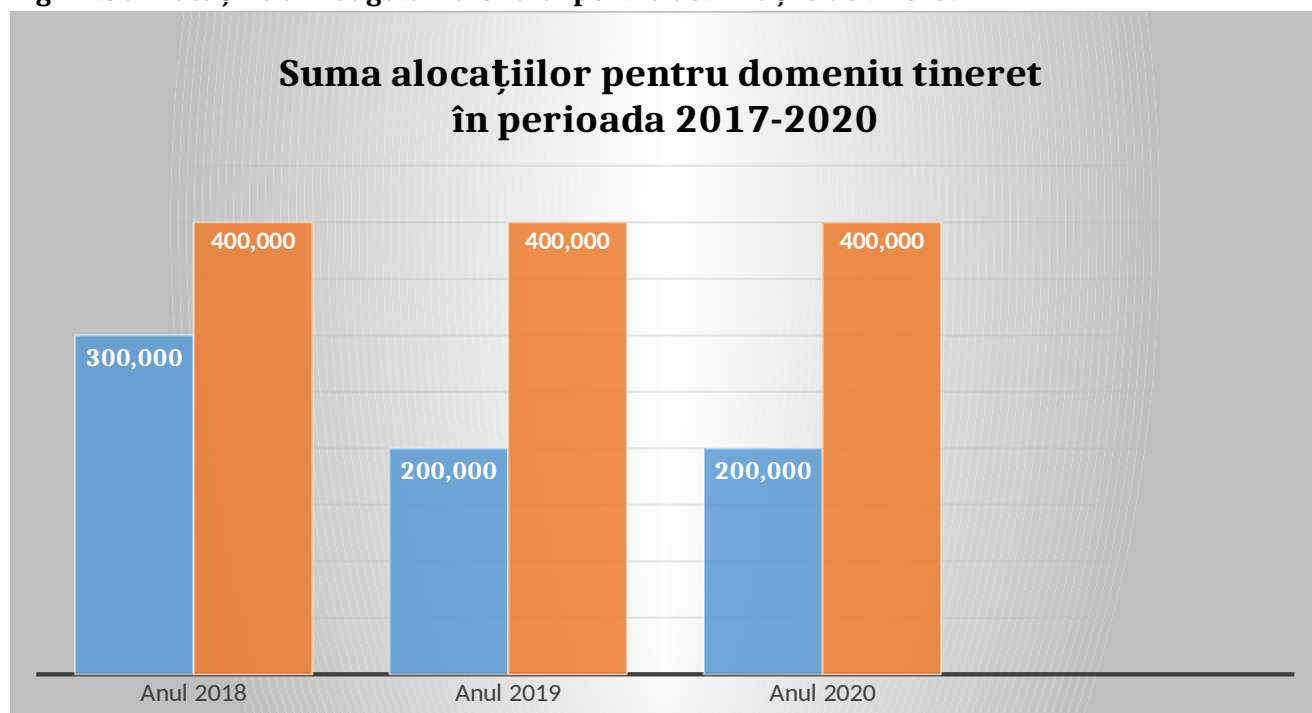
- Precedent al unui dialog limitat dintre tinerii raionului și administrația publică locală.

- Implicarea modestă a tinerilor în diverse activități culturale, cauzat de insuficiența unor asemenea activități.
- Frecvența de participare a tinerilor la activități, precum expoziții școlare, excursii, competiții sportive, festivaluri este una redusă.
- Încadrarea tinerilor în câmpul muncii. Percepția relativ înaltă despre lipsa condițiilor și oportunităților de angajare a tinerilor în câmpul muncii vorbește despre existența unui cadru limitat de angajare a tinerilor și de atragerea acestora în raion. Totodată, problema menționată este corelată cu un nivel relativ jos al competențelor și capacităților profesionale a tinerilor.

Printre principalele probleme pe piața muncii, în percepția tinerilor, sunt: salariile insuficiente, condițiile de muncă nefavorabile, lipsa locurilor de muncă, discriminarea pe criterii de vulnerabilitate, lipsa de informație privind locurile de muncă.

În urma analizei domeniului la nivel de raion se atestă o incluziune și implicare relativ joasă a tinerilor la viața socială. Pe de o parte această stare este cauzată de existența limitată a mecanismelor instituționale care să faciliteze acest proces, inclusiv interesul redus al agenților economici de a implica personalul tânăr, iar pe de altă parte, motivația scăzută a tinerilor de a participa la viața socială și economică în raionul Hîncești. Suma alocațiilor din bugetul raionului Hîncești pentru activitățile din domeniul tineretului în ultimii 3 ani, este reprezentat în figura 30.

Fig. nr.30 Alocațiile din bugetul raionului pentru activitățile de tineret

Printre principalele instituții din raion responsabile de viața socială a tinerilor este IP Centrul de Tineret Hîncești, care a fost fondat la data de 22.12.2017 avînd misiunea de a le asigura informarea, orientarea, consilierea, educarea și petrecerea timpului liber, contribuind la pregătirea integrării lor sociale și profesionale.

Scopul Centrului de Tineret este de a facilita dezvoltarea personală și socială a tinerilor, de a-i ajuta să-și realizeze potențialul, să obțină cunoștințe, abilități și aptitudini necesare pentru integrarea lor reușită în societate

Centrul este axat pe diferite tipuri de servicii, care urmăresc să contribuie la remedierea problemelor ce vizează tineretul:

- Participarea tinerilor în procesul decizional;
- Serviciu de formare și informare - Educație nonformală: discuții asupra diverselor tematiche, conlucrări cu ONG locale și alte instituții publice;
- Serviciu media pentru tineret.
- Servicii de voluntariat
- Serviciul de abilitare economică a tinerilor.

Deși, Centrul activează pe axele menționate, nu există nici o viziune instituțională de dezvoltare a acestuia și nici o direcție clară spre care segmentul tinerii din raion ar trebui ghidați. O necesitate stringentă, care ar pune bazele și ar înviora sectorul este, întâi de toate, elaborarea unei strategii de dezvoltare a Centrului și, respectiv elaborarea unei Strategii raionale de Tineret. Mai mult ca atât, crearea platformelor de comunicare și implicare a tinerilor în viața social-economică a raionului ar contribui la eradicarea diverselor probleme existente.

O altă problemă majoră care necesită abordată cu maximă responsabilitate este cea a mobilității/ transportarea tinerilor din mediul rural în cel urban sau/și asigurarea deplasărilor specialiștilor din domeniu (traineri, specialiști, voluntari) spre comunitățile rurale.

ANALIZA SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Existența Centrului de Tineret Hîncești	Insuficiența programelor de implicare și dezvoltare a tineretului
Existența parteneriatelor în domeniul tineretului cu diferite instituții și organizații de resort	Lipsa unei strategii raionale de dezvoltare a sectorului de tineret
Existența unui potențial calificat de tineri	Insuficiența pîrghiilor de stimulare a agenților economici privind atragerea, angajarea în câmpul muncii și motivarea tinerilor.
Existența Centrului de excelență pentru tinerii dotați	Dialog limitat dintre tinerii raionului și administrația publică locală.
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Existența programelor și proiectelor pentru tineri	Interes insuficient din partea tinerilor de a participa la viața socială și economică a raionului;
Existența agenților economici care necesită forță de muncă calificată; -	Migrația sporită a tinerilor din raion;
Accesibilitatea de a aplica la programe de graturi pentru tineret	Capacitatea instituțională și financiară insuficientă în domeniul tineretului;
Existența programelor de atragere a	Oportunități naționale de suport financiar a

diasporei în țară și stimularea acestora de a dezvolta activități economice sau de a se angaja în câmpul muncii	sectorului tineretului insuficiente; Situația economică precară;

Propuneri și Recomandări

- Incluziunea tinerilor din raionul Hîncești în viața socială prin organizarea diverselor programe raionale de incluziune;
- Sporirea competențelor profesionale ale tinerilor din raion;
- Facilitarea dialogului între agenții economici din raion și tineret;
- Elaborarea strategiei raionale de dezvoltare a tineretului.

I.9.2. INFRASTRUCTURA ÎN DOMENIUL SPORTULUI

În anul 2020 în raionul Hîncești erau atestate 130 de edificii sportive, din care 3 stadioane cu tribune de peste 500 locuri, 18 terenuri de baschet, 14 terenuri de fotbal (mai mare de 20x40m), 29 terenuri de mini fotbal, 20 terenuri de volei, 46 săli sportive (9m x 18m și mai mari), 43 terenuri amenajate în instituțiile de învățămînt preșcolar.

3 sali de forta (2 la Hincesti si una la Carpineni). Majoritatea din aceste edificii sunt într-o stare satisfăcătoare (excepție fac terenurile sportive).

În raion există o infrastructură slab dezvoltată ce ține de domeniul sportului profesionist. Există 3 școli de sport, Școala Sportivă Municipală Hîncești, Școala Sportivă Raională, Școala Sportivă Fundul Galbenei (se află la balanța Ministerului Educației, Culturii și Cercetării).

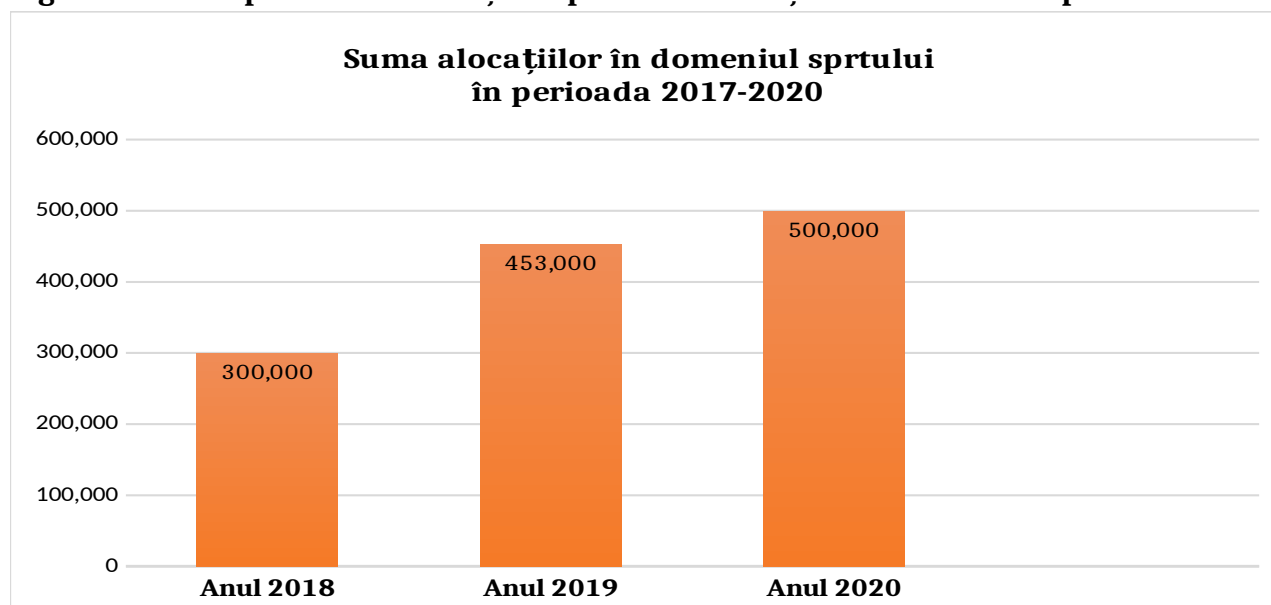
Totuși, școala sportiva raionala supervizeaza activitatea a 18 sectii sportive la 9 probe diferite - volei, fotbal, judo, box, lupte libere, greco-romane, orientare sportiva si atletism. In aceste sectii sint antrenati circa 400 copii din 12 localitati din totalul de 63 din raion.

Din cauza că raionul Hîncești nu are un spațiu destinat pentru sportul performant și lipsa inventarului sportiv, în anul 2014 a fost demarat proiectul privind construcția sălii polivalente cu o suprafață totală de 3200 m², valoarea inițială fiind de 30,8 mln. lei. La moment, construcția acestui edificiu încă nu este finalizată din lipsa resurselor financiare, până la momentul actual fiind investiți peste 22,0 mln. lei, iar valoarea totală s-a majorat peste 36,0 mln. lei.

Nu este dezvoltată și infrastructură sportivă adițională și una legată de agrement, cum ar fi spațiile verzi dotate cu inventar sportiv, benzi de ciclism, terenuri pentru sportul cu roțile, skateboard, bazin de înot etc.

Suma alocațiilor din bugetul raionului Hîncești pentru activitățile din domeniul sportului în ultimii 3 ani este reprezentat în figura 27

Figura nr. 31 Repartizarea alocațiilor pentru activitățile din domeniul sportului

Personalul antrenat în domeniul Sport

Conform datelor Consiliului local, numărul total de lucrători angajați în domeniul dat este de 88 persoane, dintre care 56 studii superioare, 7 studii medii, 25 fără pregătire specială, necesarul de specialiști calificați fiind de 125 de persoane.

Sectiile sportive au la dispozitie 30 de antrenori, din care 20 au studii superioare, 9 medii si 1 fara studii de specialitate. Necesarul de specialiști se estimează la numărul de 125 persoane. Această insuficiență de cadre calificate este consecința retragerii în masă din domeniul a specialiștilor, în special cei tineri, cauzate în primul rînd, de salariile mici ale lucratorilor din sport. Conducătorii instituțiilor nu posedă cunoștințe și deprinderi de management în condițiile economiei de piață.

Potențialul sportiv

Specialitățile de sport predominante sunt judo, fotbalul, tenisul de masă și luptele libere.. Aici se pot remarca antrenori emeriți ca Ilie Buiuc, Mihai Buiuc, Dumitru Sava (maestri în sport), Igor Untilă (antrenor de box), Sergiu Braguță (antrenor tenis de masă) și alți veterani în sport (Tudor Casapu Campion Olimpic Barcelona Haltere), precum și sportivi tineri cu performanță. Printre aceștia sunt: Ruslan Bodișteanu (dublu campion mondial participant la Jocurile olimpice - două ediții proba lupte libere), Valeriu Duminica (multiplu campion), Dorin Goțonoagă, Vadim Bocan (judo multipli campioni), Dorin Bucșa (box-campion național seniori campion european tineret, maistru internațional al sportului), Bucșa Nicolae (box-campion național U-22 , campion european, maistru în sport), Bucșa Adrian (box-campion național tineret, maistru în sport), Vozneacovschi Ștefan (box-campion național tineret, maistru în sport), Nicolae Foca (campion european la sambo), Mihail Dubceac (vice-campion european la sambo), Valeriu Bordeianu (medalia de bronz la Campionatul Mondial – Sambo), Doina Roșcovanu (vice-campionă europeană și medalia de bronz la Mondiale la lupte libere), Emilia Budeanu (medalia de bronz la Campionatul european), Alexandru Arcuș (multiplu campion național la box, campion mondial la kickboxing).

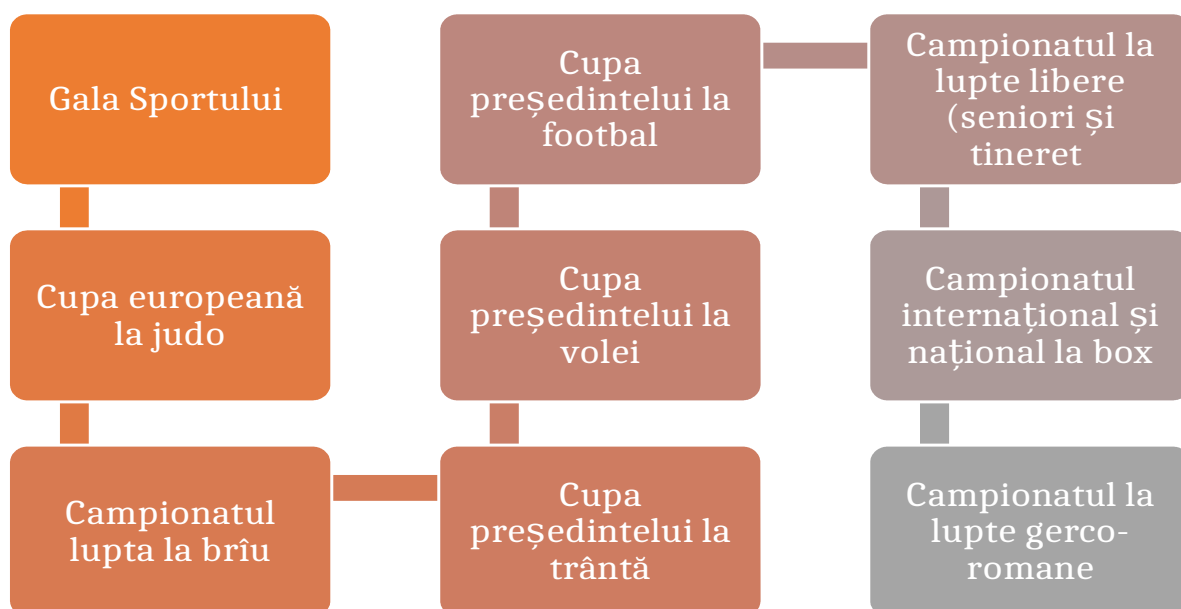
Activități sportive

În domeniul sportului, pe plan internațional, echipele sportive și sportivii din raionul Hîncești duc faima la diverse competiții. În afară de organizarea și desfășurarea acestor activități în fiecare an au loc diverse întruniri, seminare, ședințe, vizite de lucru cu specialiștii în domeniu.

În ultimii ani în raionul Hîncești au fost desfășurate peste 100 de competiții. În acest context, se dezvoltă sportul de performanță, în deosebi sunt participări în Campionatul Național de fotbal, la Campionatele Mondiale, Europene la box, judo, lupte libere. În fiecare an se organizează și se desfășoară în raion Cupa președintelui la fotbal. La volei, la trîntă, diferite probe de sport cu invitarea sportivilor din Republica Moldova și alte țări. Pe lângă sportul de performanță se dezvoltă și așa probe ca: fotbalul, minifotbalul, lupte libere, tenis de masă, volei, baschet, șah, joc de dame, etc.

Conform calendarului aprobat de către Consiliul raional Hîncești principal de activități în domeniul dezvoltării și promovării sportului în ultimii 3 ani sunt prezentate în figura nr. 32.

Figura nr. 32 Principalele activități sportive organizate în raionul Hîncești

Raionul Hîncești are drept carte de vizită în domeniul Sportului **Clubul Sportiv Petrocub** din comuna Sarata Galbenă, raionul Hîncești. Clubul Sportiv Petrocub este un club profesionist de fotbal și judo, fondat în anul 1999. Echipa de fotbal joacă în cadrul Diviziei Naționale, iar în ultimii 3 ani acesta s-a clasat pe locul 3. Rezultate care i-au permis participarea în Cupele Europene, unde echipa din raionul Hîncești a luptând pe teren cu echipele Osijek (Croatia 2018), AEK Larnaca (Cipru 2019) și Bačka Topola (Serbia 2020). Un alt succes al echipei Petrocub este că pe 30 iunie anul 2020, a câștigat în premieră Cupa Moldovei.

Echipa de judo a obținut în cei 20 de ani mai multe titluri naționale și internaționale. Printre componenții echipei actuale de judo a Clubului Sportiv Petrocub îi regăsim pe Dorin Goțonoagă sau Adil Osmanov, ambii antrenați de antrenorii emeriți Ilie Buiuc și Mihail Buiuc.

Numărul manifestărilor sportive pe parcursul ultimilor 5 ani a depășit numărul de 160, ceea ce reprezintă în mediu câte 2 evenimente pe lună. Începînd cu trimestrul II al anului 2020, din cauza pandemiei, majoritatea activităților au fost sistate.

Deși reușitele sportivilor de performanță a raionului sunt impresionante, activitățile sportive menite să educe un stil de viață sănătos și activ au un rol din ce în ce mai mic în viața tinerilor. Posibilitățile de a practica un sport sunt distribuite inegal între sate și oraș, între persoane cu diferit grad de asigurare financiară, între fete și băieți. Oportunitățile de participare în activități sportive sunt mai mari pentru băieți decât pentru fete. O parte redusă a tinerilor au posibilitatea de a frecventa cercurile pe interese, totuși, în timpul liber se practică sportul, circa 800 de tineri din raion frecventează cercurile sportive și participă la competiții pe diferite domenii ale sportului.

Un alt club care își desfășoara activitatea în raionul Hîncești este Clubul sportiv „Adversar”, unde se practică tenisul de masă. Acest gen de sport presupune viteză de reacție, rezistență psihică și o bună pregătire fizică, deasemenea dezvoltă memoria și îndemnarea. În cadrul

Clubului se antrenează copii începând cu vârsta de 7 ani. Conducătorului clubului sportiv este Braguță Sergiu.

În ultimii 5 ani în raionul Hîncești se depun eforturi în vederea dezvoltării infrastructurii sportului comparativ cu anii precedenți. Astfel în localități se susțin proiectele de reconstrucție și amenajare a stadioanelor, a sălilor de sport. În orașul Hîncești a demarat construcția unui complex sportiv multifuncțional care va promova modul sănătos de viață, mai cu seamă în rândurile tinerilor și va asigura condițiile optime pentru antrenarea sportivilor. Complexul multifuncțional va cuprinde 2 săli mari pentru judo, box, lupte libere, o sală de minifotbal și o sală de baschet, 1 sală de fitness, 1 sală de tenis de masă și o sală de forță dotate cu utilajul sportiv necesar. În exterior fiind planificat un teren de baschet, un teren de fotbal și un teren de handbal. Valoarea totală a acestui proiect se extindează la 33 mln lei.

Astfel în urma analizei domeniului la nivel de raion putem formula următoarele concluzii:

- Sălile de sport majoritatea sunt construite de tip standartizat, dar se investește în modernizarea acestora și dotarea cu inventarul și echipamentul necesar;
- Starea sălilor de sport în localități este una satisfăcătoare, iar în municipiu Hîncești se investește în modernizarea infrastructurii sportului.
- 3 instituții (LT "M.Lomonosov", ŞPG Horjești, ŞPG Fîrlădeni) nu dispun de săli de sport.
- Terenurile de sport sunt în incinta fiecărei școli (excepției face LT "M.Sdoveanu").
- În stare bună sunt 14 terenuri, altele 15 sunt în stare satisfăcătoare, iar 3 necesită reparații.
- Nu este dezvoltată infrastructura legată de agrement, cum ar fi spațiile verzi dotate cu inventar sportiv, bazin de înot, benzi de ciclism, terenuri pentru sportul cu roțile, skateboard etc.

ANALIZA SWOT

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Existența tradițiilor și sărbătorilor sportive	Lipsa specialiștilor în domeniu
Așezarea geografică favorabilă a raionului	Lipsa bazei tehnico-materiale pentru dezvoltării sportului în localitățile raionului
Rezultate remarcabile în sport;	Lipsa strategiilor de dezvoltare în domeniul sportului
Existența unei școli sportive	Lipsa unui parteneriat de colaborare public-privat în domeniul sportului
Existența unui stadion sportiv	Infrastructură slab dezvoltată ce ține de domeniul sportului profesionist și de agrement
Existența potențialului uman în domeniul sportului	Lipsa de inițiativă /motivare din partea populației
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Posibilitatea de a aplica cereri de proiecte sociale (acces la fonduri externe și granturi);	Migrarea tinerilor și sportivilor profesioniști spre alte raioane sau peste hotarele țării;
Posibilități de creare a parteneriatelor naționale și internaționale (publice/private);	Interesul limitat al populației față de sport; -

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
Existența specialiștilor calificați;	Degradarea situației sociale a populației.
Construcția Centrului Multifuncțional sportiv	
Programe naționale de susținere.	

Concluzii și recomandări

În rezultatul analizei efectuate privind reabilitarea situației în domeniul sportului în raionul Hîncești, se recomandă următoarele:

- Crearea condițiilor optime pentru atragerea cadrelor didactice tinere în domeniul sportului;
- Asigurarea instituțiilor de învățămînt cu inventar și utilaj sportiv necesar;
- Perfecționarea și instruirea continuă a cadrelor didactice;
- Consolidarea bazei tehnico – materiale a infrastructurii existente și crearea unei infrastructuri noi de agrement prin: atragerea fondurilor extrabugetare și prin crearea de parteneriat publice-private;
- Promovarea și motivarea tinerilor, care au succese sportive;
- Crearea unor posibilități reale și sensibilizarea populației, în special al tinerilor, privind importanța manifestărilor sportive și asigurarea unui mod sănătos de viață.

II. CAPITOLUL: ETAPELE PROCESULUI DE PLANIFICARE STRATEGICĂ

2.1. ELABORAREA STRATEGIEI DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ A RAIONULUI HÎNCEȘTI

Elementul principal al unei politici eficiente de dezvoltare economică a unei regiuni este o planificare strategică și orientată a eforturilor de dezvoltare, ceea ce presupune o structură instituțională adecvată, precum și o abordare bazată pe principii importante de participare și parteneriat de jos în sus.

Procesul de elaborare a strategiei ar trebui să evidențieze componentele regionale ale proceselor de dezvoltare și - prin aceasta - să identifice problemele comune de interes local. Aceasta ar trebui să stimuleze efectele sinergice și de complementare, care pot fi puse la dispoziția autorității locale numai concentrându-le pe punctele forte locale în domeniile selectate de activitate.

Elaborarea Strategiei de dezvoltare socio-economică a raionului Hîncești a fost un proces ce s-a derulat de-a lungul câtorva luni, în cadrul a 4 grupuri de lucru raionale. Grupurile de Lucru au fost formate prin dispoziția președintelui raionului nr. 95-d din 27.07.2020 din persoane reprezentative din diferite domenii de activitate (economie, infrastructură, protecția mediului, educație, medicină, turism, etc). Acesta a avut un caracter deschis și democratic. Rezultatele obținute au fost făcute publice, de-a lungul întregului proces, pentru a permite validarea acestora și realizarea unui feed-back veritabil asupra calității acestora.

La procesul de elaborare au participat specialiști din cadrul aparatului președintelui, reprezentanți ai administrației publice locale de nivelul I și II, instituții de educație și cultură, servicii descentralizate și desconcentrate din cadrul raionului Hîncești, consilieri raionali, s.a., în următoarea componență:

Iurie LEVINSCHI, Presedintele raionului Hîncești

Manic Valentina, Vicepreședinte, domeniul economic, lider de grup

Tănăse Lilia, Vicepreședinte, domeniul social, lider de grup

Dumitru CORNEI, Vicepreședinte, domeniul agricultură

Loghin Anatolie, consilier, Comisia consultativă de specialitate Buget și Finanțe

Bordeianu Radu, consilier, Comisia consultativă de specialitate Agricultură, comerț și ecologie

Podoleanu Ion, consilier, Comisia consultativă de specialitate Buget și Finanțe

Bobrov Valeriu, consilier, Comisia consultativă de specialitate Agricultură, comerț și ecologie

Tașcă Nicolae, consilier, Comisia consultativă de specialitate Învățământ, cultură și sport:

Terente Victor, consilier, Comisia consultativă de specialitate Sănătate și protecție socială

Brînză Nicolae, consilier, Comisia consultativă de specialitate Agricultură, comerț și ecologie

Maria RAȘCU, Șef, Secția Construcțiilor și gospodărie comunală

Elena NICHIFOR, Șef, Direcția Economie și Cooperare Transfrontalieră

Ghenadie Poalelungi, Șef Serviciu Direcția Economie și Cooperare Transfrontalieră Vasile

MARIN, Șef, Serviciu Direcția Economie și Cooperare Transfrontalieră

Zinaida BOTNARU, Specialist principal, Direcția Economie și Cooperare Transfrontalieră

Ion SÎRBU, Șef, Direcția Agricultură și Alimentație

Valentina TONU, Șef, Direcția Învățământ
Ion TULBU, Șef, Direcția Cultură și Turism
Tamara CĂLUGĂRU, Șef, Direcția Asistență Socială și Protecția familiei
Vasile Moraru Șef, Inspekția protecția mediului Hîncești
Petru CIUBOTARU, Șef, Spitalul raional Hîncești
Sahorova Natalia, Șef Centrul de Sănătate Hîncești
Vladislav CIUBOTARU, Șef, Direcția Ocuparea Forței de Muncă Hîncești

Elaborarea Strategiei de dezvoltare socio-economică a raionului s-a realizat în ședințe ale Grupurilor de Lucru, unde s-au identificat direcții strategice de dezvoltare, obiective și măsuri de intervenție necesare realizării acestora. După realizarea analizei socio-economice, au fost centralizate ideile emise în cadrul ședințelor Grupului de Lucru, care au generat dezbateri și în urma cărora s-a stabilit misiunea, viziunea și direcțiile de dezvoltare pe termen lung (6 ani).

Pe baza misiunii, viziunii și a direcțiilor de dezvoltare s-au elaborat în mod participativ obiectivele și măsurile de intervenție pentru fiecare domeniu analizat.

2.2. VIZIUNEA ȘI OBIECTIVE STRATEGICE

Ținându-se cont de premisele și necesitățile identificate în cadrul auditului socio-economic a raionului, având la bază tendințele de dezvoltare demografică, social-economică, a utilităților și serviciilor publice, s-a stabilit:

Viziunea: Raionul Hîncești în anul 2027

Raionul Hîncești în anul 2027 este o regiune activă și dinamică de dezvoltare, atractivă pentru investitori și turiști, cu infrastructură modernă și dezvoltată, economie durabilă, patrimoniu cultural valorificat, mediu ambiant curat, cu servicii publice de calitate pentru cetățeni activi și implicați, asigurînd incluziunea socială.

Stabilirea viziunii asupra dezvoltării strategiei:

În baza produselor existente și potențiale, a posibilităților de valorificare a oportunităților identificate, a posibilităților de eliminare a punctelor slabe și posibilitățile de prevenire a amenințărilor, a fost identificată viziunea strategică de dezvoltare, au fost stabilite obiectivele strategice și obiectivele specifice pe domenii de dezvoltare și au fost identificate acțiunile și indicatorii de monitorizare.

Stabilirea viziunii și a obiectivelor strategice au fost realizate în concordanță cu politicile și direcțiile generale adoptate de principalele documente strategice locale, regionale, naționale și europene.

Formularea obiectivelor strategice

Obiectivele Strategice sunt generale și sunt valabile pentru o perioadă de 6 ani. Acest cadru temporal a fost ales pentru a oferi o planificare durabilă pe termen lung. Planul de Acțiuni Strategic fiind elaborat/revizuit/completat în fiecare an. Identificarea Obiectivelor Strategice are la bază viziunea, orientarea strategică și avantajele comparative ale raionului.

Obiectivele operaționale stabilite urmăresc realizarea Obiectivului Strategic, constituind un scenariu pentru o perioadă de 6 ani. Deseori, OO(obiectivele operaționale) reprezintă o combinație între intervenții (proiecte) și formare de capacități.

Obiectivul strategic OS.1: Dezvoltarea infrastructurii și protecția mediului

Obiectivul strategic OS.2: Dezvoltarea economică și atragerea investițiilor

Obiectivul strategic OS.3: Servicii Publice, dezvoltarea socială protecția grupurilor vulnerabile, asistența medicală

Obiectivul strategic OS.4: Învățământ, cultură, turism și creșterea vizibilității raionului

Obiectivul strategic OS.5: Consolidarea APL și dezvoltarea parteneriatelor.

La rândul său, fiecare obiectiv strategic a fost desecat în mai multe obiective operaționale, care pe parcursul implementării Planului strategic în dependență de condițiile interne și externe au fost transformate în proiecte (unul sau mai multe). Metodologia dată permite de a folosi Planul Strategic dat în cadrul altor instrumente moderne de gestiune: bugetul de performanță, managementul de performanță, etc.

Strategia de dezvoltare socio-economică a raionului reprezintă un document de politică publică, care va ghida acțiunile Administrației Publice Locale, în următorii 6 ani, în vederea asigurării unui proces continuu și coerent de dezvoltare a localității.

III. CAPITOLUL: CADRUL OPERAȚIONAL AL STRATEGIEI

3.1. PLANUL STRATEGIC DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMIC AL RAIONULUI HÎNCEȘTI 2021-2027

PLAN DE ACȚIUNI
PRIVIND IMPLEMENTAREA STRATEGIEI DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ A RAIONULUI

OBIECTIV STRATEGIC: DEZVOLTAREA INFRASTRUCTURII ȘI PROTECȚIA MEDIULUI

Surse potențiale de finanțare: Bugetul de stat, Consiliul raional, Fondul Rutier, FNDR- Fondul National pentru Dezvoltare Regională, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD), Investiții străine, Finanțări directe,

Domeniul de intervenție/Proiectul		Locația/Teritoriu	Termen de realizare	Indicatori de monitorizare	Responsabili
Domeniul 1: Modernizarea și reabilitarea infrastructurii rutiere					
1.	Construcția drumului regional G 99 Leova-Leușeni, ce unește drumul expres M1(s. Leușeni, r. Hîncești) cu drumul republican R34 (or. Leova), care trece prin satele din Lunca Prutului.	Leova-Leușeni	2021-2027	40 Km	APL II Hîncești, Leova, Guvern
2.	Reparația drumului G100, Lăpușna –Mingir, porțiunea 0-2 km	Lăpușna –Mingir	2021-2027	2 Km	A P L I, II
3.	Lucrări de construcție a drumului Centurii Hînceștiului	Mun. Hîncești	2021-2027	2,2 km	A P L I, II
4.	Construcția podului peste Cogîlnic în regiunea Sălii polivalente	Mun. Hîncești	2021-2027	1 pod construit	A P L I, II
5.	Lucrări de reparație a drumului Drumului R33 Pașcani-Secăreni-Bolțun - M1	Lăpușna-Secăreni-Bolțun	2021-2027	23,3 km	A P L I, II, Guvern
6.	Lucrări de reparație a drumului de acces L510 Ivanovca – Cățeleni – Heleșteni (cu îmbrăcăminte din asfalt beton)	Ivanovca – Cățeleni – Heleșteni	2021-2027	0,77 km	A P L I, II, Guvern
7.	Lucrări de reparație a drumului L514 Buțeni – Fîrlădeni – Bozieni (cu îmbrăcăminte din asfalt beton)	Buțeni – Fîrlădeni – Bozieni	2021-2027	2,2 km	A P L I, II
8.	Construcția măsurilor anti erozive la drumul L515 de acces spre s. Dubovca	s. Dubovca	2021-2027	Nr. de măsuri	A P L I, II
9.	Lucrări de reparație a drumului L516 R34 de acces spre s. Sărata-Mereșeni (cu îmbrăcăminte din asfalt beton)	s. Sărata-Mereșeni	2021-2027	2,5 km	A P L I, II
10.	Lucrări de reparație a drumului L517 Sărata Galbenă – Valea Florii (cu îmbrăcăminte din asfalt beton)	Sărata Galbenă – Valea Florii	2021-2027	2,5 km	A P L I, II
11.	Lucrări de reparație a drumului L517.1 de acces spre s. Brătianovca (cu îmbrăcăminte din asfalt beton)	s. Brătianovca	2021-2027	3,5 km	A P L I, II
12.	Lucrări de reparație a drumului L520 Lăpușna – Stolniceni (cu îmbrăcăminte din asfalt beton)	Lăpușna – Stolniceni	2021-2027	4,0 km	A P L I, II
13.	Lucrări de reparație a drumului L520.1 de acces spre s. Șipoteni (cu îmbrăcăminte din asfalt beton)	s. Șipoteni	2021-2027	2,0 km	A P L I, II
14.	Lucrări de reparație a drumului L524 de acces spre s. Bălceana (cu îmbrăcăminte din asfalt beton)	s. Bălceana	2021-2027	1,4 km	A P L I, II
15.	Lucrări de reparație a drumului L525 de acces spre s. Negrea (cu	s. Negrea	2021-2027	1,5 km	A P L I, II

	îmbrăcăminte din asfalt beton)				
16.	Lucrări de reparație a drumului L-530 de acces spre s. Tălăiești	s. Tălăiești	2021-2027	14 km	APL II
17.	Lucrări de reparație a drumului L527 R33 de acces spre s. Boghicieni (cu îmbrăcăminte din asfalt beton)	s. Boghicieni	2021-2027	2,5 km	A P L I, II
18.	Lucrări de reparație a drumului L526 de acces spre s. Semionovca (cu îmbrăcăminte din asfalt beton)	s. Semionovca	2021-2027	3,0 km	A P L I, II
19.	Lucrări de reparație a drumului Buteni –Molesti(cu imbracaminte din asfalt beton)	Buteni -Molesti	2021-2027	8,6 km	A P L II, fondul rutier
20.	Lucrări de reparație a drumului Călmățui – Tălăiești	Călmățui – Tălăiești	2021-2027	2,5 km	A P L I, II
21.	Lucrări de reparație a drumului Cărpineni – Tălăiești	Cărpineni – Tălăiești	2021-2027	6,5 km	A P L I, II
22.	Lucrări de reparație a drumului Voinescu – G99 (Pogănești)	Voinescu – G99 (Pogănești)	2021-2027	3,5 km	A P L I, II
23.	Lucrări de construcție a drumului national Hincesti -Giurgiulesti	Hincesti - Giurgiulesti	2021-2027	182 km	ASD, Guvern
24.	Lucrări de construcție a drumului national Hincesti -Leuseni	Hincesti - Leuseni	2021-2027	45 km	ASD, Guvern
Domeniul 2. Modernizarea sistemelor de apă și sanitație					
1.	Construcția sistemelor de aprovizionare cu apă și sanitație a localităților din lunca râului Prut, raionul Hîncești (Bujor, Cățeleni, Cotul-Morii, Ivanovca, Mirești, Nemțeni, Leușeni, Obileni, Onesti)	Bujor, Cățeleni, Cotul-Morii, Ivanovca, Mirești, Nemțeni, Leușeni, Obileni, Onesti	2021-2027	120 Km	A P L I, II
2.	Studiu de fezabilitate și a proiectului tehnic al proiectului „Extinderea construcției magistralei regionale pentru aprovizionarea cu apă potabilă din sursa de captare de suprafață: municipiul Chișinău - satul Bardar (raionul Ialoveni) spre municipiul Hîncești (raionul Hîncești)”	Hîncești, Fundul Galbenei, Logănești Buțeni, Fîrlădeni, Bozieni, Bobeica, Mereșeni, Stolniceni, Sărata Galbenă	2021-2027	studiu de fezabilitate proiect tehnic	A P L I, II
3.	Construcția Apeductului magistral Sărata – Răzeși (raionul Leova) - Voinescu - Mingir, (raionul Hîncești)	Sărata – Răzeși (raionul Leova) - Voinescu - Mingir, (raionul Hîncești)	2021-2027	3.3 Km	A P L I, II
4.	Studiu de fezabilitate a alimentării cu apă potabilă a s.Poganesti, s.Cioara, s.Dancu, s.Calmatui si a extinderii rețelei spre Lapusna, Negrea, Sofia, Carpineni, posibilitatii extinderii ramurei Ciuciuleni, Dragusenii Noi	Raionul Hîncești	2021-2027	2 studii	A P L I, II
5.	Proiecte de extindere a rețelelor de canalizare in mun.Hincesti, s.Balceana,	Raionul Hîncești	2021-2027	30Km	A P L I, II

	s.Negrea, s.Sofia, s.Carpineni, Loganesti, Fundul Galbenei, Stolniceni, Dragusenii Noi, Bobeica, Lapusna, Pascani, Mingir, Boghicieni, Onesti				
6.	Implementarea proiectelor de constructie si extindere a apeductului paralel cu constructie a sistemelor de canalizare si statiilor de epurare pentru apele uzate	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. de Km	A P L I, II
Domeniul 3. Gestionarea eficientă a deșeurilor					
1.	Lichidarea gunoiștilor neautorizate	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. de gunoiști	A P L I, II
2.	Amenajarea gunoiștilor existente pentru deșeuri biodegradabile	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. de gunoiști amenajate	A P L I, II
3.	Crearea serviciilor de salubritate în toate localitățile raionului	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. de servicii	A P L I, II
4.	Promovarea activităților de conștientizare a publicului și formarea capacității de gestionare a deșeurilor	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. de activități	A P L I, II
5.	Autorizarea tuturor gunoistilor din teritoriul primariilor in conformitate cu prevederile Legii Nr.209 din 29.07.2016 privind deseurile.	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. gunoiști autorizate	Inspectia Ecologica de Stat
6.	Efectuarea unui studiu privind oportunitatea deschiderea unei întreprinderi de prelucrare/procesare a deșeurilor	Raionul Hîncești	2021-2027	1 Studiu elaborat	A P L I, II
Domeniul 4. Sistemul de încălzire, eficientizarea energetică și dezvoltarea surselor alternative					
1.	Construcția rețelelor de aprovizionare cu gaze naturale în localitățile Voinescu, Dragusenii Noi, Nemteni, Obileni, Cateleni pe baza proiectelor existente	Raionul Hîncești	2021-2027	10km	A P L I, II
2.	Renovarea și/sau extinderea sistemului de iluminare a străzilor principale și secundare prin localitățile Cioara, Cateleni, Nemteni, Voinescu, Ciuciuleni, Dragusenii Noi, Sofia, Crasnoarmeiscoe, Onesti, Dancu	Raionul Hîncești	2021-2027	20km	A P L I, II
3.	Utilizarea surselor alternative de energie pentru asigurarea cu agent termic instituțiile publice	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. De instituții	A P L I, II
4.	Efectuarea Studiului de fezabilitate privind posibilitatea producerii surselor alternative de energie(eoliană- in zona Prutului), (solara-in mun.Hincesti)	Raionul Hîncești	2021-2027	2 Studii elaborate	A P L II
5.	Extinderea rețelelor de aprovizionare cu gaze naturale în localitățile Carpineni, Mingir, Ciuciuleni, Buteni, Fundul Galbenei, Bobeica, Bozieni, Lapusna, Firladeni, Loganesti, Miresti, Sarata Galbena	Raionul Hîncești	2021-2027	25km	A P L I, II
Domeniul 5: Asigurarea unei dezvoltări durabile a teritoriului raionului și a localităților					
1.	Elaborarea Planului de amenajare a teritoriului raionului Hîncești	Raionul Hîncești	2021-2027	1 plan elaborat	A P L I, II
2.	Sprijinirea elaborării Planurilor Urbanistice Generale a localităților	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. de planuri elaborate	A P L I, II
3.	Acordarea asistenței la primăriilor in scopul elaborării / actualizării programelor si strategiilor de dezvoltare socio-economică	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. de primării	A P L I, II
Domeniul 6: Extinderea Fondului forestier și protecția mediului					

1.	Efectuarea unui Studiu privind curățirea și adâncirea albiei râului Cogîlnic pentru evitarea inundațiilor localităților din zonă	Mun. Hîncești	2021-2027	1 studiu elaborat	A P L I, Apele Moldovei
2.	Extinderea suprafețelor din gestiunea APL 1 si APL2, prin lucrări de împădurire a terenurilor degradate –nproductive.	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. de lucrări realizate Verificarea și controlul sectoarelor pentru extindere	A P L I, II Și alți deținători de teren degradat și neproductiv.
3.	Efectuarea lucrărilor de Regenerare si Ajutorarea Regenerării Naturale a Suprafețelor acoperite cu vegetație Forestiera.	Raionul Hîncești	2021-2027	Efectuarea controlului de stat în sectoarele împădurite cu monitorizarea sectoarelor în care s-a efectuat Regenerarea și Ajutorarea regenerării naturale.	A P L I, II și alți deținători de terenuri împădurite.
4.	Întocmirea Angajamentului Silvic la gestionarea fondului forestier din cadrul APL(1-2).	Raionul Hîncești	2021-2027	Identificarea de surse financiare pentru lucrări de amenajare silvica.	Anual. APL I, II

OBIECTIVUL STRATEGIC 2. DEZVOLTAREA ECONOMICĂ ȘI ATRAGEREA INVESTIȚIILOR

Surse potențiale de finanțare: Consiliul Raional; Parteneriat public – privat; FNDR- Fondul National pentru Dezvoltare Regională, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD); Fondul Internațional pentru Dezvoltare Agricolă (IFAD); Banca Mondială, USAID – Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltarea Internațională; OECD – Organizația pentru Cooperare Economică și Dezvoltare, Corporația Provocările Mileniului; AIPA – Agenția de intervenție și plăți pentru agricultură; MADRM, Programe ODIMM; FNFM. FA din Moldova, Finanțări directe și alți donatori.

	Domeniul de intervenție/Proiectul	Locația/Teritoriu	Termen de realizare	Indicatori de monitorizare	Responsabili
Domeniul 1: Dezvoltarea infrastructurii de afaceri					
1.	Elaborarea și implementarea proiectului privind crearea Incubatorului de afaceri	Mun. Hîncești	2022- 2027	Proiect elaborat și depus	ODIMM, DECT, APL II
2.	Consultanță și asistență pentru deschiderea și dezvoltarea noilor afaceri	Raionul Hîncești	2021- 2027	Nr. de consultații	ODIMM; DECT, APL II
3.	Suținerea dezvoltării și extinderii activității subzonei Economice Libere „Ungheni Business”	Raionul Hîncești	2021- 2027	Nr. de activități de promovare Nr. de agenți economici	Ministerul Economiei și Infrastructurii DECT, APL II

4.	Dezvoltarea brandului Produs de Hîncești: Facilitarea participării producătorilor locali la expoziții și târguri; Elaborarea materialelor de informare și promovare; Organizarea activităților de promovare a producătorilor locali; Elaborarea proiectelor privind dezvoltarea brandului Produs de Hîncești; Organizarea Tîrgului la Palat- Produs de Hîncești Inițierea parteneriatelor cu branduri similare;	Raionul Hîncești	2021- 2027	Nr. de târguri organizate, nr. de expoziții, nr. de publicații, nr. de campanii de promovare, nr. de proiecte elaborate, nr. de membri	DECT, APL II
5.	Elaborarea proiectului Crearea unei rețele de 3 puncte turistico-comerciale „Produs de Hîncești” pe traseul turistic din regiune	s. Leușeni, s. Rusca, mun. Hîncești	2022- 2027	Proiect elaborat și depus: 3 puncte turistico-comerciale create	DECT, APL II
6.	Inițierea unei campanii de încurajare privind cooperarea transfrontalieră a mediului de afaceri	Raionul Hîncești	2023- 2027	1 campanie realizată	ODIMM; DECT, APL II
7.	Elaborarea proiectului Crearea și implementarea proiectului privind crearea Platformei Industriale Multifuncționale	Raionul Hîncești	2022- 2027	Proiect elaborat și depus	ODIMM; DECT, APL II
8.	Informarea și susținerea organizării activităților de comercializare a produselor și serviciilor din raion	Raionul Hîncești	2021- 2027	Nr. de acțiuni de informare Nr. de regulamente elaborate /actualizate	DECT, APL I, II
Domeniul 2: Consolidarea capacităților agenților economici și promovarea culturii antreprenoriale					
1.	Activități de formare antreprenorială și de pregătire a managerilor	Raionul Hîncești	2021- 2027	Nr. Agenți economici instruiți	DECT ODIMM
2.	Diseminarea informației cu privire la programele și finanțările interne și externe diseminate în presă, panouri, poșta electronică, pagina web, rețele de socializare, alte forme inovative de informare	Raionul Hîncești	2021- 2027	Nr. Informații/ anunțuri diseminate	DECT
3.	Încurajarea și susținerea participării la concursuri, expoziții, târguri, vizite de studiu	Raionul Hîncești	2021- 2027	Nr. de participanți la evenimente	DECT
4.	Elaborarea și diseminarea materialelor de promovare a bunelor practici, publicații în mass-media și site-uri privind practici de succes	Raionul Hîncești	2021- 2027	Nr. de publicații elaborate și diseminate	DECT
5.	Creșterea gradului de atractivitate investițională: Organizarea, desfășurarea și participarea la evenimente menite să faciliteze acțiunile promoționale, contactele economice între mediul de afaceri și să promoveze oportunitățile de investiții; Actualizarea și diseminarea informației privind mediul investițional existent;	Raionul Hîncești	2021- 2027	Nr. de participanți la evenimente Nr. de evenimente organizate	DECT
6.	Susținerea și încurajarea serviciilor de consultanță și asistență pentru dezvoltarea abilităților și a mijloacelor specifice IMM-urilor pentru accesarea piețelor externe	Raionul Hîncești	2021- 2027	Nr. de agenți economici informați	DECT

				Nr. de evenimente organizate	
Domeniul 4: Sporirea competitivității sectorului agricol					
1.	Valorificarea potențialului agro-alimentar prin desfășurarea seminarelor, întrunirilor informative și consultarea agenților economici și persoanelor fizice interesate din domeniul agricol	Pe teritoriul raionului Hîncești în dependență de tipul evenimentului informativ: raional, zonal și local	2021-2027, în prima decadă a fiecărui an și după necesitate - lunar	Nr. de evenimente informative desfășurate; Nr. de agenți economici și persoane fizice informate	DAA; MADRM, Experți naționali, invitați
2.	Acordarea suportului metodologic și informativ în vederea creării structurilor organizatorico- juridice prin aplicarea metodelor pasibile de consolidare a terenurilor agricole	Com. Cărpineni, s. Caracui; com. Lăpușna; com. Mingir; Prin identificarea solicitanților – în alte localități ale raionului	2021-2027	SRL-uri, GȚ, CAP și SA și altele nou-formate; Suprafața terenurilor consolidat (ha)	DAA; MADRM, AIPA, Agenția Relații Funciare și Cadastru
3.	Acordarea asistenței metodologice pentru crearea Grupurilor de producători agricoli specializați tradițional în cultivarea culturilor cerealiere, viticultură, pomicultură și legumicultură	Com. Cărpineni; s. Ciuciuleni; s. Buțeni; s. Pogănești; s. Cioara, s. Dancu	2021-2025	Nr. de traininguri, seminare informative cu distribuirea setului de acte necesare; 6 Grupuri de beneficiari asistați	DAA; MADRM; AIPA; ODIMM; IFAD
4.	Acordarea de sprijin în elaborarea proiectelor pentru obținerea investițiilor în vederea modernizării exploatațiilor agricole	În localitățile raionului Hîncești la solicitare	2021-2027	Seminare; Adunări informative; Ghiduri, Pliante etc. distribuite	Consiliul Raional Hîncești; FNFM; FA din Moldova; IFAD; PARE 1+1; Proiectul „Livada Moldovei”
5.	Stimularea înființării/modernizării fermelor zootehnice în sectorul asociativ	Com. Bozieni; Buțeni; Logănești, Mingi; Cărpineni;	2021-2026	Creșterea volumului producției din carne și lapte, procente;	Consiliul Raional; MADRM; AIPA; Programe și

		Voinescu; Negrea; Cioara		Creșterea gradului de asigurare a pieței interne; 8 Ferme create: 4 - de ovine și 5 - de taurine	proiecte Investiționale; FNFM; FA din Moldova; IFAD
6.	Crearea unui centru logistic agroalimentar regional, modern și funcțional, susținerea și dezvoltarea piețelor agricole existente.	Va fi identificată în raionul Hîncești	2021-2027	Agenți Economici Persoane Fizice	Consiliul Raional. MADRM. Programe și proiecte Investiționale. FNFM. FA din Moldova. IFAD, Bănci comerciale.
7.	Construcția rețelelor de irigare pentru dezvoltarea activităților de antreprenariat în domeniul agricol prin acordarea asistenței la elaborarea proiectelor relevante	Zona Luncii râului Prut: a) Cioara, Dancu, Pogănești, Călmățui, b) Cotul Morii, Nemțeni, Ivanovca (1600 ha; 1200 ha); Zona râului Lăpușnița: Pășcani, Pereni, Lăpușna, Cornești (500 ha); Zona râului Cogîlnic: Ciuciuleni, Bobeica, Stolniceni, Logănești, or. Hîncești (600 ha)	2021-2027	Suprafața terenurilor irigate (3900 ha); Creșterea accesului antreprenorilor agricoli la infrastructura de irigare Creșterea oportunităților pentru dezvoltarea afacerilor	Asociațiile utilizatorilor de apă pentru agricultură; MADRM, AIPA; IFAD; FEN; PARE 1+1; ODIMM; Alți donatori
8.	Cooperarea cu instituțiile de profil pentru pregătirea și angajarea în câmpul muncii a tinerilor agricultori .	Or. Hîncești – Școala Polivalentă; Filiala Cărpineni; Raioanele megieșe cu Hîncești și mun. Chișinău	2021-2027	720 persoane instruite pentru angajarea în câmpul muncii; Demersuri dresate și Acorduri	MADRM; DAA; Agenții economici din raionul Hîncești care

				încheiate cu instituțiile de profil	necesită cadre tinere în domeniul agricol
9.	Extinderea suprafețelor de terenuri pentru cultivarea plantelor aromatice și medicinale . Încurajarea agenților economici pentru dezvoltarea industriei de extracție a uleiurilor etero-oleaginoase	6 localități din raion: Cioara, Buțeni, Valea Florii, intenționează satele, Drăgușeni, Ciuciuleni, Cărpineni	2021-2023	Ha de terenuri ocupate cu plante aromatice și medicinale; 6 AE antrenați în cultivarea plantelor și extragerea uleiurilor etero-oleaginoase	MADRM; Programe și proiecte Investiționale specializate; CR Hîncești. AIPA
10.	Crearea și/sau reabilitarea fâșiilor forestiere de protecție a câmpurilor agricole	Localitățile solicitante vor fi identificate în baza unui studiu privind suprafețele de terenuri supuse eroziunii solurilor	2021-2024	Suprafața (ha) de perdele forestiere create și reabilitate; Suprafețe de teren protejate împotriva eroziunii solurilor, reabilitate prin Proiectul MAC-P	DAA, Inspectoratul pentru Protecția Mediului; FEN; Proiectul MAC-P
11.	Sprijinirea agenților economici doritori de a practica agroturismul prin familiarizarea cu bunele practici existente în domeniu. - Organizarea sesiunilor de informare privind oportunitățile de dezvoltare în domeniul dat. - Sprijinirea practicii reprezentanților acestui sector la expoziții tematice, alte activități relevante.	s. Pereni; s. Buțeni, s. Cioara, mun. Hîncești	2021-2027	Obiecte agroturistice incluse în Traseul turistic raional; Fabrici și mini fabrici de vin, pensiune agroturistică create; Schimb de experiență cu actorii consacrați în domeniu atât în RM, cât și peste hotare, Nr. de sesiuni organizate; nr. de tineri instruiți	MADRM; Programe și proiecte Investiționale; AIPA; APL I și II din raion; APL înfrățite din Romania
12.	Sprijinirea schimbului de experiență și a transferului de know-how între producători, procesatori și distribuitori: - Organizarea și instituirea dialogului, medierea necesarului de produse între producătorii agricoli și întreprinderile de procesare	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. de întâlniri, ședințe comune, mese rotunde	DAA

13.	Acordarea suportului pentru amplificarea capacităților de păstrare și ambalare a producției agricole.	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. de întâlniri, ședințe comune, mese rotunde	DAA
OBIECTIVUL STRATEGIC 3: SERVICII PUBLICE, DEZVOLTAREA SOCIALĂ PROTECȚIA GRUPURILOR VULNERABILE, ASISTENȚA MEDICALĂ					
Surse potențiale de finanțare: Bugetul de stat, Consiliul Raional; Finanțări directe, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, parteneriat public – privat					
Domeniul de intervenție/Proiectul		Locația/Teritoriu	Termen de realizare	Indicatori de monitorizare	Responsabili
Domeniul 1: Modernizarea/ reabilitarea infrastructurii sociale					
1.	Reparația blocului A, blocului alimentar, construcția ascensorului din cadrul Azilului de bătrîni Sărata-Galbenă. Dotarea cu echipament.	Com. Sărata-Galbenă	2021-2027	Bloc reparat	Consiliul raional Hîncești ONG
2.	Construcția/reparația blocului alimentar, dotarea cu instrumentar la Centru pentru persoanele în etate în com. Nemțeni	Com. Nemțeni	2021-2024	Bloc reparat Bloc dotat	Consiliul raional Hîncești APL I ONG
3.	Dotarea cu echipament IT la Centul de plasament „Pasărea Albastră”. Reparația clădirii (interior și exterior)	Mun. Hîncești	2021-2027	Instituție dotată Bloc reparat	Consiliul raional Hîncești ONG
4.	Reparația capitala clădirii Centrului Maternal Pro-Femina	Mun. Hîncești	2021-2027	Bloc reparat Instituție dotată	Consiliul raional Hîncești ONG
5.	Crearea și modernizarea căilor de acces pentru persoanele cu dizabilități în instituțiile publice din raionul Hîncești	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. de instituții modernizate	Consiliul raional Hîncești ONG
Domeniul 2: Sporirea nivelului calității serviciilor sociale și sănătate prestate cetățenilor					
1.	Acțiuni de conștientizare cu privire la realizarea Programului de autoasigurare cu sânge, conlucrarea cu APL și CS	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. de acțiuni organizate Nr. de acțiuni comune realizate	CR Hîncești, Spitalul raional Hîncești, CS

					Ministerul Sănătății
2.	Implicarea Fondatorului în asigurarea AMP cu cadre în regiunile rurale prin acordarea locuințelor sociale, transport, facilități în achitarea serviciilor comunale.	Raionul Hîncești	2021-2027	Numărul lucrătorilor medicali asigurați	CR Hîncești,
3.	Conlucrarea cu APL în realizarea Programului Național de Combatere a Tuberculozei (asigurarea cu transport a persoanelor din grupele de risc pentru examinări anuale).	Raionul Hîncești	2021-2027	Numărul de APL care au participat la program	APL I CR Hîncești, CS
4.	Asigurarea copiilor pînă la 1 an din familiile social vulnerabile cu amestecuri lactate adaptate în scopul prevenirii mortalității și morbidității infantile.	Raionul Hîncești	2021-2027	Numărul de copii asigurați cu alimentație	APL I CR Hîncești, CS
5.	Organizarea cabinetelor de instruire a pacienților cu maladii non-transmisibile (diabet zaharat, astm bronșic, patologii cardiovasculare).	Raionul Hîncești	2021-2027	Monitorizarea cazurilor	CR Hîncești, CS
Domeniul 3: Fortificarea sistemului de sănătate					
1.	Reabilitarea Blocului terapeutic al Spitalului raional Hîncești	Mun. Hîncești	2021-2027	Edificiu reparat și dotat	CR Hîncești, Spitalul raional Hîncești, Ministerul Sănătății
2.	Reparația Blocului Boli infecțioase al Spitalului raional Hîncești	Mun. Hîncești	2021-2027	Edificiu reparat și dotat	CR Hîncești, Spitalul raional Hîncești, Ministerul Sănătății
3.	Crearea serviciului de reabilitare și consiliere psiho-neurologice și reparația capitală a blocului respectiv	Mun. Hîncești	2021-2022	Serviciu creat	CR Hîncești, Spitalul raional Hîncești, Ministerul Sănătății
4.	Construcția laboratorului clinic anatomo-patomorfologic al Spitalului Raional Hîncești	Mun. Hîncești	2021-2024	Edificiu construit și funcțional	CR Hîncești, Spitalul raional Hîncești, Ministerul Sănătății

5.	Asigurarea cu locuințe sociale a lucrătorilor medicali	Mun. Hîncești	2021-2027	Numărul lucrătorilor medicali asigurați % îmbunătățirii calității serviciilor medicale	CR Hîncești, Instituțiile medicale
6.	Dotarea Secției Consultative și Secției radiologie cu 2 aparate RX	Mun. Hîncești	2021	2 aparate RX achiziționate	CR Hîncești, Spitalul raional Hîncești
7.	Construcția Blocului administrativ al Spitalului raional Hîncești	Mun. Hîncești	2021-2027	Edificiu construit și funcțional	CR Hîncești, Spitalul raional Hîncești
8.	Dotarea Spitalului raional cu tomograf computerizat	Mun. Hîncești	2021-2027	Tomograf computerizat achiziționat	CR Hîncești, Spitalul raional Hîncești
9.	Suștinerea financiară a Programelor naționale și locale în sănătate	Mun. Hîncești	2021-2027	% Co - finanțare	CR Hîncești, Spitalul raional Hîncești
10.	Reabilitarea și modernizarea infrastructurii spitalului și teritoriului adiacent favorabil reabilitării pacienților	Mun. Hîncești	2021-2027	Procurări și reparații	CR Hîncești, Spitalul raional Hîncești
11.	Dezvoltarea serviciului de reabilitare medicală (procurări de utilaj, construcția bazinului de înot)	Mun. Hîncești	2022-2027	Edifici construit și funcțional	CR Hîncești, Spitalul raional Hîncești
12.	Reabilitarea clădirii Policlinici prin intermediul proiectului "SĂNĂTATEA ÎN MĂINI BUNE" - spitale mai mari, îngrijire mai bună, cei mai buni doctori pentru persoanele din zona de graniță, deus în cadrul - Programul Operațional Comun România - Republica Moldova 2014-2020.	Mun. Hîncești	2021-2023	Edificiu reparat(acoperiș, instalat ascensor, aripa radiografie reabilitată, amenajarea exterioară)	CR Hîncești, CSH
13.	Instalarea sistemului de termic la Centrul Medical Drăgușenii-Noi	Com. Drăgușenii-Noi	2021-2027	Sistem instalat	CR Hîncești,
14.	Reparația blocului alimentar la Spitalul Cărpineni	Com. Cărpineni	2021-2024	Bloc alimentar	CR Hîncești,
15.	Conectarea Centrelor de Sănătate și OMF din regiunile rurale la conducta de gaze.	Nemțeni, Cotul-Morii, Negrea, Sofia,	2021 - 2027	Nr. de instituții medicale gazificate	Consiliul Raional

		Bălceana, Horjăști, Cățăleni, Ivanovca, Pogănești, Cioara, Danco, Călmățui			Hâncești, CS Hâncești
16.	Dotarea Centrului de Sănătate Cărpineni cu Aparat Roentgen.	Cărpineni	2021- 2027	Aparat Roentgen	CS Hâncești, Consiliul Raional Hâncești
17.	Modernizarea rețelei de aprovizionare cu apă potabilă și canalizare a CS și OMF din raion.	6 Centrele de Sănătate, 21 Oficiile Medicului de Familie.	2021-2027	Nr. de instituții aprovizionate cu apă potabilă	CS Hâncești, Consiliul Raional Hâncești
18.	Îmbunătățirea infrastructurii drumurilor de acces și amenajarea teritoriului la edificiile OMF și CS din regiunile rurale.	Cioara, Danco, Pogănești, Nemțeni, Voinescu, Sofia, Fundul-Galbenei, Fîrlădeni	2021-2027	Nr. de edificii reparate	CS Hâncești, Consiliul Raional Hâncești
19.	Construcția Centrului Comunitar de Sănătate Mintală modern în or. Hâncești	CS Hâncești	2021-2027	Construcția Centrului	Consiliul Raional Hâncești, Primăria Hâncești
Domeniul 4: Crearea și diversificarea serviciilor alternative sociale și de sănătate					
1.	Prevenirea marginalizării vârstnicilor din viața socială prin crearea și dezvoltarea serviciilor sociale	Raionul Hâncești	2021-2027	Nr. serviciilor create / dezvoltate	CR Hâncești, DASPF ONG
2.	Asigurarea funcționării centrelor de zi pentru copii, caselor de copii de tip familial, serviciilor sociale destinate familiilor cu copii în situații de risc, dezvoltarea și extinderea acestora.	Raionul Hâncești	2021-2027	Nr. serviciilor funcționale / dezvoltate / extinse	CR Hâncești, DASPF ONG
3.	Crearea unui centru de plasament temporar pentru copii cu comportament deviant	Raionul Hâncești	2021-2027	Funcționalitatea Centrului creat / standarde minime de calitate	CR Hâncești, DASPF ONG
4.	Dezvoltarea serviciilor sociale pentru persoanele cu dizabilități și persoanele aflate în incapacitatea de a se îngriji individual	Raionul Hâncești	2021-2027	Nr. serviciilor sociale funcționale	CR Hâncești, DASPF ONG
5.	Crearea centrului de plasament temporar pentru persoanele cu boli psiho-neurologice	mun. Hâncești	2021-2027	Funcționalitatea centrului creat /	CR Hâncești, DASPF ONG

				standarde minime de calitate	
6.	Implementarea pachetului minim de servicii sociale (<i>aprobat în ședința Guvernului din data de 1 august 2018</i>) și dezvoltarea acestuia: 1) Serviciul social de suport monetar adresat familiilor/persoanelor defavorizate; 2) Serviciul social de sprijin pentru familiile cu copii; 3) Serviciul social Asistență personală.	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. beneficiarilor Sumele acordate	CR Hîncești, DASPF ONG
7.	Dezvoltarea serviciului social „Pachet alimentar unic” destinat persoanelor defavorizate	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. beneficiarilor; Nr. pachetelor acordate	CR Hîncești, DASPF ONG Agenți economici
8.	Crearea apartamentelor sociale pentru absolvenții instituțiilor rezidențiale și din servicii sociale (rămăși fără ocrotire părintească)	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. apartamentelor create, starea lor, funcționalitatea serviciului	CR Hîncești, DASPF
9.	Îmbunătățirea condițiilor de trai pentru persoanele în etate prin dotarea centrelor pentru persoane în vîrstă și persoane cu dizabilități cu echipamentul necesar (Aziluri, centre de plasament temporar)	Raionul Hîncești com. Sărata-Galbenă	2021-2027	Echipamentul oferit	CR Hîncești, DASPF ONG
10.	Asigurarea instruirii inițiale și continue a angajaților Direcției asistență socială și protecție a familiei	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. instruirilor	CR Hîncești, DASPF
11.	Asigurarea accesibilității a persoanelor cu dizabilități prin adaptarea și dezvoltarea infrastructurii sociale	Clădirile de menire socială / raionul Hîncești	2021-2027	Nr. clădirilor adaptate	CR Hîncești, DASPF ONG

OBIECTIVUL STRATEGIC 4: ÎNVĂȚĂMÎNT, CULTURĂ, TURISM ȘI CREȘTEREA VIZIBILITĂȚII RAIONULUI

Surse potențiale de finanțare: Bugetul de stat, Consiliul Raional; Finanțări directe

Domeniul de intervenție/Proiectul		Locația/Teritoriu	Termen de realizare	Indicatori de monitorizare	Responsabili
Domeniul 1: Asigurarea dezvoltării durabile a sistemului de învățământ					
1.	Modernizarea învățământului la nivel de sistem prin: ➤ <i>Promovarea și implementarea unor politici social-economice și educaționale, ce vor asigura dezvoltarea prioritară a învățământului, reușind:</i> ➤ includerea în Programele de dezvoltare strategică și în Planurile anuale de activitate ale instituțiilor educaționale din raion a	Raionul	2021-2027	100% create condiții optime de activitate în instituțiile de învățământ din subordine.	Direcția Învățământ Instituțiile de învățământ general din subordine

	acțiunilor necesare pentru realizarea obiectivelor cadrului normativ existent (Regulamentul de susținere și motivare a tinerilor specialiști, Regulamentul-tip de funcționare a instituțiilor de învățământ primar și secundar, ciclul I și II, Regulamentul-cadru cu privire la funcționarea Consiliului de administrație al instituției de învățământ general, Standardele de competență profesională a cadrului didactic, managerial), precum și a noilor politici educaționale elaborate. • <i>Asigurarea condițiilor de realizare a drepturilor cetățenilor la educație de calitate la toate nivelurile, urmărind:</i> ➤ Modernizarea permanentă a spațiului educațional la nivel de fiecare instituție; ➤ dezvoltarea bazei didactico-materiale a Centrelor de Resurse din 46 de instituții de învățământ; • <i>Fundamentarea și implementarea mecanismelor economice de dezvoltarea a infrastructurii sistemului raional de învățământ.</i> ➤ construcția rampelor de acces în instituțiile: LT”M.Eminescu”, LT ”Dm.Cantemir”, GMBoghiceni , LT”M.Lomonosov”, GM”A. Donici ”, GMBălceana, GM Bozieni, GM Bujor, GM ”A.Bunduchi”, GM Călmățui, GMCățăleni, GM”D.Crețu”, GM Dancu, GM Drăgușenii –Noi, GM Fundul- Galbenei, GM Logănești, GMMingir , GM”S.Anisei”, GMObileni, GMOnești, GMPaşcani, GM Pogănești. ➤ reparația drumurilor de acces spre școlile de circumscripție; • <i>Dezvoltarea și aplicarea consecventă a tehnologiilor informaționale și comunicaționale în procesul de predare, învățare, evaluare.</i> ➤ dotarea tuturor instituțiilor educaționale din raion cu echipament digital modern și asigurarea funcționalității avansate a acestuia; ➤ asigurarea funcționalității poștei electronice, site-ului fiecărei instituții prin serviciul de mentenanță;	Hîncești, instituțiile de învățământ Raionul Hîncești, instituțiile de învățământ Raionul Hîncești, instituțiile de învățământ		100 % asigurate cu TIC și unire la internet Centre de resurse dotate Rampe de acces construite în 22 de instituții 100 % asigurate cu TIC și unire la internet	
2.	<i>Asigurarea accesului la educația timpurie a tuturor copiilor de 3-6 ani prin:</i> • Extinderea numărului de grupe pentru copii de 2 ani în următoarele	Raionul Hîncești	2021-2027	99 % copii de vârstă preșcolară	DÎ, SPEM IET

	localități: Bobeica, Buțeni, Cățeleni, Cioara, Lăpușna, Logănești, Mereșeni, Mingir, Nemțeni, Hâncești gr.nr.3,4, Obileni, Sarata-Galbenă gr.nr.1. Asigurarea accesului copiilor de vârstă preșcolară din satul Cioara prin finalizarea lucrărilor de reajustare a unui bloc al gimnaziului. Sporirea ratei de instituționalizare a copiilor cu vârsta de 5-7 ani în vederea pregătirii către debutul școlar. Asigurarea accesului copiilor de vârstă preșcolară din satul Horodca la educație timpurie. Crearea Centrelor de resurse pentru copii cu CES în IET din localitățile: Buțeni, Sarata-Galbenă, Hâncești gr.nr.4. Asigurarea IET cu cadre calificate, prin identificarea potențialilor printre absolvenții gimnaziilor și liceelor și susținerea acestora prin burse. Efectuarea reparațiilor capitale în 4 săli/grupe din grădinițele: Cățeleni, Mingir, Hâncești nr.4, Sărata –Galbenă nr.1. Capacitarea cu mobilier a 44 de grupe din grădinițele: Bălceana (3), Bozieni(2), Cățeleni(2), Cioara (4), Leușeni(2), Negrea (3), Hâncești nr.1 (3), Hâncești nr.4 (5), Hâncești nr.6 (3), Hâncești nr.7 (3), Pereni (2), Sărata Galbenă nr.1(4), nr.2 (2), Pogănești (2), Fundul Galbenei (2), Boghicieni (2). Dotarea cu inventar modern a 36 de cabinete medicale din instituțiile de educație timpurie din localitățile: Bălceana, Bobeica, Boghicieni, Bozieni, Buțeni, Bujor, Caracui, Cărpineni nr.3, Cărpineni, Lăpușna, Cățeleni, Cioara, Ciuciuleni, Crasnormescoe gr.nr.1, Dancu, Drăgușeni Noi, Fundul Galbenei, Leușeni, Logănești, Mereșeni, Mingir, Negrea, Nemțeni, Hâncești nr.1,3,4,6,7, Onești.	Satul Cioara Buțeni, Sarata-Galbenă, Hâncești gr.nr.4. Cățeleni, Mingir, Hâncești nr.4, Sărata –Galbenă nr.1. Raionul Hâncești Raionul Hâncești	2021	școlarizați.	
3.	<i>Sporirea accesului și îmbunătățirea calității învățământului primar, gimnazial și liceal din perspectiva școlii prietenoase copilului.</i> Identificarea mecanismului de organizare a alimentării copiilor cu cerințe educaționale speciale, social-vulnerabili, transportați din ciclul gimnazial; Alocarea surselor pentru organizarea și funcționarea claselor și grupelor cu regim prelungit;	Raionul Hâncești	2021-2027	100% alimentați copiii din treapta primară și din familiile socialmente vulnerabile Nr.de grupe funcționale Nr.elevilor asigurați cu cămin	DÎ, SMCFC

	Asigurarea cu cămin a tuturor elevilor de liceu din instituțiile municipiului Hîncești;				
4.	<i>Respectarea cadrului normativ și instituțional care să asigure școlarizarea obligatorie a tuturor copiilor de 7-16 ani, inclusiv și a celor cu cerințe educaționale speciale.</i> Elaborarea și implementarea Planurilor instituționale de acțiuni pentru prevenirea abandonului școlar și absenteismului (Temei: Codul Educației, Ord. ME nr. 559 din 12.06.2015 „Instrucțiunea privind prevenirea și combaterea abandonului școlar și absenteismului” ,Legea nr. 140 din 14.06.2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc). Monitorizarea și susținerea prin Serviciile de asistență psihopedagogică a incluziunii educaționale a elevilor cu CES; Monitorizarea respectării procedurii transferurilor școlare ale copiilor în limitele raionului și în afara acestuia, evidența copiilor care emigrează și a materialelor confirmative prezentate de către părinți; Asigurarea intervențiilor complexe pentru prevenirea cazurilor de abandon, absenteism și neșcolarizare; Susținerea copiilor din familii cu venituri mici; Reducerea cu 10% a cazurilor de ANET în instituțiile educaționale din raion. Asigurarea securității vieții elevilor	Raionul Hîncești	2021-2027	100 % cuprinși cu școala copii de 7-16 ani. 100% elevi cu CES beneficiari ai serviciilor de asistență psihopedagogică Transfer școlar realizat corect Implicare în 100% dintre cazuri identificate 80% dintre copii social-vulnerabili sunt susținuți material Cazurile ANET sunt în diminuare	DÎ, APL
5.	<i>Asigurarea funcționalității Centrului Raional de Ghidare și Consiliere în Excelență Educațională</i> Recrutarea tinerilor capabili de performanțe și crearea grupelor de excelență în domeniile curriculare: preșcolar-primar, științe, limbă și comunicare, socio-umanistice; Selectarea profesorilor-animatori în baza criteriilor stabilite în Regulament; Elaborarea programelor și proiectelor în vederea asigurării resurselor materiale, curriculare, informaționale și financiare necesare desfășurării activității și asigurării implementării acestora;	Hîncești	2021-2027	Centrul raional de Ghidare și Consiliere în Excelență Educațională funcțional Numărul de locuri premiante în cadrul concursurilor republicane sport	DÎ, APL

	Formarea profesional-continuă a profesorilor-animatori; Asigurarea Centrului cu instrumente digitalizate moderne, softturi educaționale; Organizarea taberelor de vară pentru copiii dotați; Implementarea programelor de parteneriat.			cu 20% Încadrarea elevilor Centrului în competiții internaționale	
6.	Crearea unui Centru raional de instruire IT	Hîncești	2024-2027	Centrul de instruire IT creat, nr. de elevi pregătiți	DÎ,SPEM APL
Domeniul 2: Asigurarea și monitorizarea calității în sistemul de învățământ					
1.	<i>Reconceptualizarea managementului educațional la nivel de sistem prin:</i> Implementarea Standardelor de calitate pentru instituțiile de învățământ primar și secundar general din perspectiva școlii prietenoase copilului Optimizarea rețelei de instituții de învățământ general în corespundere cu numărul de copii/elevi, situația demografică și perspectivele de dezvoltare a localităților. Asigurarea antrenării în procesul de formare continuă a tuturor angajaților din sistemul de învățământ raional. Creșterea ponderii cadrelor didactice cu studii de specialitate și grade didactice în instituțiile de învățământ general din subordine. Organizarea și desfășurarea anuală a concursului ”Pedagogul anului”; Promovarea imaginii copiilor dotați și a profesorilor animatori prin organizarea și desfășurarea Galei Laureatilor; Asigurarea implementării Planului- cadru pentru învățământul primar,gimnazial și liceal,a curriculumului la disciplinele de studii. Organizarea și desfășurarea regulamentară a examenelor la toate treptele de școlaritate; <i>Valorificarea potențialului creativ al elevilor prin sporirea numărului acestora antrenați în activitățile extra didactice.</i> Organizarea și desfășurarea concursurilor școlare la disciplinele din Planul-cadru; Desfășurarea conferințelor științifice pe diverse teme cu scopul antrenării elevilor în activitatea de cercetare; Inițierea proiectelor educaționale interșcolare și interstatale(România,Ukraina),în cadrul parteneriatelor	Raionul Hîncești,instituțiile de învățământ Raionul Hîncești,instituțiile de învățământ Raionul Hîncești,instituțiile de învățământ	2021-2027	80% din Standarde de calitate implementate Proces educațional monitorizat în bază de standardele de calitate Nr instituțiilor de învățământ 100% cadre didactice beneficiare de formare continuă, cel puțin o dată la 3 ani. Planul- cadru implementat,nr. Instituții Proiecte(2) în derulare	Dirrecția Învățământ APLI, II

2.	Asigurarea antrenării în procesul de formare continuă a tuturor angajaților din sistemul de învățământ raional.	Raionul Hîncești	2021-2027	100% cadre didactice beneficiare de formare continuă, cel puțin o dată la 3 ani.	DÎ, SMCFC
3.	Creșterea ponderii cadrelor didactice cu studii de specialitate și grade didactice în instituțiile de învățământ general din subordine.	Raionul Hîncești	2021-2027	100% cadre didactice instruite.	Instituțiile de învățământ general DÎ, SMCFC
4.	Asigurarea implementării legislației în vigoare/a curriculumului la disciplinele de studii.	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. de instituții implementat;	DÎ, SPEM Instituțiile de învățământ general
5.	Asigurarea calității managementului curricular.	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. de instituții aplicat;	DÎ, SPEM Instituțiile de învățământ general
6.	Monitorizarea calității implementării Curriculumului la disciplinele de studii.	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. instituțiilor monitorizate;	DÎ, SPEM Instituțiile de învățământ general
7.	Valorificarea potențialului creativ al elevilor prin intermediul activităților extra didactice.	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. de elevi monitorizați;	DÎ, SPEM, SMCFC Instituțiile de învățământ general

Domeniul 3: Dezvoltarea bazei tehnico-materiale a instituțiilor de învățământ, cultură, tineret și sport

1.	Asigurarea accesului copiilor de vârstă preșcolară din satul Cioara prin finalizarea lucrărilor de reajustare a unui bloc al gimnaziului la standardele grădiniței.	s. Cioara	2021 -2022	Grădinița transferată în blocul ajustat	Consiliul Raional Hîncești, APL I, DÎ
2.	Construcția acoperișului căminului LT”M. Sadoveanu”	Mun, Hîncești	2021-2022	Acoperiș reparat	CR, APL(II)
3.	Termoizolarea clădirilor GM Obileni, GM Gr Pervomaiscoe	Obileni, Pervomaiscoe	2021-2025	Clădiri termoizolate	CR, APL(II)
4.	Amenajarea spațiului pentru sală de sporturi în ŞPG Horjești, ŞPG Fîrlădeni	Horjești, Fîrlădeni	2021-2025	Spații reajustate	CR, APL(II)
5.	Construcția terenului de sporturi pentru LT ”M.Sadoveanu”	Mun.Hîncești	2021-2023	Teren de sporturi	CR, APL(II)

				amenajat	
6.	Construcția unei tabere de odihnă și întremare a sănătății pentru copiii din raionul Hîncești	Mun.Hîncești	2021-2025	Tabără de odihnă funcțională	CR,APL(I)
7.	Construcția grupurilor sanitare în instituțiile: GM Voinescu, GM Obileni, GM Gr "V.Movileanu"	Voinescu, Obileni, Săcăreni	2021-2023	Grupuri sanitare funcționale	DÎ, instituțiile publice
8.	Construcția unei anexe la Școala de Arte Gr. Solomon Sărata Galbenă	Com. Sărata Galbenă	2021-2027	Anexa construită	Consiliul Raional Hîncești, DCT
9.	Finalizarea reparației Școlii de muzică Lăpușna	Com. Lăpușna	2021	Reparație finalizată	Consiliul Raional Hîncești, DCT
10.	Renovarea acoperișului la Școala de Arte Cărpineni	Com. Cărpineni	2022 - 2027	Acoperiș renovat	Consiliul Raional Hîncești, DCT
11.	Reparația sălii de dans, sălii festive și demisolului Școala de Arte Timotei Bătrînu, Hîncești	Hîncești	2022-2023	Spații reparate pentru studii	Consiliul Raional Hîncești, DCT
12.	Reparații capitale la casele de cultură din satele: Mingir, Ciuciuleni, Negrea, Mereșeni, Bălceana, Cioara, Leușeni, Bujor Pervomaiscoe, Crasnoameiscoe	Mingir, Ciuciuleni, Leușeni, Bujor Bălceana, Cioara, Negrea, Mereșeni, Pervomaiscoe,	2021-2023 2022-2024 2023-2025 2026-2027	10 case de cultură reparate;	Primăriile, DCT
13.	Renovarea scenei de spectacole la Casa Raională de Cultură	Mun. Hîncești	2022-2024	Sala de spectacole renovată;	Consiliul Raional Hîncești, DCT
14.	Asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități și persoanelor în vârstă la serviciile oferite de Biblioteca Publică ÎPS A. Plămădeală (construcția ascensorului).	Mun. Hîncești	2021-2027	Ascensor construit și funcțional	Consiliul Raional Hîncești, DCT
15.	Proiectarea și construcția casei – muzeu ÎPS Mitropolit Antonie Plămădeală s. Stolniceni	s. Stolniceni	2021-2027	Casa muzei construită	Consiliul Raional Hîncești, DCT
16.	Reparația capitală a blocului alimentară LT. Ștefan Holban, com. Cărpineni	com. Cărpineni	2021-2025	Bloc alimentară reparat	Primăria Cărpineni Consiliul Raional Hîncești,
17.	Construcția terenului sportiv LT. M.Sadoveanu	Mun. Hîncești	2021-2025	Teren sportiv construit	Primăria Hîncești
18.	Construcția terenului sportiv la LT. Universum	Com. Sărata-Galbenă	2021-2025	Teren sportiv construit	Primăria Sărata-Galbenă

19.	Efectuarea lucrărilor de termoizolare la Gimnaziul Obileni	Com. Obileni	2021-2025	Clădire termoizolată	Primăria Obileni
20.	Îmbunătățirea infrastructurii sportive din raion prin - amenajarea terenurilor existente în aer liber cu utilaj sportiv - crearea și amenajarea terenurilor (football, baschet, volei) cu acces liber pentru tinerii din raionul Hîncești	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. de terenuri modernizate și dotate Nr. de terenuri nou create	Consiliul Raional Hîncești
21.	Finalizarea construcției Sălii Polivalente din mun. Hîncești	Mun. Hîncești	2021-2027	Edificiu construit și funcțional;	Consiliul Raional Hîncești,
Domeniul 3: Remedierea și modernizarea infrastructurii și obiectelor de destinație turistică					
1.	Valorificarea și amenajarea obiectivului turistic Complexului istorico-cultural Conacul Manuc Bey Proiectul „Valorificarea potențialului turistic prin restaurarea și interconectarea monumentelor istorice într-un ansamblu reprezentativ pentru turismul cultural-istoric ” (reconstrucția Scării de acces spre Complexul istorico-arhitectural „Manuc-Bey”), depus la Fondul Național de Dezvoltare Regională, Apelul Competitiv. Proiectul „Crearea și amenajarea traseului turistic “Codrii mei străbuni” ”, prevede reabilitarea Turnului de Pază, beneficiarul principal - Agenția de Dezvoltare Regională Centru, depus la Fondul Național de Dezvoltare Regională, Apelul pe Listă,	Mun. Hîncești	2021-2024	Proiect implementat Proiect implementat	Consiliul raional Hîncești Consiliul raional Hîncești, ADR Centru
2.	Implementarea proiectului privind Reabilitarea Muzeului istorico-etnografic Ciuciuleni, în cadrul - Programul Operațional Comun România - Republica Moldova 2014-2020.	Com. Ciuciuleni	2021-2023	Proiect implementat	Consiliul Raional Hîncești, Partener-Consiliul Județean Vaslui
3.	Elaborarea proiectului privind reabilitarea și crearea unui Centru Cultural Moara cu aburi Mereșeni	Com. Mereșeni	2021-2027	Proiect elaborat	Primăria com. Mereșeni, DCT, Consiliul raional Hîncești
4.	Elaborarea proiectului privind finisarea Curtții Domnești Lăpușna	Com. Lăpușna	2021-2027	Proiect elaborat	Primăria com. Lăpușna, DCT, CR

					Hîncești
Domeniul 4: Dezvoltarea traseelor turistice și a infrastructurii informaționale a raionului					
1.	Sprijinirea și susținerea antreprenorilor din domeniul turismului rural • Participarea la diverse seminare de instruire și informative tematice organizate de către diverși actori reprezentativi ai acestui sector; • Elaborarea materialelor informative și de promovare a acestui sector; • Organizarea activităților culturale, precum festivaluri sau alte activități cu implicarea și/sau la complexele turistice rurale,	Raionul Hîncești	2021-2027	Cel puțin un eveniment anual organizat	DCT
2.	Organizarea și participarea la târguri și expoziții de turism naționale, regionale și internaționale: • Organizarea expozițiilor meșterilor populari în cadrul manifestărilor cultural-artistice • Participarea în cadrul Expoziției Naționale Fabricat în Moldova • Participarea în cadrul Expoziției Naționale Covorul dorului • Participarea în cadrul Tîrgului Meșterilor artizani Tezaur • Participarea în cadrul Expoziției-concurs a Cioplitorilor în Lemn	Raionul Hîncești, la nivel național și internațional	2021-2027	- 5 târguri; - 2 expoziții; - 10 meșteri populari participanți	DCT
3.	Participarea la implementarea proiectului „MuseumInfoTur - Valorificarea și sporirea vizibilității patrimoniului cultural și istoric în cadrul rețelei transfrontaliere de muzee - Centre de Informare Turistică”, implementat de către ADR Centru în cadrul - Programul Operațional Comun România - Republica Moldova 2014-2020. • Crearea unui Centru de Informare Turistică în cadrul Instituției Publice Centrul Raional de Cultură „Conacul Manuc Bey”	Mun. Hîncești	2021-2022	Proiect implementat	IP Centrul raional de Cultură Conacul Manuc-Bey, DCT, CR Hîncești
Domeniul 5: Dezvoltarea culturii, protejarea patrimoniului și promovarea politicilor de tineret și sport					
1.	Asigurarea suportului necesar APL pentru restaurarea /reabilitarea clădirilor cu valoare istorică (Elaborarea unui proiect privind conservarea Sitului arheologic Stolniceni)	Com. Stolniceni	2021-2027	Proiect elaborat	Consiliul raional Hîncești DCT
2.	Proiectarea și construcția Muzeului Satului din com. Sărata-Galbenă	Com. Sărata-Galbenă	2022-2027	Proiect tehnic elaborat Muzeu Satului construit	Com. Sărata-Galbenă DCT
3.	Asigurarea înnoirii fondului de carte în bibliotecile din raion cu 5% anual, conform recomandărilor IFLA/UNESCO (achiziție de carte centralizata).	Raionul Hîncești	2021-2027	Fond de carte reînnoit anual	DCT,
4.	Asistență metodică pentru dezvoltarea muzeelor locale: • Organizarea seminare de instruire • Organizarea activități de informare • Organizarea schimburilor de experiență • Semnarea unor Acorduri de Colaborare cu alte instituții similare	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. de instruire organizate Nr. de activități de informare Nr. de schimburi de	DCT, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării

				experiență Nr. de Acorduri inițiate/semnate	
5.	Fondarea organizației teatral-concertistice pe lângă Casa raională de Cultură	Mun. Hîncești	2023	Organizație creată	DCT, Consiliul raional Hîncești
6.	Asigurarea accesului tinerilor la viața publică și promovarea poziției civice active: • Organizarea activităților de informare privind voluntariatul; • Organizarea cu implicarea tinerilor a activităților culturale;	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. de activități organizate Nr. de participări la activități de informare	Consiliul Raional (specialistul responsabil tineret) CRTH
7.	Elaborarea strategiei raionale de tineret Hîncești Crearea grupului de lucru Colectarea datelor efectuarea analizei problemelor tinerilor etc. Elaborarea proiectului de strategie Definitivarea strategiei și înaintarea spre examinare și aprobare Consiliului Raional	Raionul Hîncești	2021-2027	Grup de lucru creat și strategia elaborată	Consiliul Raional (specialistul responsabil tineret) CRTH
8.	Oferirea suportului necesar pentru dezvoltarea Consiliului Raional al Tinerilor Crearea structurilor de reprezentare a tinerilor (consiliile locale ale tinerilor a raionului Hîncești) Organizarea ședințelor comune de planificare cu CRT	Raionul Hîncești	2021-2027	Formarea abilităților la 35 de tineri cu referire la CT	Consiliul Raional (specialistul responsabil tineret) CRTH Consiliul Raional al Tinerilor
9.	Organizarea în parteneriat cu ANOFM a Tîrgului raional alocurilor de muncă Evaluarea posibilităților de implicare a actorilor locali la eveniment Informarea tinerilor, APL-urilor de nivel I despre târg Organizarea târgului	Raionul Hîncești	2021-2027	300 de tineri informați cu privire la oportunitățile de angajare; 20APL implicate în organizarea și promovarea evenimentului	Agenția națională a ocupării forței de muncă Consiliul Raional specialistul responsabil pe probleme de tineret
10.	Crearea și promovarea imaginii evenimentelor sportive din raion prin achiziționarea inventarului sportiv cu logo-ul Consiliului raional (mingi, tricouri, chipiuri, costume sportive, veste, s.a)	Raionul Hîncești	2021-2024	Nr. de echipe dotate cu inventar sportiv Nr. de evenimente	Consiliul raional specialistul responsabil pe

				organizate și provate	probleme de tineret
11.	Organizarea Festivalului sportului - pentru promovarea și dezvoltarea Scolilor și secțiilor sportive din raion - pentru prezentarea activităților copiilor și tinerilor din cadrul Școlilor și secțiilor sportive din raion - promovarea modului sănătos de viață în rîndul populației raionului	Mun. Hîncești	2022	Nr. de evenimente organizate Nr. de participanți la eveniment	Consiliul raional specialistul responsabil pe probleme de tineret
12.	Organizarea anuală a Galei Sportului	Raionul Hîncești	Anual	7 evenimente organizate Nr sportivilor de performanță premiați	Consiliul raional specialistul responsabil pe probleme de tineret
13.	Susținerea participării sportivilor la Campionatul European la judo	Raionul Hîncești	Anual	Nr. de sportivi participanți la Campionat Nr. de locuri premiante	Consiliul raional specialistul responsabil pe probleme de tineret
14.	Susținerea participării sportivilor la Campionatul European la lupte greco-romane	Raionul Hîncești	Anual	Nr. de sportivi participanți la Campionat Nr. de locuri premiante	Consiliul raional specialistul responsabil pe probleme de tineret
15.	Susținerea participării sportivilor la Campionatul Internațional la box	Raionul Hîncești	Anual	Nr. de sportivi participanți la Campionat Nr. de locuri premiante	Consiliul raional specialistul responsabil pe probleme de tineret
16.	Organizarea Maratonului „Schimbîndu-mă schimb lumea”	Raionul Hîncești	Anual	7 Maratoane organizate Nr. de voluntari participanți la maraton	Consiliul raional specialistul responsabil pe probleme de tineret

OBIECTIVUL STRATEGIC 5: CONSOLIDAREA APL ȘI DEZVOLTAREA PARTENERIATELOR

Surse potențiale de finanțare: Consiliul Raional; Finanțări directe,

Domeniul de intervenție/Proiectul		Locația/Teritoriu	Termen de realizare	Indicatori de monitorizare	Responsabili
Domeniul 1: Încurajarea îmbunătățirii dialogului între cetățeni și aleșii locali					
1.	Promovarea practicilor de succes în administrația publică locală	Raionul Hîncești	2021-2027	39 primării informate(site, mass-media); -Conlucrare cu ONG-urile în domeniu; Informarea prin (forumuri, conferințe, mese rotunde, sesiuni de informare) Schimb de experiență la nivel național și extern, 4 vizite.	APL I,APL II, SAPPSP
2.	Formarea continuă a funcționarilor publici și aleșilor locali	Raionul Hîncești	2021-2027	Instruirea aleșilor locali prin (Seminare, traininguri, ateliere, ședințe de lucru, întruniri tematice) 5instruiri	Oficiul Cancelariei de Stat, Academia de administrare publică prin proiecte în domeniu, APL II, SAPPSP
3.	Dezvoltarea sistemului informațional de management al documentelor CR și îmbunătățirea funcționalității APL	Raionul Hîncești	2021-2027	Dotare cu echipament (sistem electronic modern/funcțional; angajarea unui specialist în domeniu; modernizarea tehnicii; program de formare a personalului în domeniul	APL II, SAPPSP

				tehnologii informaționale (seminare, ateliere de lucru)	
4.	Plasarea informației privind activitățile Consiliului Raional pe pagina WEB a raionului și alte platforme oficiale, precum și prin intermediul panourilor informative ale UAT din raion și în instituțiile desconcentrate și descentralizate	Raionul Hîncești	2021-2027	Reflectarea tuturor activităților, evenimentelor, Nr. publicații; De plasat un link; Transparență în achiziții publice; transparență în serviciile sociale; plasarea Dispozitiilor cu caracter normativ de importanță aferente autorității ; Publicații pe activitate (Buletin informativ)	APL I, APL II
Domeniul 2: Dezvoltarea și consolidarea parteneriatelor regionale, transfrontaliere și internaționale					
1.	Asigurarea transparenței procesului decizional și publicarea Raportului privind transparența în procesul decizional al Consiliului Raional Hîncești pe pagina oficială a Consiliului Raional	Raionul Hîncești	2021-2027	Dotarea informațională a sălii de ședințe; de înregistrat entitatea publică ca operator de prelucrarea a datelor cu caracter personal; acordarea asistenței metodologice prin (seminare, dialoguri, ședințe); Transmiterea ședințelor CR online- 100%; Publicarea permanent. 100 % de decizii aprobate	APL I, APL II

				Instruirea aleșilor locali; post de radio local Instruire la realizarea rapoartelor de activitate	
2.	Organizarea audierilor, dezbaterilor și întâlnirilor, consultări publice	Raionul Hîncești	2021-2027	Derularea unei campanii de informare prin realizarea unui ghid informativ, (campanile de informare cu privire la diferite metode de consultare publică și bunele practice), Implicarea cetățenilor (ONG), Nr. participanți, nr. evenimente publice. Nr. Participanți(societatea civilă).	APL I, APL II, SAPPSP
3.	Participarea funcționarilor publici și a aleșilor locali la instruire întru consolidarea cunoștințelor în domeniul administrației publice, serviciilor publice, finanțelor publice și autonomiei locale, procesul decizional	Raionul Hîncești	2021-2027	Instruirea aleșilor locali prin (Seminare, traininguri, ateliere, ședințe de lucru, întruniri tematice) 5 instruirii	Organizații non-guvernamentale, Academia Administrare Publică
4.	Organizarea schimburilor de experiență între funcționari publici al APL-urilor atât pe plan intern, cât și extern	Raionul Hîncești	2021-2027	Vizite interne și externe; schimb de experiență pe domenii; 4 vizite	APL II;
5.	Campanie de informare despre crearea paginilor web a localităților din raion.	Raionul Hîncești	2021-2027	32 localități informare, plasarea informației utile cetățenilor cursuri de instruire în	APL II,

				domeniul informațional, utilizarea procedurilor,	
6.	Reflectarea activității APL de nivelul II pe site	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. materiale publicate	SAPPSP, APL I, APL II
Domeniul 3: Dezvoltarea și consolidarea parteneriatelor regionale, transfrontaliere și internaționale					
1.	Stabilirea parteneriatelor noi transfrontaliere și internaționale	Raionul Hîncești	2021-2027	5 parteneriate noi stabilite	APL II, DECT
2.	Activități de dezvoltare a cooperării internaționale	Raionul Hîncești	2021-2027	7 evenimente organizate	APL I, APL II, DECT
3.	Actualizarea prevederilor Acordurilor de colaborare dintre raionul Hîncești și partenerii de cooperare	Raionul Hîncești	2021-2027	4 acorduri actualizate	APL I, APL II, DECT
4.	Dezvoltarea programelor/proiectelor comune cu regiunile înfrățite (jud.Iași, jud.Vaslui, jud.Prahova, jud.Galați, jud.Maramureș, jud.Neamț, jud.Cluj, Sectorul 6 București, Euroregiunea Siret-Prut-Nistru)	Raionul Hîncești	2021-2027	Cel puțin 7 proiecte elaborate	APL I, APL II, DECT
5.	Susținerea procesului de înfrățire a localităților din raionul Hîncești și acordarea suportului metodologic	Raionul Hîncești	2021-2027	10 localități noi înfrățite	APL I, APL II, DECT
6.	Dezvoltarea parteneriatelor locale și regionale în cadrul proiectelor de dezvoltare	Raionul Hîncești	2021-2027	5 parteneriate locale și regionale create	APL I, APL II, DECT
7.	Elaborarea și implementarea proiectelor / programelor de dezvoltare regională și transfrontalieră - Proiecte finanțate din FNDR - Proiecte POC România-Moldova - Programul Bazinul Mării Negre - Proiecte ale Ambasadelor - Finanțări directe	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. proiectelor elaborate Nr. proiectelor depuse Nr. proiectelor implementate	APL I, APL II, DECT
8.	Diseminarea informației privind apelurile de finanțare lansate și acordarea consultanței	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. de informații/apeluri diseminate	APL II, DECT
9.	Organizarea de evenimente de informare cu privire la oportunitățile de finanțare existente	Raionul Hîncești	2021-2027	Cel puțin 3 evenimente de organizate	APL II, DECT
10.	Stimularea autorităților publice locale privind contribuția pentru cofinanțarea proiectelor de dezvoltare locală	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. de proiecte cofinanțate	APL I, APL II
11.	Schimburi culturale în cadrul Acordurilor de colaborare ale CR Hîncești cu diverși parteneri	Raionul Hîncești	2021-2027	Nr. de evenimente organizate	APL I, APL II, DECT